

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Diplomová práce

2024

Jakub Grim

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

**Slovenské politické subjekty v rámci frakce Evropské
lidové strany pohledem teorie stranických rodin**

Diplomová práce

Autor práce: Mgr. Jakub Grim

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: prof. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. 1. 2024

Mgr. Jakub Grim

Bibliografický záznam

GRIM, Jakub. *Slovenské politické subjekty v rámci frakce Evropské lidové strany pohledem teorie stranických rodin*. Praha, 2024. 122 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.

Rozsah práce: 246 863 znaků s mezerami

Anotace

Diplomová práce se s využitím kvalitativní obsahové analýzy zabývá pěti slovenskými politickými stranami a hnutími v rámci Evropské lidové strany (EPP). Analytická část pomocí komparativní metody srovnává programatiku EPP s programy KDH, SDKÚ-DS, SMK-MKS, Most-Híd a OĽaNO. Cílem je zjistit, zda jejich zařazení do EPP programově odpovídá. V práci je také použit koncept stranických rodin, jelikož EPP je na evropské půdě představitelem křesťanskodemokratické stranické rodiny.

Annotation

The thesis, utilizing qualitative content analysis, examines five Slovak political parties and movements within the European People's Party (EPP). The analytical part, employing a comparative method, juxtaposes the EPP program with those of KDH, SDKÚ-DS, SMK-MKS, Most-Híd, and OĽaNO. The aim is to determine whether their inclusion in the EPP aligns with their respective programs. The concept of party families is also employed in the thesis, as the EPP represents the Christian Democratic party family in the European Parliament.

Klíčová slova

stranické rodiny, křesťanská demokracie, Evropská lidová strana (EPP), KDH, SDKÚ-DS, SMK-MKS, Most-Híd, OĽaNO

Keywords

party families, christian democracy, European People's Party (EPP), KDH, SDKÚ-DS, SMK-MKS, Most-Híd, OĽaNO

Title / Název práce

Slovak Political Parties and Movements within the European People's Party: A Perspective on Party Family Theory / Slovenské politické subjekty v rámci frakce Evropské lidové strany pohledem teorie stranických rodin

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval prof. PhDr. Michalu Kubátovi, Ph.D. a PhDr. Petru Justovi, Ph.D., za vedení, směřování, rady a pomoc při psaní práce. Své rodině děkuji za podporu.

Obsah

Úvod.....	8
1. Teoretická část.....	10
1.1 Stranické rodiny	10
1.2 Křesťanskodemokratická rodina	15
1.3 Vývoj slovenského stranického systému s důrazem na zkoumané strany	17
1.3.1 KDH.....	17
1.3.2. SDKÚ-DS	23
1.3.3 Maďarské strany	26
1.3.4 OĽaNO	30
1.4 Evropský rozměr	33
1.4.1 Evropská lidová strana	33
1.4.2 Evropská lidová strana v Evropském parlamentu.....	34
1.4.3 Volby do Evropského parlamentu na Slovensku	37
1.5 Křesťanská demokracie.....	39
1.6 Programatika EPP	41
2. Metodologie.....	46
3. Analytická část.....	48
3.1 Analýza KDH.....	48
3.2 Analýza SDKÚ-DS	61
3.3 Analýza SMK-MKS	73
3.4 Analýza Most-Híd	85
3.5 Analýza OĽaNO	94
3.6 Shrnutí.....	103
Závěr.....	107
Summary	111
Bibliografie.....	115

Úvod

Předkládaná práce *Slovenské politické subjekty v rámci frakce Evropské lidové strany pohledem teorie stranických rodin* se věnuje slovenským politickým stranám, které patří či patřily k Evropské lidové straně (EPP). Jako dlouhodobě nejsilnější eurostrana a frakce v Evropském parlamentu je EPP hlavním zástupcem evropské křesťanskodemokratické stranické politiky. Její jádro tvoří křesťanští demokraté, je však otevřena i konzervativním a liberálně konzervativním proudům. Práce si klade za cíl přispět k diskusi o tom, jak odráží zařazení národních stran do europarlamentních frakcí jejich programatiku a skutečně prosazovanou politiku.

Členy EPP jsou čtyři slovenské strany. Od roku 2002 je to Křesťanskodemokratické hnutie (KDH), od roku 2022 Szövetség-Aliancia, která vznikla jako sjednocená strana maďarské menšiny na Slovensku. V listopadu 2022 dokončily svůj přestup k EPP i Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (OĽaNO). Po volbách 2014 jejich europoslanec Branislav Škripek vstoupil do frakce Evropských konzervativců a reformistů (ECR), po volbách 2019 inicioval nový europoslanec OĽaNO Peter Pollák změnu afiliace a stal se členem frakce EPP.¹ Čtvrtou členskou stranou jsou Demokraté, tato partaj vznikla odtržením od OĽaNO, formálně jde o přejmenovanou stranu Spolu, která byla členskou stranou EPP od roku 2019.

V minulosti byla dlouhá léta členem i Slovenská demokratická a křesťanská únia – Demokratická strana (SDKÚ-DS), která dodala EPP europoslance v evropských volbách 2004, 2009 a 2014. Do EPP také samostatně patřily i maďarské strany, které se posléze spojily do Aliance: Strana maďarskej komunity (SMK-MKP) a Most-Híd. Aby zkoumání programatiky slovenských stran bylo relevantní, bylo třeba tento výčet snížit na subjekty, které působí na politické scéně delší dobu a které prošly úspěšně několikaletými volbami. Zkoumanou pětici tak jsou KDH, SDKÚ-DS, SMK, Most a OĽaNO.

Teoretická část práce představuje koncept stranických rodin Klause von Beymeho. Hlavní důraz je pochopitelně kladen na křesťanskodemokratickou stranickou rodinu. Tato teorie sice pochází již z počátku 80. let, sám Beyme i jiní vědci ji aktualizovali, aplikovali na jiná prostředí, dále s ní pracovali a dodnes má v politologii své uplatnění jako typologie založená na ideově-programatických profilech jednotlivých stran. Klíčová literatura

¹ Nesignováno (TASR). *Pollák z OĽaNO sa pridáva k frakcii európskych ľudovcov*. SME, [online] 5.6.2019 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/22138424/pollak-z-olano-sa-v-europarlamente-prida-k-frakcii-ludovcov.html>

jsou Beymeho *Parteien in Westlichen Demokratien* (1982) a *Transition to Democracy in Eastern Europe* (1996), dále *Political Parties in Post-Communist Eastern Europe* (2000) od Paula G. Lewise a *Representative Government in Modern Europe* od trojice Michael Gallagher, Michael Laver a Peter Mair.

Dále práce obsahuje popis vývoje slovenského stranického systému od listopadu 1989 s důrazem na zkoumanou pěťici stran a poté ještě stručná historie Evropské lidové strany a její fungování v Evropském parlamentu. Následně práce vymezuje základní ideové a hodnotové znaky křesťanskodemokratické programové identity a definuje 20 základních programových bodů křesťanskodemokratické EPP. Primárními prameny pro to jsou programové dokumenty EPP: především *Unie hodnot (A Union of Values, 2001)* a *Manifest EPP 2019*, které rámuji sledované období. Částečně jsou využity také *Politický program z roku 1978* a *Základní program z roku 1992*. V nich jsou artikulované dlouhodobé hodnoty, priority a postoje, které mají relevanci na evropské i národní úrovni. Těchto 20 bodů pokrývá hodnotová, společenská, ekonomická, mezinárodněpolitická, bezpečnostní a další témata. V analytické části jsou poté pomocí komparativní metody a podrobné kvalitativní obsahové analýzy porovnávány s programy pěti slovenských stran pro volby do Národní rady Slovenské republiky.

Primárními zdroji dat k analytické části práce jsou předvolební programy: KDĽ pro volby 2002, 2006, 2010, 2012 i 2016, SDKÚ-DS 2002, 2006, 2010 a 2012, SMK 2002, 2006, 2010, 2012 a 2016, Most 2010, 2012 a 2016 a OĽaNO 2012, 2016 a 2020.²

Cílem práce je zjistit, zda příslušnost vybraných slovenských stran odpovídá jejich zařazení v Evropském parlamentu. Evropská lidová strana (EPP) je totiž na europarlamentní úrovni nositelkou hodnot křesťanskodemokratické stranické rodiny.

Hlavní výzkumnou otázkou této práce je: *Jsou jednotlivé slovenské členské strany EPP křesťanskodemokratické, případně dají se zařadit do křesťanskodemokratické stranické rodiny?*

První hypotéza: *Strany se slovy „křesťanská“ či „křesťanskodemokratická“ (KDĽ, SDKÚ-DS) ve svém názvu budou do křesťanskodemokratické stranické rodiny patřit spíše.*

Druhá hypotéza: *S určitostí je do křesťanskodemokratické stranické rodiny zařaditelná pouze KDĽ, zatímco ostatní partaje se pohybují spíše na pomezí jiných stranických rodin.*

² OĽaNO kandidovalo samostatně ve sledovaném období pouze do voleb 2012 a 2016, v roce 2010 se jeho čtyři členové dostali do parlamentu na kandidátce SaS. Aby ve vzorku figurovaly alespoň tři jeho programové dokumenty, do výzkumu v analytické části je připočten i program OĽaNO pro volby 2020, které hnutí vyhrálo.

1. Teoretická část

1.1 Stranické rodiny

Způsobů, jak kategorizovat či srovnávat politické strany, zná politologie mnoho. Koncepce stranických rodin patří k těm v čase nejtrvalejším. Jde o ideově programatickou typologii, která jako kritéria k rozřazení uplatňuje stranickou ideologii, programatiku, sebeidentifikaci či vnitropolitické nebo mezinárodní uznání této identity.³ Pojem stranická či ideologická rodina pak značí skupinu politických subjektů s podobnými znaky. Tento pojem jako první použil francouzsko-belgický politolog Daniel Louis Seiler v publikaci *Parties et familles politiques* z roku 1980. Do dnešní doby ale přetrvávala především koncepce německého politologa Klause von Beymeho. Ten při své analýze vycházel z teorie konfliktních linií. Jeho publikace *Parteien in westlichen Demokratien* vyšla v Německu v roce 1982 a v anglickém překladu o tři roky později.

Ve svém pojetí stranických rodin Beyme vycházel z konceptu konfliktních linií⁴ (*cleavages*), který zformovalo v 60. letech duo politologů a sociologů Američan Seymour Martin Lipset a Nor Stein Rokkan.⁵ Zejména Rokkanova práce se stala výchozím bodem pro budoucí katalogizaci a určování hlavních rozdílů mezi stranickými rodinami. Vycházel z předpokladu, že každý politický střet může vyvolat vznik konfliktní linie, ty následně rozdělí společnosti na různé segmenty, jež jsou reprezentovány příslušnými politickými stranami. V západní Evropě vznikly politické strany a stranické systémy díky dlouhodobým společenským procesům. Popisuje vliv národních revolucí i průmyslové revoluce, z nichž vychází čtyři hlavní štěpení: centrum vs. periferie, město vs. venkov, vlastníci vs. pracující a stát vs. církev. Právě poslední zmíněná vedla ke vzniku křesťanskodemokratických stran.⁶

Beyme rozdělil strany pomocí těchto čtyř hlavních konfliktních linií, přičemž k nim přidal ještě liberálně-konzervativní osu, dělení na umírněnou a radikální levice, podporu či odmítání režimu (na základě toho se profilují krajně pravicové strany), přístup k zahraniční

³ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Ideově-politické rodiny a politické strany v postkomunistických zemích střední a východní Evropy*. s. 22. In: FIALA, Petr, HOLZER, Jan a STRMISKA, Maxmilián (eds.). *Politické strany ve střední a východní Evropě. Ideově – politický profil a role politických stran v postkomunistických zemích*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2002

⁴ Michal Klíma používá termín „rozpory“, například Oskar Krejčí pracuje s pojmem „rozštěp“ viz KLÍMA, Michal. *Politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix. 2003 & KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 1. vyd. Terminologický slovník. 2006.

⁵ viz LIPSET, Seymour Martin a ROKKAN, Stein. *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. New York: The Free Press, 1967

⁶ STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, 2005

politice a vztah k životnímu prostředí vs. konzumu. Výsledný přehled konfliktů vypadá takto: 1) liberalismus proti starému režimu, 2) konzervativci za zachování statu quo, 3) dělnická třída proti občanskému systému, 4) agráři proti průmyslu, 5) regionální strany proti centralismu, 6) křesťanské strany proti sekularizaci, 7) komunistické strany proti „sociáldemokratismu“, 8) krajně pravicové strany proti demokratickému systému, 9) protestní občanské strany proti byrokratickému systému sociálního státu, 10) ekologická hnutí proti konzumerismu.⁷

Na základě těchto os vznikaly či se diferenciovaly jednotlivé ideologické rodiny: 1) liberální a radikální, 2) konzervativní, 3) socialistické a sociálně demokratické, 4) křesťanskodemokratické, 5) komunistické, 6) rolnické, 7) regionální a etnické, 8) krajně pravicové a 9) ekologické strany.⁸ Beymeho stranické rodiny jsou dodnes platné a používané jako analytický koncept pro evropské stranicko-politické systémy. Je dostatečně obecně koncipovaný, aby z devíti základních stranických rodin po čtyřech dekadách ztratila relevanci jen ta šestá – rolnické či agrární strany patří dnes v Evropě k raritním.

Koncept stranických rodin byl od počátku formován na míru západoevropskému stranickému systému, po pádu železné opony tak bylo pro řadu výzkumníků výzvou aplikovat jej i na prostředí střední a východní Evropy. Jak upozorňuje například český politolog Vít Hloušek,⁹ v tomto případě nastal problém, jak bude koncept *cleavages* fungovat, protože předpokládá, že jednotlivé konfliktní linie v daných systémech působily dlouhodobě a kontinuálně a na základě toho se zformovaly jednotlivé politické strany. V postkomunistických zemích byla tato kontinuita jasně narušená čtyřmi dekadami totality, přičemž svobodná politická soutěž byla v regionu i v meziválečném období spíše vzácností. Nově nabytá svoboda na začátku 90. let tak namísto toho vytvořila nová štěpení. Svou typologii na specifické podmínky postkomunistických zemí v 90. letech modifikoval i sám Beyme. V tomto případě si vystačil s osmi rodinami: 1) více či méně reformované komunistické strany, 2) fóra, 3) křesťanskodemokratické, 4) liberální, 5) sociálnědemokratické, 6) agrární, 7) ekologické a 8) regionální a etnické.¹⁰

Britský politolog Paul G. Lewis v 90. letech také aplikoval západoevropské modely, typologie či koncepty na východoevropské prostředí. Při klasifikaci stranických rodin střední

⁷ BEYME, Klaus von. *Parteien in westlichen Demokratien*. München: R. Piper & Co. Verlag 1982, s. 23–24

⁸ BEYME, Klaus von. *Parteien in westlichen Demokratien*. München: R. Piper & Co. Verlag 1982, s. 36–38

⁹ HLOUŠEK, Vít. *Konfliktní linie v postkomunistických systémech politických stran*. Politologický časopis, roč. 7, č. 4, 2000. s. 373

¹⁰ BEYME, Klaus von. *Transition to Democracy in Eastern Europe*. London: Macmillan 1996

a východní Evropy vycházel z předpokladu, že jsou si západoevropské a východoevropské strany bližší, než se všeobecně předpokládalo, a to minimálně co do identity.¹¹ Lewisova kategorizace stranických rodin v prostoru střední a východní Evropy aplikující Beymeho rozřazení má sedm skupin: 1) postkomunistické strany, 2) sociální demokraté, 3) liberálové/tržně orientovaní konzervativci, 4) etnické strany, 5) agráři, 6) křesťanští demokraté/tradiční konzervativci a 7) nacionalisté.¹²

V případě České republiky Lewis rovnou řadí do šesté stranické rodiny KDU-ČSL, v případě Slovenska Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS). Volební koalici SDK, jejímiž členy bylo pět stran včetně KDĽ, zařadil do třetí rodiny – liberálové a tržně orientovaní konzervativci.¹³ Na rozdíl od Beymeho byla Lewisova typologie v prostředí politické vědy terčem značné kritiky. Hlavní výtky směřovaly zejména k tomu, že Lewis při rozřazování nevykazoval dostatečnou znalost jednotlivých politických stran v daném prostoru ani jejich programové identity. Brněnští politologové Petr Fiala a Maxmilián Strmiska mu vyčítali zmatečnou terminologii, nepřesně stanovená kritéria, na základě kterých svou typologii vypracoval, ale i snahu docílit klasifikace stran za každou cenu, což vyústilo například v absenci kategorie „ostatní“.¹⁴

Fiala a Strmiska uvedli například zmatečné nakládání s komunistickými, postkomunistickými a sociálnědemokratickými stranami nebo nevyjasněné vztahy rodin křesťanských demokratů/tradičních konzervativců s nacionalisty a liberály/tržně orientovanými konzervativci. „Kolísání mezi křesťansko-sociální, křesťansko-nacionální nebo naopak konzervativně liberální tradicí stejně jako reinterpretace vlastního postavení na pravo-levé ideologické ose, nebylo totiž často dáno primárně historickými determinantami nebo sociologickými faktory, ale úspěšností nebo neúspěšností konkurenčních subjektů,“ popsali.¹⁵ Tyto problémy se projeví například ve zmíněném zařazení slovenského HZDS do křesťanskodemokratické stranické rodiny. Takto zaměřený ideologický proud ve straně existoval, celý subjekt vedený Vladimírem Mečiarom ale byl plný různých názorových křídel

¹¹ LEWIS, Paul. *Political Parties in Post-Communist Eastern Europe*. New York: Routledge. 2000. s. 54

¹² Tamtéž s. 50–56

¹³ Tamtéž s. 52–57

¹⁴ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Pojetí stranicko-politických rodin v postkomunistickém středoevropském a východoevropském kontextu*. Středoevropské politické studie – Central European Political Studies Review. Číslo 4, ročník III., podzim 2001.

¹⁵ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Pojetí stranicko-politických rodin v postkomunistickém středoevropském a východoevropském kontextu*. Středoevropské politické studie – Central European Political Studies Review. Číslo 4, ročník III., podzim 2001.

a jako celek velmi nesnadno zařaditelný.¹⁶ Podobným případem je i nesourodá koalice SDK, již Lewis zahrnul mezi liberály/tržně orientované konzervativce.

V tomto případě se ukazují jako funkčnější Beymeho adaptované stranické rodiny na střední a východní Evropu. Jednou z osmi rodin jsou totiž „fóra“. Ty chápe jako subjekt zastřešující více ideově heterogenních formací snažící se o překlenutí dějinného zlomu. V případě českého Občanského fóra šlo o transformaci režimu po roce 1989, u SDK by mohlo jít o tranzici z mečiarismu k plnohodnotné liberální demokracii. Fóra měla problém s propracovanější organizací, jednotlivé vnitřní proudy se začaly rozcházet a politicko-ideologická heterogenita stála za jejich rozpadem. Lewis ale s fóry ve své kategorizaci nepracoval, podle něj patřily k předstranickému období politického vývoje, k předchůdcům politických stran.¹⁷ Například norský politolog Jon Elster se ve své klasifikaci politických stran ve střední a východní Evropě po roce 1989 omezil na tři základní typy dle toho, zda se odkazovaly na: 1) předkomunistickou tradici, 2) komunistickou minulost a 3) moderní Západ.¹⁸

Na Beymeho práci se svou adaptovanou typologií navázala také britsko-irská trojice politologů Michael Gallagher, Michael Laver a Peter Mair. Ti se ve svých výzkumech zaměřili na rozšíření tradičních západních politologických konceptů na transformující prostředí střední a východní Evropy. Beymeho devět stranických rodin přepracovali a rozšířili na celkem jedenáct. Jde o čtyři „rodiny levice“: 1) sociální demokraty, 2) komunisty, 3) novou levici a 4) strany zelených. Dále pět „rodin středu a pravice“: 5) křesťanské demokraty, 6) sekulární konzervativce, 7) liberály, 8) agrárníky a centristy a 9) krajní pravici. A nakonec i zbylé rodiny: irendentistické, regionalistické či etnické a ostatní nezařaditelné strany.¹⁹

Pro postkomunistické demokracie použili zjednodušený systém pěti stranických rodin: 1) strany v opozici vůči bývalému režimu, jež se rozštěpily do konzervativních, liberálních či nacionalistických stran, 2) strany v opozici vůči bývalému režimu se zřetelnou politickou

¹⁶ Po letech v opozici šlo HZDS především o to, dostat se zpět k moci. I proto se přejmenovala na Ľudovú stranu – HZDS a na evropské úrovni usilovala nejprve o členství v EPP, kde i kvůli odporu slovenských členských stran neuspěla, v roce 2009 se ale stala členem Evropské demokratické strany (EDP) a liberální frakce ALDE. Viz Nesignováno (SITA). *LS-HZDS je riadnym členom Európskej demokratickej strany*. SITA, [online] 10.9.2009 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://sita.sk/ls-hzds-je-riadnym-clenom-europskej-democratickej/>

¹⁷ LEWIS, Paul. *Political Parties in Post-Communist Eastern Europe*. New York: Routledge, 2000. s. 52–57

¹⁸ RYBÁŘ, Marek: *Medzi štátom a spoločnosťou. Politické strany na Slovensku po roku 1989*. Bratislava, DEVIN printing house, s.r.o. 2011, s. 24

¹⁹ GALLAGHER, Michael, LAVER, Michael a MAIR, Peter. *Representative Government in Modern Europe: Institutions, Parties and Governments*, McGraw-Hill Education, New York, 2001. s. 202, 203.

ideologií, 3) nástupnické strany komunistů, 4) „satelitní“ strany, které byly součástí bývalého režimu, 5) strany z předkomunistického období, často křesťanskodemokratické strany z meziválečných let.²⁰

Třemi kritérii, podle kterých Gallagher, Laver a Mair rozřadili jednotlivé národní strany do stranických rodin, jsou: sdílený genetický původ, členství v institucionalizovaných nadnárodních strukturách a realizace „společné“ politiky. První kritérium řadí politické strany do rodin na základě toho, zda vznikly za podobných historických okolností, případně za úmyslem reprezentovat podobné zájmy. Druhým je transnacionální organizace stran, tj. jejich vlastní zařazení. Toto kritérium zohledňuje vazby přesahující jednotlivé národní státy a Beyme jej ve své práci nevyužíval. V ideálním případě by byly strany kategorizovány do mezinárodních struktur podle své ideologie a hodnotových principů. Třetím kritériem je společná či obdobná politika. Identifikace stranických rodin může stát i na tom, že různé národní politické strany prosazují stejnou či velmi podobnou ideově-hodnotovou politiku v různých státech. Nizozemský politolog Cas Mudde tento třetí a těžko uchopitelný bod rozvíjí směrem k ideologické blízkosti jednotlivých stran v rámci stranických rodin.²¹

Peter Mair a Cas Mudde přidali ještě čtvrté kritérium – název strany. Sami však přiznávají, že nejde o stoprocentně spolehlivý identifikátor, podle kterého kategorizovat do stranických rodin.²² V naprosté většině případů lze například zařadit strany, které mají v názvu „sociální demokracie“, do sociálnědemokratické stranické rodiny, ihned se nabízí řada zjevných příkladů, kdy tomu tak není. Jednou ze dvou dominantních portugalských stran je liberálně konzervativní středopravicová Sociálně demokratická strana (PSD) patřící do Evropské lidové strany. Druhým příkladem může být SMER – sociálna demokracia, kterému bylo nejprve v roce 2006 a poté opět i v roce 2023 pozastaveno členství kvůli spolupráci s krajní pravicí. Dnes již dávno nejde o sociálnědemokratickou stranu, spíše o národně konzervativní.

Beyme použil k rozřazení stran do jednotlivých rodin ideově-programová hlediska – jméno strany a voličskou percepci programu a ideologické pozice strany. I podle Fialy a Strmisky je právě ideologická a programová orientace a sebeidentifikace stran tím

²⁰ GALLAGHER, Michael, LAVER, Michael a MAIR, Peter. *Representative Government in Modern Europe: Institutions, Parties and Governments*, McGraw-Hill Education, New York, 2001. s. 255

²¹ MUDDE, Cas. *Stranická rodina: rámcová analýza*. Politologická revue, VI, č. 1, 2000. s. 80

²² MAIR, Peter a MUDDE, Cas. *The Party Family and its Study*. Annual Review of Political Science. Volume 1. 1998. s. 221–223

rozhodujícím kritériem při posuzování jejich příslušnosti ke stranickým rodinám, a nikoliv například historický původ strany.²³ Ideově-programový charakter a profilující hodnoty každé ze stran se proto analytická část této práce pokusí určit obsahovou analýzou volebních programů.

1.2 Křesťanskodemokratická rodina

Nyní konkrétně ke křesťanskodemokratické rodině, která se v takřka všech výše zmíněných děleních vyskytuje samostatně a je pro tuto práci zásadní. Klaus von Beyme vytvořil pět subtypů stran v rámci křesťanskodemokratické rodiny, vycházel při tom z historie: 1) Strany v původně homogenně katolických zemích s konzervativním politickým katolicismem, který se stal dočasně hlavním pilířem politického systému (Rakousko či Belgie). 2) Křesťanské strany z nábožensky smíšených zemí bez dominantního postavení katolicismu (Německo, Švýcarsko, Nizozemsko). 3) Italská křesťanská politika přelomu 19. a 20. století si vysloužila vlastní kategorii. Drtivá většina obyvatel vyznávala katolickou víru, ale stavěla se proti politickému katolicismu. 4) Masové křesťanskodemokratické strany vznikající po druhé světové válce, které postupně opustily pozice tradičního politického katolicismu (italská DC, německá CDU, francouzské MPR). 5) Protestantské strany ve Skandinávii, která je nábožensky spíše luteránská. Křesťanské strany tam navíc nikdy nepatřily k dominantním politickým stranám.²⁴

Tato historizující typologie odpovídá době svého vzniku a například tak ani z logiky věci nemůže reagovat na sekularizaci křesťanskodemokratických stran, vyvázání z přímého vlivu katolické církve a jejich transformaci v catch-all strany. Otázky náboženství již dnes nejsou rozhodujícími tématy těchto stran, jako když byly ve svém počátku formovány jako obranné protiakce vůči liberálním a sekulárním tendencím. Fiala a Strmiska se za pomoci původu a ideově-programové identity pokusili definovat typy křesťanských stran z oblasti střední a východní Evropy.²⁵

²³ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Ideově-politické rodiny a politické strany v postkomunistických zemích střední a východní Evropy*. s. 22. In: FIALA, Petr, HOLZER, Jan a STRMISKA, Maxmilián (eds.). *Politické strany ve střední a východní Evropě. Ideově – politický profil a role politických stran v postkomunistických zemích*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2002

²⁴ BEYME, Klaus von. *Parteien in westlichen Demokratien*. München: R. Piper & Co. Verlag 1982, s. 85–89

²⁵ FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Spřízněny volbou? Křesťansko-demokratické a křesťansko-nacionální strany v postkomunistických pluralismech*. Politologický časopis, č. 3, 2001. Brno: Mezinárodní politologický ústav

- Typ A: autentické křesťanskodemokratické a křesťanskonacionální strany a jejich nástupnické či odštěpené strany, a to s vyhraněnou a relativně monolitní křesťanskou totožností.
 - Subtyp A1: kontinuálně pokračující historické strany (KDU-ČSL).
 - Subtyp A2: obnovené historické strany.
 - Subtyp A3: nově založené křesťanské strany (KDH).
- Typ B: strany se „složenou“ identitou, jejich nástupnické či odštěpené strany, které mají významné křesťanskodemokratické a křesťanskonacionální prvky.
 - Subtyp B1: obnovené historické strany.
 - Subtyp B2: nové strany.

Křesťanskodemokratická stranická rodina není monolitickou skupinou stran. Čistě křesťanskodemokratické partaje jsou dnes spíše na ústupu a převažují partaje se složenou identitou. V důsledku je tak lze dnes často jen obtížně odlišit od ostatních moderních občanských stran, jelikož zahrnuje i konzervativní, liberální, nacionální či jiné prvky. Většina z nich jsou dnes stranami nekonfesijními, otevřenými pro členy a voliče různých vyznání. Označení „křesťanský“ tak spíše než souvislost s vírou v současnosti může znamenat přihlášení se k tradicím a hodnotám křesťanského světa.

Přestože většinu křesťanskodemokratických stran na evropské úrovni sdružuje středopravicová Evropská lidová strana a u velké části těchto stran přetrvává konzervatismus v otázkách etiky a morálky, nemusí jít vždy o zástupce politické pravice. Právě pozice ve středu spektra se po druhé světové válce ukázala pro rozmach křesťanskodemokratických stran v západní Evropě jako klíčová. Tehdy představovaly opozici vůči komunistické či socialistické levici, distancovaly se od zprofanované pravice a pro střední vrstvy z měst i venkova byly nositelkami přijatelné politické alternativy.²⁶

S příchodem 90. let ale došlo k částečnému oslabení západoevropských křesťanskodemokratických stran. Část jejich mimořádné podpory, která v mnohých zemích dosahovala i volebních výsledků kolem 50 %, pocházela z obrazu těchto stran jako hráze proti východoevropskému komunismu. Po pádu železné opony část těchto voličů začala hledat alternativu, často s populistickým nádechem, která navíc nebyla „kompromitovaná“ desítkami

²⁶ HLOUŠEK, Vít a KOPEČEK, Lubomír. *Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. 2010. Praha: Grada. s. 157

let ve vládě.²⁷ Na troskách italské Křesťanské demokracie (DC) tak vyrostla Forza Italia Silvia Berlusconiho nebo v Rakousku přebrala Svobodná strana Rakouska (FPÖ) vedená Jörgem Haiderem velkou část voličů lidovců (ÖVP). Často tak v období od konce studené války došlo ke konvergenci křesťanskodemokratické a konzervativní programatiky. Klíma uvádí, že je lze dělit například z hlediska pohledu na sociální otázky, které křesťanští demokraté zdůrazňují častěji.²⁸ Kvůli blízkosti k jiným typům stran nelze přesně komplexně definovat na první pohled rozpoznatelný křesťanskodemokratický program, lze však představit jeho základní a dlouhodobě neměnné prvky.

Jak shrnuje například italský historik Renato Moro: „Křesťanská demokracie jako ideologie nezapadá do kategorií levice a pravice. Zahrnuje tradiční církevní a rodinné hodnoty, jako i progresivní typu *social welfare* nebo redistribuce bohatství. Je založená na morální kritice kapitalismu, odmítá individualistické vidění světa, které je základem politického liberalismu, a volnotržní hospodářství. Naopak zdůrazňuje lidskou důstojnost a uznává nutnost státních zásahů do ekonomiky. Staví se však proti socialismu a brání soukromé vlastnictví.“²⁹

1.3 Vývoj slovenského stranického systému s důrazem na zkoumané strany

1.3.1 KDH

Křesťanskodemokratické hnutie vzniklo na ustavujícím sněmu 17. února 1990 v Nitře. Sama strana se o založení partaje vyjadřuje jako o „naplnění čtyřicetileté touhy křesťanů po založení vlastní strany, prostřednictvím které by se mohli angažovat ve společenském životě“.³⁰ Prvním předsedou byl zvolen místopředseda federální vlády Ján Čarnogurský. Podle oficiálních stranických dokumentů se KDH hlásí jak k tradici slovenské křesťanské politiky, tak k tradici křesťanskodemokratických politických stran západní Evropy. Ještě před prvními svobodnými volbami v roce 1990 došlo v rámci KDH k prvnímu štěpení, když se vydělili zástupci maďarských křesťanských demokratů v čele s Bélou Bugárem, založili si Maďarské křesťanskodemokratické hnutie (MKDH) a do voleb šli s dalším maďarským subjektem Spolužitie. Po volbách se stalo KDH se ziskem 19,2 % hlasů druhou

²⁷ GEHLER, Michael, KOSICKY, Piotr H. a WOHNOUT, Helmut (eds.) *Christian Democracy and the Fall of Communism*. Leuven University Press. 2019. s. 8, 13 & 31, 32

²⁸ KLÍMA, Michal. *Politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix. 2003. s. 88

²⁹ GEHLER, Michael, KOSICKY, Piotr H. a WOHNOUT, Helmut (eds.) *Christian Democracy and the Fall of Communism*. Leuven University Press. 2019. s. 7, 8

³⁰ Nesignováno. *História KDH*. KDH.sk [online] cit. 17.11.2023. Dostupné z: <https://kdh.sk/historia-kdh/>

nejsilnější slovenskou stranou po vítězném hnutí Verejnost' proti násiliu (VPN). Vládu v čele s Vladimírem Mečiarom vytvořilo VPN, KDH, Demokratická strana (DS) a Maďarská nezávislá iniciativa (MNI). KDH měla ve vládě celkem osm křesel.³¹

Už po pár měsících to ale mezi Mečiarom a jednotlivými ministry za KDH (zejména s ministry vnitra Andrášem a poté Pittnerem) začalo skřípat. Mečiar jako premiér padl na jaře 1991, odešel z VPN a založil si Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS). Od května 1991 do června 1992 vedl vládu na stejném půdorysu předseda KDH Čarnogurský. Před druhými volbami v roce 1992 došlo uvnitř KDH k názorovému schizmatu. Šéf strany a předseda vlády Čarnogurský byl pro zachování společné republiky, zastával konfедераční model česko-slovenského státního zřízení. Proti tomu uvnitř KDH vystupovalo silné nacionalistické křídlo vedené Jánem Klepáčem prosazující slovenskou samostatnost. Poté, co na žilinském sněmu v listopadu 1991 Čarnogurský obhájil proti Klepáčovi křeslo předsedy, se tato frakce odštěpila a založila Slovenské kresťansko-demokratické hnutie (SKDH).³² KDH se ve volbách 1992 propadlo se ziskem 8,9 % na třetí místo a SKDH se s 3 % do Národní rady Slovenské republiky vůbec nedostalo.³³

KDH zůstalo v opozici vůči druhé Mečiarově vládě tvořené HZDS a SNS a nesouhlasilo s rozdělením Československa. KDH chtělo k této otázce uspořádat referendum, tento návrh byl však zamítnut a namísto toho vláda přijala Deklaraci o svrchovanosti Slovenské republiky, kterou poslanci KDH nepodpořili a jako jediná parlamentní strana hlasovali proti slovenské ústavě. Když byla na jaře 1994 vyslovena z popudu KDH nedůvěra druhé Mečiarově vládě, nastoupila přechodná vláda DÚ, KDH a SDL v čele s Jozefem Moravčíkem (HZDS/DÚ). KDH v kabinetu zaujala pět křesel.³⁴ V předčasných volbách na podzim 1994 získala KDH 10,1 %, což znamenalo čtvrté místo.

Během třetí Mečiarovy vlády HZDS, SNS a Združenia robotníkov Slovenska (ZDS), proti které stálo KDH v tvrdé opozici, se uvnitř strany dotvořil další názorový nesoulad.

³¹ 1. místopředseda vlády Ján Čarnogurský, ministr hospodářství Jozef Belcák, ministr lesního a vodního hospodářství Viliam Oberhauser, ministr obchodu a cestovního ruchu Jozef Chren, ministr vnitra Anton Andráš (později nahrazen Ladislavem Pittnerem), ministr zdravotnictví Alojz Rakús, ministr zemědělství a výživy Michal Džatko a předseda Komise pro životní prostředí Ivan Tirpák. Ve druhém porevolučním federálním kabinetu Mariána Čalfy zvaném Vláda národní oběti měla KDH postupně až tři ministry: místopředsedu vlády Jozefa Mikloška (do KDH přestoupil z VPN v březnu 1992), ministra spojů Emila Ehrenbergera a ministra pověřeného řízením Federálního úřadu pro hospodářskou soutěž Imricha Flassika.

³² Nesignováno. *História KDH*. KDH.sk [online] cit. 17.11.2023. Dostupné z: <https://kdh.sk/historia-kdh/>

³³ SDKH se následně přejmenovalo na Kresťanskou sociální úniu, dále se profilovalo jako konzervativnější a nacionalističtější obdoba KDH až se v roce 1998 sloučilo se Slovenskou národní stranou (SNS)

³⁴ Místopředseda vlády pro legislativu pro Ivan Šimko, ministr dopravy Mikuláš Dzurinda, vnitra Ladislav Pittner, práce a sociálních věcí Július Brock a kultury Ľubomír Roman.

Kromě zakladatelů KDH navázaných na katolický disent³⁵ a Františka Mikloška se vyprofilovaly osobnosti jako Mikuláš Dzurinda či Ivan Šimko, jejichž pojetí politiky bylo zaměřeno liberálněji a více občansky ve snaze posunout KDH směrem liberálně konzervativní lidové strany. Na podzim 1996 se tato dvě křídla střetla na sjezdu v Banské Bystrici, kde Čarnogurského v souboji o post předsedy vyzval Dzurinda. Pozice šéfa KDH se nezměnila, vyzyvatel ale získal více než třetinu hlasů delegátů a obhájil post místopředsedy strany. Dzurindovo křídlo vystupovalo ve prospěch zintenzivnění spolupráce středopravých sil, zatímco Čarnogurský, Mikloško a spol. prosazovali volnější spojení. V roce 1998 vzniká Slovenská demokratická koalícia (SDK) sdružující kromě KDH i Demokratickou úniu (DÚ), Demokratickou stranu (DS), Sociálnědemokratickou stranou Slovenska (SDSS) a Stranou zelených na Slovensku (SZS). V březnu 1998 KDH těsnou většinou odsouhlasila svou účast na tomto projektu, takže kandidáti do nadcházejících voleb odešli ze svých mateřských stran a vstoupili do SDK. Čarnogurský se toto rozhodl neabsolvovat, a tak ve volbách 1998 nekandidoval.³⁶

Po volbách 1998 se skutečně podařilo odstavit Mečiara od moci vytvořením názorově heterogenní koalice SDK, Strana demokratickej ľavice (SDL), Strana maďarskej koalície (SMK) a Strana občianskeho porozumenia (SOP), která disponovala dokonce ústavní většinou. V kabinetu, jenž měl 20 křesel, získali zástupci SDK devět míst ze dvaceti, přičemž KDH z nich obsadila čtveřici: premiéra Mikuláše Dzurindu, ministry vnitra Ladislava Pittnera a poté Ivana Šimka, ministra dopravy Gabriela Palackého a spravedlnosti Jána Čarnogurského. V rámci KDH docházelo k dalším třenicím mezi oběma názorovými křídly, ty se točily kolem možnosti či nemožnosti dvojitého členství v SDK i KDH. Tento spor nakonec vyhráli tradicionalisté, kteří prosadili dvojité členství v té podobě, že ale členové SDK nemohli zastávat jakékoliv funkce v KDH kromě prostého členství. Tím Dzurindovo křídlo ztratilo možnost ovlivňovat vnitřní směřování KDH. Spory mezi SDK a KDH se nakonec přenesly i na vládní úroveň a SDK se v roce 2000 proměnila v regulérní stranu Slovenskou demokratickou a křesťanskou úniu (SDKÚ). KDH v důsledku toho přišla o tři ze čtyř členů vlády³⁷ nebo o sedm z šestnácti poslanců.³⁸

³⁵ Ján a Ivan Čarnogurští, Ivan Hoffman, Anton Selecký, Hana Ponická, Miroslav Tahy či Konštantín Viktorín.

³⁶ JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018. s. 43, 44

³⁷ Premiéra Dzurindu, ministra vnitra Ladislava Pittnera a dopravy Jozefa Macejka.

³⁸ MESEŽNIKOV, Grigorij. *Vnútropolitický vývoj systému politických strán*. In: MESEŽNIKOV, Grigorij a KOLLÁR, Miroslav (eds.). *Slovensko 2000. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejnú otázku. s. 67

Na sněmu v Trenčíně v říjnu 2000 Čarnogurský po deseti letech opustil post předsedy KDH, nahradil ho Pavol Hrušovský. Přestože jej doporučil sám končící předseda, získal jen 249 z 448 hlasů delegátů, jeho protikandidát Ján Figel' dostal 179 hlasů.³⁹ Navzdory komplikacím souvisejícím s odštěpením SDKÚ se KDH podařilo během roku 2000 konsolidovat, v listopadu vytvořilo vlastní devítičlenný poslanecký klub a de facto se stalo pátým členem vládní koalice. Ačkoliv vedle KDH vznikl v podobě SDKÚ konkurenční subjekt, voličské jádro KDH to příliš nepoznamenalo, došlo ale k posunu ideově-programového směřování KDH ke konzervativní pravici více zaměřené na tradiční hodnoty včetně náboženství. To se projevilo například v požadavku ústavního zakotvení zákazů umělých interrupcí či boji proti institucionalizaci registrovaných partnerství.

Ve volbách 2002 získalo KDH s 8,3 % páté místo a stalo se důležitou součástí první slovenské porevoluční pravicové vlády s SDKÚ, SMK a Aliancí nového občana (ANO). Z 16 členů kabinetu obsadila SDKÚ šest křesel, SMK čtyři a KDH a ANO po třech.⁴⁰ Ve druhé Dzurindově vládě docházelo ke střetům konzervativců prezentovaných zejména KDH a spíše liberálních postojů strany ANO. V otázkách ekonomické, zahraniční či bezpečnostní politiky KDH respektovalo a akceptovalo odlišné názory partnerů, zejména v kulturně-etických tématech – interrupce či vztah církve a státu – ale vystupovalo velmi zatvrzele. Když bylo z vlády vyloučeno ANO, musel premiér pro vládní návrhy domlouvat podporu v zákulisí mezi nezařazenými poslanci. To se KDH nelíbilo, dokonce Dzurindu kritizovali, že se SDKÚ vzdaluje od ostatních koaličních stran a přibližuje se k Mečiarově HZDS. Do značné míry šlo o boj o místo hegemonu pravicových sil. KDH nakonec vládu v únoru 2006 opustilo a Slovensko zamířilo k předčasným volbám, které funkční období parlamentu zkrátily o čtvrt roku.⁴¹

Pozice předsedy Hrušovského se v KDH mezitím postupně upevňovala, na sněmu v Ružomberoku v roce 2005 byl jasnou většinou potvrzen v čele strany. Předčasné volby 2006 jasně vyhrál Smer, KDH se sice propadlo na šesté místo, obhajoba volebního výsledku 8,3 % však odpovídala stabilizovanému elektorátu. KDH po osmi letech zamířilo do opozice, i protože nesplnilo cíl získat 10 % hlasů. Po volbách ve straně probíhala debata o tom, zda případně vstoupit se Smerem do vlády. Proti tomu se jasně vymezili Daniel Lipšic,

³⁹ Nesignováno. *História KDH*. KDH.sk [online] cit. 17.11.2023. Dostupné z: <https://kdh.sk/historia-kdh/>

⁴⁰ V případě KDH to byl Vladimír Palko na vnitru, Daniel Lipšic na spravedlnosti a Martin Fronc na školství. Šéf strany Hrušovský se stal předsedou parlamentu.

⁴¹ JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalice na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018. s. 44–47

Vladimír Palko či František Mikloško, předseda Hrušovský k této otázce měl ambivalentní postoje a například Martin Fron či Ivan Šimko byli pro vstup do kabinetu se Smerem, jak to alespoň popisoval Palko. „Byli jsme toho názoru, že nemá smysl být konzervativním přívěskem levicové postkomunistické vlády. (...) Ve strukturách KDH převládal názor, že do vlády třeba jít s kýmkoliv,“ uvedl Palko s tím, že si straníci KDH za osm let ve vládě zvykli na místa ve státní správě.⁴²

Palko přiblížil, že Smer po volbách nabídl KDH společnou koalici ještě za účasti SNS, pro KDH ale bylo schůdnější vládní angažmá na půdorysu Smer-KDH-SMK nebo Smer-KDH-SDKÚ.⁴³ Hrušovský nakonec během hlasování vedení KDH pomohl přidat rozhodující hlas pro začátek oficiálních jednání se Smerem a výsledek oznámil médiím.⁴⁴ Fico už se ale v mezidobu dohodl s SNS a HZDS. A KDH tento spor opět vnitřně rozštěpil. Na sněmu 2007 sice post předsedy znovu obhájil Hrušovský, tentokrát ho vyzval Palko, o dva roky později už ale nekandidoval a po devíti letech v čele KDH skončil. Novým šéfem strany byl zvolen Ján Figeľ. To už ale mělo KDH za sebou další odchod nespokojených členů. V roce 2008 odešli čtyři z jedenácti členů předsednictva Palko, Mikloško, Pavol Minárik a Rudolf Bauer. Založili nový nepříliš úspěšný subjekt Konzervatívni demokrati Slovenska (KDS).⁴⁵

Figeľ se snažil KDH modernizovat, a to i názorově. Ve volbách 2010 KDH vsadilo spíše na středového voliče, tradiční křesťanská témata ustoupila částečně do pozadí.⁴⁶ KDH mírně posílilo na 8,5 %, což znamenalo čtvrté místo a účast na pravicové vládě Ivety Radičové spolutvořené SDKÚ-DS, SaS a Most-Híd. V patnáctičlenném kabinetu získala KDH tři posty,⁴⁷ SDKÚ-DS měla pět křesel, SaS čtyři a Most také tři. Vláda však vydržela jen zhruba rok a půl, než prohrála hlasování o tzv. eurovalu⁴⁸, které spojila s vlastní důvěrou. S kabinetem nehlasovali poslanci SaS.

⁴² PALKO, Vladimír. *Čo sa stalo v KDH*. .týždeň [online] 2.3.2008. [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.tyzden.sk/casopis/1821/co-sa-stalo-v-kdh/>

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Nesignováno (SITA). *Wikileaks: Hrušovský uvažoval o koalícii so Smerom*. Pravda [online] 6.9.2011. [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/171662-wikileaks-hrusovsky-uvazoval-o-koalicii-so-smerom/>

⁴⁵ JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018. s. 64, 65

⁴⁶ RYBÁŘ, Marek: *Medzi štátom a spoločnosťou. Politické strany na Slovensku po roku 1989*. Bratislava, DEVIN printing house, s.r.o. 2011. s. 76

⁴⁷ Figeľ se stal 1. místopředsedou vlády a ministrem dopravy, výstavby a regionálního rozvoje, Daniel Lipšic ministrem vnitra a Ivan Uhliarík zdravotnictví.

⁴⁸ Evropský nástroj finanční stability, který měl chránit členy eurozóny před tržní nestabilitou, především před dluhovou krizí, kterou eurozóna procházela. V takovém případě sliboval poskytnout finanční výpomoc.

V březnu 2012 proto proběhly předčasné volby, které znamenaly jasné vítězství Smeru. Robert Fico mohl složit jednobarevnou vládu. KDH sice skončilo druhé, v procentuálním zisku hlasů ale posílilo jen nepatrně na 8,8 % a na další čtyři roky skončilo v opozici. V tomto období navíc KDH postihly další exody. V květnu 2012 partaj kvůli všeobecné nespokojenosti opustili místopředsedové Daniel Lipšic a Lucie Žitňanská, kteří následně založili Novou většinu (NOVA).⁴⁹ V roce 2013 z KDH vystoupil Radoslav Procházka, o rok později skončil třetí v prezidentských volbách a poté založil stranu Siet'.

Před volbami 2016 se středoprávé strany snažily s vidinou dalšího Ficova úspěchu spojit, většinu nadějí ale zhatila ega. Lídr Mostu Béla Bugár se vyjádřil, že alternativou k další vládě Smeru by mohla být koalice KDH, Most a Siet'.⁵⁰ V KDH se navíc po letech opět probudily hlasy volající po vládní spolupráci se Smerem. Tehdejší poslanec Jozef Mikloško rok před volbami vyhlašoval, že Smer a KDH sestaví společný kabinet. „Jinak to nemůže skončit,“ říkal.⁵¹ I když se za tento výrok později omluvil,⁵² o této možné spolupráci se nadále veřejně diskutovalo. Předseda Figel' byl zdrženlivější.⁵³ O to bolestivější ale byl skutečný volební výsledek. KDH se totiž poprvé do parlamentu vůbec nedostalo, když získalo 4,94 % hlasů, zatímco odštěpenci uspěli. OĽaNO-NOVA s 11 % skončilo třetí a Siet' se s 5,6 % také do parlamentu probojovala. V červnu 2016 Figel'a na sněmu v Ružomberoku vystřídal Alojz Hlina.⁵⁴ Přestože KDH chyběla v parlamentu, krajské volby na podzim 2017 pro ni skončily úspěchem, když získala druhý největší počet křesel po Smeru.⁵⁵ I ve volbách do Evropského parlamentu na jaře 2019 KDH uspělo, skončilo čtvrté se ziskem 9,7 % hlasů a dvěma poslaneckými mandáty.

⁴⁹ PRUŠOVÁ, Veronika. *Lipšic končí v KDH, založení novej strany odsúva na leto*. SME, [online] 27.5.2012. [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/6393418/lipšic-konci-v-kdh-zalozenie-novej-strany-odsuva-na-leto.html#ixzz5tkcBrZ1H>

⁵⁰ Nesignováno (SITA). *Vláda Smeru musí skončit, Bugár predstavil alternativu*. SITA, [online] 28.3.2015 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.webnoviny.sk/vlada-smeru-musi-skoncit-bugar-predstavil-alternativu/>

⁵¹ Nesignováno. *KDH vo vládě so Smerom? Inak to nemôže skončiť, tvrdí Jozef Mikloško*. Aktuality.sk, [online] 5.2.2019. [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/270978/kdh-vo-vlade-so-smerom-inak-to-nemoze-skoncit-tvrdi-jozef-miklosko/>

⁵² Nesignováno (TASR). *Mikloško sa ospravedlnil za odhad koalície KDH a Smeru*. SME, [online] 16.4.2015 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7754277/miklosko-sa-ospravedlnil-za-odhad-koalicie-kdh-a-smeru.html>

⁵³ PRAUS, Lucia. *Figel': Nepôjdeme s tými, ktorí zakrývajú korupciu*. SME, [online] 16.4.2015 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7755978/figel'-nepojdeme-s-tymi-ktori-zakryvaju-korupciu.html>

⁵⁴ Ten do KDH prítom vstoupil teprve o rok dříve. Do Slovenské národní rady se dostal v roce 2012 na kandidátce OĽaNO.

⁵⁵ KONÍK, Juraj. *Skutočným víťazom je KDH, po Smere je druhé najsilnejšie, SaS je hlboko za nimi*. Denník N [online] 5.11.2017 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://dennikn.sk/932179/skutocnym-vitazom-je-kdh-po-smere-je-druhe-najsilnejsie-sas-je-hlboko-za-nimi/>

Po čtyřech letech mimo parlament se tak KDH chystalo na návrat. V létě 2019 uzavřelo spolupráci s novými stranami Progresivní Slovensko a SPOLU, jejímž obsahem byla tematická koordinace, slib neútočení a možná povolební spolupráce. K této dohodě se na podzim přidala také další nová strana Za ľudí exprezidenta Andreje Kisky. V únorových volbách 2020 ale KDH opět neuspělo, získalo 4,65 % hlasů, Hlina ihned odstoupil z funkce předsedy, nahradil ho Milan Majerský. V roce 2021 se do KDH včlenila Slovenská konzervatívna strana (SKS, bývalá Siet') a v předčasných volbách 2023 se Majerskému po dvou volebních obdobích podařilo KDH dostat se ziskem 6,8 % hlasů zpět do parlamentu, kde zůstalo v opozici vůči vládě Smeru, Hlasu a SNS.

1.3.2. SDKÚ-DS

Jak bylo nastíněno v předchozí podkapitole, SDKÚ vycházela z velké části z KDH. Duchovní otec, v letech 2000–2012 předseda a v barvách SDKÚ i dvojnásobný premiér Mikuláš Dzurinda reprezentoval umírněné křídlo KDH, které vystupovalo aktivně ve prospěch zintenzivnění spolupráce středopravých stran a poražení Vladimíra Mečiara. Během roku 1996 vznikla ve snaze spojit se proti Mečiarovi tzv. Modrá koalice složená z KDH, Demokratické unie (DÚ) a Demokratické strany (DS). Kvůli novele volebního zákona, kterou zavedla Mečiarova vláda za účelem znevýhodnění opozice, se ale Modrá koalice spojila ještě se Sociálnědemokratickou stranou Slovenska (SDSS) a Stranou zelených na Slovensku (SZS) do tzv. Duhové koalice ve formě samostatné strany Slovenská demokratická koalice (SDK).⁵⁶

V roce 1998 byl Dzurinda mezi těmi, kteří vystoupili ze svých mateřských stran, aby se stali členy volební strany SDK. Záhy obsadil místo předsedy a volebního lídra SDK pro parlamentní volby 1998, kvalifikoval ho k tomu fakt, že byl vysoce postaveným představitelem nejsilnější z pěti stran tvořících SDK. Rozhodovací mechanismus uvnitř volební strany byl nastaven v poměru 5:4:1:1:1 (KDH:DÚ:DS:SDSS:SZS).⁵⁷ Ve volbách 1998 skončila SDK s 26,3 % těsně na druhém místě za HZDS, v povolebních vyjednáváních se ale povedlo složit koalici s SDL, SMK a SOP.

⁵⁶ JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalice na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018. s. 41–45

⁵⁷ KOPEČEK, Lubomír. *Budoucnost slovenské křesťanské demokracie*. Středoevropské politické studie. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2000, 2(1)

Vztah mezi SDK a KDH začal brzy dostávat trhliny, problematický byl nedostatek předchozí dohody na tom, co s SDK bude po volbách. Nevyjasněný vztah k mateřským stranám se projevil v tom, že například Dzurindovi se nový projekt zalíbil a měl ambici jej přetvořit do jednotnější strany, zatímco KDH i DS nechtěly o své vyslance ve vládě přijít. SDK relativně brzy po volebním úspěchu zaniklo, Dzurindovo křídlo s KDH definitivně zpřetrhalo vazby a z kraje roku 2000 založilo Slovenskou demokratickou a křesťanskou úniu (SDKÚ).⁵⁸ Z devíti členů vlády z SDK jich do SDKÚ přešlo šest – premiér Dzurinda (ex KDH), místopředseda vlády pro ekonomiku Ivan Mikloš (ex DS), ministr zahraničí Eduard Kukan (ex DÚ), vnitra Ladislav Pittner (ex KDH), kultury Milan Kňažko (ex DÚ) a dopravy Jozef Macejko (ex KDH).

Ustavující kongres SDKÚ se konal v listopadu 2000. Zakládajícími členy byli zástupci všech pěti mateřských stran, DÚ se do SDKÚ včlenila rovnou celá. Předsedou nové strany byl zvolen Dzurinda a místopředsedy Eduard Kukan, Milan Kňažko, Ľubomír Harach (ex DÚ) a Juraj Kopčák (ex KDH). Protože SDKÚ tvořili křesťanští demokraté, liberálové, sociální demokraté a zelení, zejména v prvních letech své existence musela strana řešit ideologickou různorodost a názorové neshody týkající se politického směřování. Nakonec se vyprofilovala jako unie pravo-středových politických proudů s křesťanskodemokratickým, konzervativním a liberálním zakotvením. Měla také ambici stát se okamžitě hegemonek slovenské pravice, který by sjednotil křesťanské demokraty, moderní konzervativce a liberály. To se SDKÚ do značné míry podařilo, protože až do voleb 2012 skutečně byla nejsilnější slovenskou pravicovou stranou.

Volby 2002 nabídly možnost vytvořit první porevoluční pravicovou vládu SDKÚ, SMK, KDH a ANO. V šestnáctičlenné vládě obsadilo SDKÚ šest křesel, SMK čtyři a KDH a ANO po třech.⁵⁹ Dzurindův první kabinet držel pohromadě strach z možného návratu Mečiara, takže se premiérovi dařilo vyrovnávat názory pestré palety koaličních stran od postkomunistické levice, přes maďarské etnické zájmy až po konzervativní křesťanskou demokracii. Jeho druhá vláda čelila v parlamentu opozici tvořenou slábnoucím Mečiarom, dravým Ficem a Komunistickou stranou Slovenska. Vládními stranami sice byly vesměs všechny pravicové, hlavní štěpnou linií byla osa konzervatismus-liberalismus, reprezentovaná

⁵⁸ MESEŽNIKOV, Grigorij. *Vnútropolitický vývoj systému politických strán*. In: MESEŽNIKOV, Grigorij a KOLLÁR, Miroslav (ed.). *Slovensko 2000. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejnú otázku. s. 67

⁵⁹ Za SDKÚ byli ve vládě premiér Dzurinda, ministr financí Mikloš, obrany Šimko, zahraničí Kukan, práce a sociálních věcí Ľudovít Kaník (od října 2005 Iveta Radičová) a dopravy Pavol Prokopovič. Po odchodu KDH z vlády se stala ministryní spravedlnosti Lucia Žitňanská a ministrem vnitra Martin Pado.

na jedné straně KDH a na druhé protestně-populistickým ANO.⁶⁰ V základních otázkách však byla shoda, Slovensko tak v tomto volebním období dokončilo vstup do Evropské unie a NATO a pokračovalo v razantních reformách.

V období 2002–2006 došlo v rámci SDKÚ k jednomu odštěpení, a naopak jednomu spojení. Nejprve na přelomu roku 2003 a 2004 stranu opustila skupina poslanců kolem ministra obrany Ivana Šímka, který měl přetrvávající spory s premiérem a po svém odvolání z ministerské funkce se rozhodl z SDKÚ odejít a založit novou stranu Slobodné fórum. V únoru 2006 se pak SDKÚ sloučila s DS a přejmenovala na SDKÚ-DS.⁶¹ Tak už šla do předčasných voleb 2006 a i když o tři procenta posílila, musela se spokojit s opozicí. Vládu složil vítězný Smer s SNS a HZDS. Odštěpené Slobodné fórum se s 3,5 % do parlamentu nedostalo.

Do voleb 2010 SDKÚ-DS jako volební lídryně vedla Iveta Radičová místo Dzurindy, který čelil kritice kvůli netransparentnímu financování partaje. SDKÚ-DS dokázala popularitu Radičové využít, když ve volbách skončila již počtvrté za sebou druhá a podařilo se jí vytvořit pravicovou většinu společně s KDH a novými stranami SaS a Most-Híd. Kabinet vedený Ivetou Radičovou měl patnáct křesel, z nichž SDKÚ-DS obsadila pět včetně postu předsedkyně vlády.⁶² Vláda ale vydržela jen necelé dva roky, premiérka se totiž v říjnu 2011 rozhodla spojit hlasování o odsouhlasení eurovalu s důvěrou celé koaliční vlády. Návrh neprošel, protože za něj nehlasovali poslanci SaS, a poslední měsíce před předčasnými volbami v březnu 2012 dovládl kabinet v demisi.

Volby v březnu 2012 pro SDKÚ-DS znamenaly velké oslabení, zisk pouhých 6,1 % hlasů a ustoupení z pozice pravicového hegemonu, když jej předběhly KDH, Most a nováček OĽaNO Igora Matoviče. S 44,4 % naprosto suverénně zvítězil Smer a sestavil jednobarevnou vládu, přičemž v opozici skončilo pět pravicových subjektů. Po této jednoznačné prohře odstoupil staronový volební lídr Dzurinda i z pozice předsedy a do čela SDKÚ-DS byl zvolen Pavol Frešo. Odchod bývalého dvojnásobného premiéra byl způsoben vršícími se kauzami, jako byly nesrovnalosti s financováním strany či kauza Gorila.⁶³ V roce 2014 ze strany

⁶⁰ MESEŽNIKOV, Grigorij. *Vnitropolitický vývoj systému politických stran*. In: MESEŽNIKOV, Grigorij a KOLLÁR, Miroslav (ed.). *Slovensko 2003. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky. s. 76

⁶¹ JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018. s. 48, 49, 63, 64

⁶² Premiérka Iveta Radičová, ministr financí Ivan Mikloš, zahraničí Mikuláš Dzurinda, spravodnosti Lucia Žitňanská a školství Eugen Jurzyca.

⁶³ Únik tajného dokumentu Slovenské informační služby v prosinci 2011, který popisuje korupční rozhovory spolujeditele Penta Investments Jaroslava Haščáka s předními politiky v letech 2005 a 2006.

po dlouhodobých vnitřních sporech odešli i zakladatelé Dzurinda s Miklošem. Frešovi už se SDKÚ-DS resuscitovat nepodařilo a po volbách 2016, kdy získala pouhých 0,26 %, zanikla.

1.3.3 Maďarské strany

Po sametové revoluci a na začátku 90. let vytvořily intelektuální maďarské elity na Slovensku Maďarskou nezávislou iniciativu (MNI), která velmi úzce spolupracovala s VPN. Díky tomu se její představitel Alexander Varga stal nejprve místopředsedou porevoluční přechodné vlády Milana Čiče a po volbách v červnu 1990 měla MNI díky Gáboru Zászlóvi i místopředsedu první vlády Vladimira Mečiara, kterou tvořily VPN, KDH, DS a právě MNI. V roce 1992 se přetransformovala do Maďarské občanské strany (MOS).⁶⁴ Kromě toho se ale od MNI v začátcích 90. let odštěpily další dvě partaje reprezentující maďarskou menšinu. Šlo o Spolužití a Maďarské křesťanskodemokratické hnutie (MKDH).

Ve volbách 1990 kandidovaly Spolužitie a MKDH společně jako dvoustrana a získaly 8,7 % hlasů. O dva roky později kandidovaly jako koalice dvou stran a získaly 7,4 %, zatímco samostatně kandidující MOS získala jen 2,3 % a zůstala mimo parlament. Ve volbách 1994 se všechny tři strany sešly na společné kandidátce Maďarskej koalície (MK), která získala 10,2 % hlasů.

V 90. letech v období mečiarismu a zbytnělého nacionalismu se vztahy mezi Slováký a Maďary zhoršily, a to uvnitř státu i navenek. Všechny maďarské strany byly vždy v opozici vůči Mečiarovým vládám. Ke sbližování maďarských stran s demokratickými slovenskými stranami začalo docházet s výhledem na klíčové parlamentní volby v roce 1998. V těch se kvůli novele volebního zákona sjednotily: konzervativní MKDH, nacionalistické Spolužitie a liberální MOS do středopravicové strany SMK-MKP (Strana maďarskej komunity/koalície – Magyar Közösség/ Koalíció Pártja). Ta ve volbách 1998 získala 9 % hlasů a stala se součástí první vlády Mikuláše Dzurindy, když obsadila tři křesla.⁶⁵

V roce 2002 SMK posílila jak volebně, tak povolebně. V parlamentních volbách dostala 11 % a ve druhé Dzurindově vládě obsadila čtyři křesla, přičemž si udržela původní

⁶⁴ JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018. s. 63

⁶⁵ Pál Csáky se stal vicepremiérem pro lidská a menšinová práva a regionální rozvoj, László Miklós ministrem životního prostředí a István Harna ministrem výstavby a regionálního rozvoje. Resort zemědělství, na který si SMK hodně myslelo, nakonec dostala SDL.

resorty.⁶⁶ Po odchodu KDĽ z vlády v únoru 2006 získala SMK ještě páté ministerské křeslo, když školství na pět měsíců převzal László Szigeti. V obou svých vládních angažmá vystupovala SMK jako stabilní středopravicový koaliční partner podporující reformy.⁶⁷

Předčasné volby 2006 přinesly pro SMK odchod do opozice, přestože získala svůj nejlepší výsledek 11,7 %. Podobně jako v KDĽ se i u SMK v povolebním jednání objevily hlasy, zda se nesnažit o vstup do vlády vedené vítězným Smerem. V případě SMK šlo navíc o snahu motivovanou tím, aby zamezili vstupu do vlády krajně pravicové SNS, což byl dlouhodobě jejich úhlavní politický soupeř. Ani deklarovaná ochota vstoupit do vlády se Smerem a ĽS-HZDS ale SMK nepomohla a strana zůstala v opozici.

Zlomem byl kongres SMK v březnu 2007, kde vyvrcholilo vnitrostranické napětí. Předsedu Bugára vyzval jeho dosavadní místopředseda Csáky neboli „méně charismatický zástupce konzervativního křídla strany“, jak jej nazval například Petr Just.⁶⁸ Csáky nakonec zvítězil a jeho nové radikálnější vedení SMK dalo mimo jiné větší prostor etnonacionalistickým postojům. Pro pokračující spory nakonec Bugár v dubnu 2009 vystoupil z klubu SMK a v létě založil nový subjekt nazvaný Most-Híd. Nová středopravá strana deklarovala snahu o smír mezi Maďary a Slováky, na rozdíl od SMK se zaměřovala i na jiné regiony než jižní Slovensko a nesnažila se být druhou maďarskou stranou založenou na etnickém principu, nýbrž na občanském, což podtrhlo složení jejího vedení. Předseda Bugár a místopředsedové Edita Pfundtner a Zsolt Simon jsou maďarské národnosti a další místopředsedové Rudolf Chmel a Ivan Švejna Slováci.⁶⁹

Před volbami 2010 se Most-Híd snažil iniciovat předvolební spolupráci opozice, přičemž v tomto nevyklučoval ani SMK. Kromě účasti členů OKS na kandidátce Mostu ale k ničemu většímu nakonec nedošlo. Most a SMK se lišily v postoji ke Smeru. SMK nevyklučovalo povolební spolupráci s Ficovou stranou, Bugár a Csáky i kvůli tomuto tématu absolvovali několik mediálních přestřelků.⁷⁰ SMK manifestovala maďarský nacionalismus mimo jiné tím, že měla billboardy výhradně v maďarštině, a dokonce dostala

⁶⁶ Csáky zůstal vicepremiérem s gescemi lidských práv, menšin a nově i pro evropské záležitosti, Miklós zůstal na ministerstvu životního prostředí a výstavbu a regionální rozvoj převzal László Gyurovszky. Dočkali se i resortu zemědělství, který vedl Zsolt Simon.

⁶⁷ BALÍK, Stanislav, KOPEČEK Lubomír. *Slovenské volby 2002 – Překročení Rubikonu?* Středoevropské politické studie, ročník IV. č.4

⁶⁸ JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018. s. 62, 63

⁶⁹ JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018. s. 74, 75

⁷⁰ viz např.: Nesignováno (zp). *Bugár: Csáky od Fica žiadal výhody*. Pravda, [online] 20.4.2008 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/157546-bugar-csaky-od-fica-ziadal-vyhody/>

podporu od suverénního vítěze voleb v Maďarsku – Fideszu Viktora Orbána. Ten prohlásil, že považuje SMK za jediného partnera na Slovensku. Most naopak zkritizoval za velké zastoupení Slováků ve stranických strukturách.⁷¹ Parlamentní volby 2010 velkou maďarskou obměnu dovršily, když potvrdily postupný úbytek voličů SMK, který vyústil až v její vypadnutí z parlamentu, kdy získala jen 4,3 % hlasů. Značnou část její podpory převzal Most, který získal 8,1 % hlasů⁷² a vstoupil do vlády Ivety Radičové, v níž obsadil tři křesla.⁷³

Ani před volbami 2012 nedošlo k předvolební spolupráci obou maďarských stran. Nový předseda SMK József Berényi odmítl Bugárovu nabídku jít do předčasných voleb na kandidátce Mostu a nabídl rovnocenné partnerství v podobě předvolební koalice.⁷⁴ Most z povolební spolupráce vyloučil jen SNS a také OĽaNO Igora Matoviče, což zdůvodnil nevyzpytatelností jeho jednání. Spolupráci se Smerem otevřeně nevyločil. Výsledkem voleb 2012 byly velmi podobné výsledky, když SMK získala jen o pár setin procenta horší výsledek než ve volbách 2010, takže opět zůstala mimo parlament, a Most 6,9 %, tedy o zhruba procentní bod méně. Vzhledem k tomu, že Smer nepotřeboval koaličního partnera, zůstal Most v opozici, přestože měl Fico tehdy zájem přizvat KDĽH nebo Most do vlády.⁷⁵

Ve volebním období 2012–2016 ztratil Most Andreje Hrnčiaru ve prospěch strany Siet' a naopak získal populární exministrku spravedlnosti z SDKÚ-DS Luciou Žitňanskou, z níž udělal pro volby 2016 dvojku kandidátky. Most dál pokračoval v daleko smířlivějších vztazích s vládním Smerem než zbytek středopravicové opozice. Před volbami 2016 se Bugár snažil představit alternativu ke Smeru ve formě koalice Mostu, Sietě a KDĽH, a naopak si dál nedovedl představit budoucí vládní spolupráci s OĽaNO.⁷⁶ Ani v roce 2016 se SMK do parlamentu nedostala, získala jen něco málo přes čtyři procenta hlasů. Po volbách vznikla vládní čtyřkoalice Smer, SNS, Siet' a Most, který získal 6,5 % hlasů. Na základě volebních výsledků nebylo možné složit ideologicky přirozenou většinu, a tak kabinet tvořily

⁷¹ Nesignováno (SITA). *Fidesz otvorene podporil SMK*. Pravda, [online] 12.5.2010 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/166228-fidesz-otvorene-podporil-smk/>

⁷² Jak uvádí Zora Bútorová, bývalí voliči SMK tvořili až 51 % podpory Mostu, zbylí voliči přešli od SDKÚ-DS či KDĽH. Viz BÚTORA, Martin a BÚTOROVÁ, Zora. *Slovenské voľby '10: šanca na zmenu*. Bratislava: Institut pre verejné otázky, 2011. s. 173

⁷³ Na resort zemědělství se vrátil Zsolt Simon, ministrem životního prostředí se stal József Nagy a vicepremiérem pro lidská práva a menšiny Rudolf Chmel.

⁷⁴ Nesignováno (TASR). *Bugar ponúkol SMK miesta na kandidátke, Berenyi chce koalíciu*. HN, [online] 9.11.2011 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/442007-bugar-ponukol-smk-miesta-na-kandidatke-berenyi-chce-koaliciu>

⁷⁵ JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018. s. 94, 95

⁷⁶ Nesignováno (SITA). *Vláda Smeru musí skončiť, Bugár predstavil alternativu*. SITA, [online] 28.3.2015 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://sita.sk/vlada-smeru-musi-skoncic-bugar-predstavil-alternativu/>

konzervativní i liberální proudy, slovenští i maďarští nacionalisté a strany spíše pravicové i levicové. Zvláště to, že se ve vládě potkal Most s SNS bylo překvapivé, jelikož se proti sobě v předvolební kampani vymezovaly a spolupráci vylučovaly.⁷⁷

V patnáctičlenném kabinetu získal Most nejprve dvě křesla pro ministryni spravedlnosti Luciu Žitňanskou a ministra životního prostředí Lászla Sólymose. Po rozpadu strany Siet' převzal po pěti měsících fungování vlády ještě Árpád Érsek post ministra dopravy. Koalice se Smerem a SNS na jedné straně znamenala mimo jiné odchod Zsolta Simona, na druhé straně ale rozpad strany Siet' posílil klub Mostu, kam řada poslanců přešla. Když prošel kabinet rekonstrukcí v důsledku protestů po vraždě Jána Kuciaka a Martiny Kušnírové mimo jiné i v jeho čele, kdy Fica vystřídal Peter Pellegrini, došlo i ke změně u Mostu. Žitňanskou vystřídal Gábor Gál.

V průběhu volebního období 2016–2020 Mostu klesala v průzkumech podpora a SMK nestoupala, na což reagovali zástupci maďarských stran apelem ke spojování. Ke sloučení však nedošlo i proto, že se původního spojení měly účastnit jen tři z celkem pěti tehdejších maďarských stran – Most, SMK a MKDA-MKDSZ (Maďarská křesťanskodemokratická aliancia), zatímco hnutí Összefogás-Spolupatričnosť a nově vzniklé Maďarské fórum Zsolta Simona odštěpené od Mostu zůstaly mimo. SMK se stala jádrem nového subjektu Maďarská komunitná spolupatričnosť (Magyar Közösségi Összefogás, MKÖ-MKS). I ten ale nakonec tvořily jen tři strany, kromě SMK ještě Spolupatričnosť a Maďarské fórum. Most šel do voleb samostatně, přičemž přenechal několik míst na kandidátce zástupcům MKDA-MKDSZ. MKÖ-MKS získala 3,9 % hlasů a Most 2 % a voliči maďarských stran tak poprvé od listopadu 1989 přišli o parlamentní zastoupení.

Až to nakonec politiky přesvědčilo, aby došlo ke sjednocení. V září 2021 vzniká Aliancia, a to sloučením původní SMK, Mostu a MKÖ-MKS, jejímž předsedou se stal poslední šéf SMK Krisztián Forró. Dlouhou dobu však nevydržela a nedožila se ani následujících voleb. Necelý půlrok před předčasnými volbami v září 2023 Aliancii opustili politici Mostu vedení Lászlem Sólymosem a znovu založili samostatnou stranu pod názvem Most-Híd 2023. Důvodem bylo umístění vypjatého nacionalisty a podporovatele Viktora Orbána Györga Gyimesiho na kandidátku. Do předčasných voleb šly nakonec tři subjekty s maďarským elementem. Aliance získala 4,4 %, Most společně se stranou Modrí Mikuláše

⁷⁷ CHLEBANOVÁ, Alexandra. *Dopad volieb do Národnej rady SR 2016 na formovanie vlády*. e-Polis, [online] 12.7.2016 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.e-polis.cz/clanek/dopad-volieb-do-narodnej-rady-sr-2016-na-formovanie-vlady.html>

Dzurindy 0,26 % a Maďarské fórum s menšími slovenskými i romskými stranami pouhé 0,11 % hlasů.

1.3.4 OĽaNO

Obyčejní ľudia a nezávislé osobnosti je subjekt neodmyslitelně spjatý se svým zakladatelem a předsedou Igorem Matovičem, který se do většího veřejného povědomí dostal kritikou první vlády Roberta Fica, kterou šířil pomocí svých regionálních inzertních novin RegionPress. Sám Matovič opakovaně zdůrazňuje, že se nepovažuje za politika, ale právě za obyčejného člověka. Označuje se za konzervativce se silným sociálním zaměřením, který ale má respekt k hodnotám liberálnějších kolegů.⁷⁸

Obyčejní ľudia vstoupili do politiky na kandidátce liberální pravicové Svobody a Solidarity (SaS) pro parlamentní volby 2010. Všichni čtyři tehdejší členové hnutí – Igor Matovič, Martin Fecko, Jozef Viskupič a Erika Jurinová – kandidovali na 147.–150. místě kandidátky a díky preferenčním hlasům byli všichni zvoleni poslanci.⁷⁹ Záhy se ukázala hodnotová nekompatibilita Matovičovy spíše konzervativní čtveřice s až libertariánskou SaS. Obyčejní ľudia měli se zbytkem poslaneckého klubu SaS neustálé spory, když například navrhovali zákony, které byly v rozporu s většinovým přesvědčením klubu. Pozice čtyř poslanců byla klíčová, jelikož bez nich měla vláda pouze 75 hlasů ze 150, chovali se často ale jako opozice uvnitř vládní většiny. Matovič byl nakonec z klubu SaS vyloučen, nedisciplína při hlasování se zbytkem vlády nebyla ojedinělá.⁸⁰ Po nepřijetí eurovalu vláda Ivety Radičové padla. V klíčovém hlasování vládu nepodrželi jak poslanci SaS, tak ani Obyčejných ľudí.⁸¹

Matovičův politický styl je silně konfrontační, často i teatrální a výstřední, čímž se mu v opozici často podařilo zastíňovat seriózněji vystupující politiky. Jedním z prvních větších extempore na parlamentní půdě byl v září 2010 konflikt se špičkami Smeru Robertem Ficem

⁷⁸ DUFEK, Jan. *Strana-firma jako nový typ politické strany – ověření konceptu na vybraných případech*. Plzeň, 2021. 78 s. Diplomová práce (Mgr.). Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filozofická. Katedra politologie a mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Cabada Ladislav, Ph.D. s. 76

⁷⁹ SPÁČ, Peter. *Populist political parties in East-Central Europe* In: HAVLÍK, Vlastimil a PINKOVÁ, Aneta. *Populist Political Parties in East Central Europe*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2012. s. 237

⁸⁰ SPÁČ, Peter. *Populist political parties in East-Central Europe* In: HAVLÍK, Vlastimil a PINKOVÁ, Aneta. *Populist Political Parties in East Central Europe*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2012. s. 237–240

⁸¹ JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018. s. 86

a Robertem Kaliňákem. Prvního už tehdy posílal „do basy“ a s druhým se málem porval.⁸² Do předčasných voleb 2012 už šel Matovič v čele strany Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (OĽaNO), která vznikla v listopadu 2011 a sdružovala kandidáty vyznávající liberální, křesťanské, konzervativní i environmentální hodnoty a názory.⁸³

Co však kandidáty OĽaNO vždy spojovalo, je protestní apel. Vždy se ale jedná o nekoherentní skupinu kandidátů, což zatím v každém volebním období znamenalo slabou poslaneckou disciplínu, která vedla k velkým odchodům z klubu. OĽaNO také dlouhodobě nepřijímá členy, jejichž počet drží na zákonném minimu⁸⁴ a nebuduje regionální struktury.⁸⁵

Ve volbách 2012 za OĽaNO kandidovali čtyři členové strany (opět z posledních míst), dále dvacet zástupců dvou menších konzervativních partají Konzervativní demokraté Slovenska (KDS)⁸⁶ a Občanská konzervativní strana (OKS), zbylá místa obsadili nestraníci. Matovičův neortodoxní styl podtrhl jeho požadavek, aby kandidáti podstoupili test na detektoru lži, kde odpovídali na otázku, zda někdy přijali úplatek. Ti, kteří odmítli, kandidátku opustili. Z původních 150 jmen jich zbylo 113.⁸⁷ Ani to OĽaNO příliš nepoškodilo a partaj se se ziskem 8,6 % hlasů pohodlně dostala do parlamentu jako třetí nejsilnější subjekt a ve volebním období 2012–2016 se stala velmi tvrdou opozicí jednobarevné vládě Smeru. Projevil se i v budoucnu velmi obvyklý efekt nízké soudržnosti poslaneckého klubu OĽaNO. Nejvýznamnějším odchodem byl Alojz Hlina, který si po odchodu nejprve založil stranu Občania Slovenska, ale záhy přestoupil ke KDH.

Pro volby 2016 se OĽaNO spojilo s novou stranou Nová většina (NOVA) v čele s Danielem Lipšicem a Janou Žitňanskou, kteří odešli z KDH. Spojenectví OĽaNO-NOVA získalo 11 % hlasů, obhájilo třetí místo a vzhledem k vypadnutí KDH a slabého výsledku strany Siet' se stalo nejsilnější křesťanskou orientovanou stranou. Antiestablishmentový postoj Matovičovy partaje spolu se silnou kritikou Roberta Fica znamenal pro OĽaNO-NOVA velmi

⁸² Nesignováno (SITA). *Kaliňák a Matovič sa urážali a skoro sa pobili*. SME, [online] 9.9.2010 [cit. 17.12.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/5542168/kalinak-a-matovic-sa-urazali-a-skoro-sa-pobili.html>

⁸³ BÍRÓ-NAGY, András, BÚTOROVÁ, Zora, GALAZKA, Marta, GYÁRFÁŠOVÁ, Oľga, MESEŽNIKOV, Grigorij, RÓNA, Dániel, SPÁČ, Peter a WASZAK, Marcin. *Alternative Politics? The Rise of New Political Parties in Central Europe*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2013. s. 71

⁸⁴ GEHREROVÁ, Ríia. *18 koalických poslancov porušilo koaličnú zmluvu a hlasovalo za návrhy kotlebovcov*. Denník N, [online] 15.7.2020 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://dennikn.sk/1969416/18-koalicznych-poslancov-porusilo-koalicnu-zmluvu-a-hlasovalo-s-kotlebovcami/>

⁸⁵ MARUŠIAK, Juraj. *Political Entrepreneurs as a Challenge for the Party System in Slovakia*. Politologický časopis – Czech Journal of Political Science. 2017, 24(2). s. 192

⁸⁶ Strana stojící na odpadlicích od jiných středopravých stran, vedl ji exministra vnitra Vladimír Palko.

⁸⁷ DOLNÝ, Bronislav a MALOVÁ, Darina. *Organisation structures of political parties in Slovakia: Parties not for members*. s. 406 In: SOBOLEWSKA-MYŠLIK, Katarzyna, KOSOWSKA-GAŚTOL, Beata a BOROWIEC, Piotr. *Organizational Structures of Political Parties in Central and Eastern European Countries*. Krakov: Jagiellonian University Press, 2016

slabý koaliční potenciál, a tak zůstalo v opozici.⁸⁸ O personálně soudržný subjekt však opět nešlo. Krátce po volbách rezignoval na poslanecký mandát kvůli způsobené autonehodě předseda NOVA Lipšic. V roce 2018 odešla protikorupční aktivistka Veronika Remišová, která kritizovala uzavřenost OĽaNO, jež v té době mělo stále pouze čtyři členy.⁸⁹ Pro další volby se spojila s novou stranou Za ľudí Andreje Kisky. Další poslanci z klubu OĽaNO vstoupili do jiných stran jako KDĽ, Spolu, Sme rodina nebo Kresťanská únia.

Před volbami 2020 čelilo OĽaNO konkurenci nově vzniklých stran Progresivní Slovensko, Spolu nebo Za ľudí, které měly potenciál odčerpat mu podporu. Na to se rozhodlo reagovat pokusem o vytvoření koalice s mimoparlamentní Stranou maďarské koalice (SMK), avšak k dohodě nedošlo.⁹⁰ Nakonec se mu podařilo sehnat spojence z menších stran a do voleb šlo pod názvem (OĽANO), NOVA, Kresťanská únia (KÚ), ZMENA ZDOLA. Novými posilami se stala v čele s Annou Záborskou ultrakonzervativní Kresťanská únia odštěpená od KDĽ, liberálnější Zmena zdola v čele s Jánem Budajem a také jednotliví zástupci etnických menšin.⁹¹ Díky velmi povedené předvolební kampani se během několika málo měsíců povedlo Matovičovu seskupení dostat se z preferencí kolem pětiprocentní hranice až na první místo, volby vyhrál se ziskem 25 % hlasů.

Matovič se stal premiérem, když složil ústavní většinu se Sme rodinou Borise Kollára, SaS a Za ľudí. Kvůli nekonečné řadě vnitřních pnutí často způsobovaných chaotickým Matovičem, který se po roce u moci vyměnil s Eduardem Hegerem a stal se ministrem financí, nakonec vláda ztratila i prostou většinu, parlament jí vyslovil nedůvěru. Do předčasných voleb 2023 šlo OĽaNO ve volební koalici s KÚ a zbytkem Za ľudí a se ziskem 8,9 % hlasů se zařadilo do opozice. Záhy po volbách se hnutí přejmenovalo na „Slovensko“.

OĽaNO se od jiných politických subjektů odlišuje tím, že zcela popírá standardní stranický systém, prezentuje se jako seskupení různě ideologicky orientovaných jednotlivců

⁸⁸ S OĽaNO-NOVA vyloučily spolupráci i Most-Híd nebo SNS.

⁸⁹ SLIZ, Martin a Ladislav BARIÁK. *Rozhodnuté: Veronika Remišová odchádza od Matoviča a jeho Obyčajných ľudí*. Aktuality.sk, [online] 18.6.2019 [cit. 17.11.2023] Dostupné z:

<https://www.aktuality.sk/clanok/701715/veronika-remisova-odchadza-od-obycajnych-ludi-igor-matovic/>

⁹⁰ MIKUŠOVIČ, Dušan. *Focus: Spoločnú kandidátku OĽaNO a SMK nechce ani väčšina voličov týchto strán*. Denník N, [online] 29.9.2019 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://dennikn.sk/1598760/focus-spolocnu-kandidatku-olano-a-smk-nechce-ani-vacsina-volicov-tychto-stran/>

⁹¹ HUTKO, Dominik. *Matovič hľadá hlasy všade. Zatiaľ neuspel*. Pravda, [online] 16.9.2019 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/volby-2020/clanok/525988-nazivo-tlacova-konferencia-olano-plan-ako-opozicia-porazi-vo-volbach-mafiu/>

a prohlašuje, že je „anti-stranou“.⁹² Vít Hloušek, Lubomír Kopeček a Petra Vodová⁹³ nebo Juraj Marušiak⁹⁴ OĽaNO označují za podnikatelskou stranu. Ze všeho nejvíce jde tak o ideologicky amorfní uskupení, dlouhodobě se však projevuje prozápadně, protikorupčně a taktéž výrazně populisticky.

1.4 Evropský rozměr

1.4.1 Evropská lidová strana

Počátky internacionální kooperace křesťanskodemokratických stran se datují sto let zpátky. V roce 1920 byl založen Mezinárodní svaz křesťanských odborů (CISC) jako protiváha komunistické internacionály. V roce 1925 došlo v důsledku prvního mezinárodního kongresu křesťanskodemokratických stran k vytvoření Mezinárodního sekretariátu stran křesťanské inspirace (SIPDIC) v Paříži, jehož cílem bylo propojit všechny evropské křesťanské strany. Zastoupeny v něm byly politické strany z Francie, Itálie, Belgie, Německa, Polska a částí svých aktivit se na něm podílela i československá ČSL. Sekretariát fungoval do začátku druhé světové války.⁹⁵ Po druhé světové válce došlo na kongresu v roce 1947 v době formování jednotné západní Evropy k navázání na meziválečné setkávání ustanovením iniciativy Nové mezinárodní skupiny (NEI). Delegáty kongresu ve švýcarském Lucernu byli opět i zástupci ČSL. K obdobné spolupráci křesťanskodemokratických sil docházelo i ve Společném shromáždění ESUO a dobré vztahy podobně smýšlejících stran na světové úrovni zajišťoval i v roce 1961 založený Křesťanskodemokratický světový svaz.⁹⁶

V roce 1965 se NEI i pod tlakem německých členů přetvořila v Evropskou křesťanskodemokratickou unii (EUCD), která byla více orientovaná na vznikající evropské struktury. Jak napovídá již název, členy EUCD byly výhradně křesťanskodemokratické politické strany. V roce 1976 s vyhlídkou na první volby do Evropského parlamentu vzniká v Lucemburku Evropská lidová strana – Federace křesťanských demokratů Evropského

⁹² MESEŽNIKOV, Grigorij. *Rise and Fall of New Political Parties in Slovakia*. In: MESEŽNIKOV, Grigorij, GYÁRFÁŠOVÁ, Oľga a BŮTOROVÁ, Zora (eds.). *Alternative politics?* Bratislava: Institute for Public Affairs. 2013. s. 67–69

⁹³ HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír a VODOVÁ, Petra. *The Rise of Entrepreneurial Parties in European Politics*. Cham: Springer International Publishing, 2020. s. 101–113

⁹⁴ MARUŠIAK, Juraj. *Political Entrepreneurs as a Challenge for the Party System in Slovakia*. Politologický časopis-Czech Journal of Political Science. 2017, 24(2). s. 196–197

⁹⁵ MIKOŠKOVÁ, Karin. *Evropská lidová strana*, In: FIALA, Petr a MAREŠ, Miroslav. *Evropské politické strany*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001. s. 24–27

⁹⁶ MIKOŠKOVÁ, Karin. *Evropská lidová strana*, In: FIALA, Petr a MAREŠ, Miroslav. *Evropské politické strany*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001. s. 25

společenství (EPP), která postupně EUCD nahrazovala až ji pohltila.⁹⁷ Zakládajícími stranami vůbec první nadnárodní evropské politické strany byly belgické CVP a PSC, německé CDU a CSU, francouzská CDS, irská Fine Gael, italská DC, lucemburská CSV a nizozemské KPV, CHU a ARP.⁹⁸ EPP má svou europarlamentní frakci nazvanou taktéž Evropská lidová strana.⁹⁹

1.4.2 Evropská lidová strana v Evropském parlamentu

V prvních volbách v roce 1979 skončila EPP s 26,3 % hlasů na druhém místě těsně za socialisty (27,3 %). EPP se voleb účastnila jako jediná se společným programem. K prolomení čistě křesťanskodemokratického charakteru EPP již s prvními doplňovacími volbami v roce 1981, kdy došlo k rozšíření o Řecko. Členskou stranou EPP se stala konzervativně založená strana Nová demokracie.¹⁰⁰ Ve druhých volbách 1984 byla EPP opět druhá za socialisty, po doplňujících volbách 1985 uvítala EPP i jednu portugalskou a tři menší španělské partaje.¹⁰¹ I ve třetím období 1989-1994 zůstala EPP druhou nejsilnější frakcí, tentokrát posílena o poslance Lidové strany Španělska (PP) a v roce 1992 i o britské a dánské konzervativce.

Konzervativci se nestali členy evropské strany EPP, připojili se ale k její stejnojmenné frakci v Evropském parlamentu. Přijetím těchto stran došlo k potvrzení trendu započatého přijetím řecké Nové demokracie. Klub EPP začal kromě křesťanskodemokratických stran reprezentovat i strany občanské a konzervativní. Když se Velká Británie stala v roce 1973 členem Evropského hospodářského společenství, byla tamní Konzervativní strana evropskými lidovci nejprve po dvě dekády odmítána. Velkým vlivem k tomu přispěly postoje premiérky Margaret Thatcherové k evropské integraci. Britští konzervativci tak spolu s jinými podobně orientovanými stranami založili Evropskou demokratickou unii (EDU).¹⁰²

⁹⁷ Nesignováno. *History of EPP*. [online, cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.epp.eu/who-we-are>

⁹⁸ FIALA, Petr, MAREŠ, Miroslav a SOKOL, Petr. *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principál, 2007. s. 27

⁹⁹ Evropská frakce volněji sdružuje jednotlivé národní strany pod jednou střešou v Evropském parlamentu, zatímco evropská politická strana (= eurostrana) skrze institucionalizované členství sdružuje národní strany celkově na evropské úrovni. Typicky je eurostrana vertikálně nadřazená parlamentní frakci. Členy frakce mohou být i poslanci ze stran, které nejsou členy eurostrany.

¹⁰⁰ FIALA, Petr, MAREŠ, Miroslav a SOKOL, Petr. *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principál, 2007. s. 30

¹⁰¹ Portugalský Demokratický sociální střed (CDS, vyloučen v roce 1993) a španělská Unie demokratického středu (UCD), Demokratická unie Katalánska (UDC) a Baskická národní strana (PNV).

¹⁰² Nesignováno. *History of EPP*. [online, cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.epp.eu/who-we-are>

Lidovci s konzervativci nakonec našli společnou řeč v 90. letech, kdy EDU postupně vrostla do EPP. Evropští poslanci z těchto stran od té doby seděli v autonomní skupině uvnitř frakce Evropské lidové strany nazvané Evropští demokraté. S lidovci sdíleli ekonomické a sociální názory, rozcházel se však v pohledu na další evropskou integraci. Europarlamentní frakce se tak přejmenovala na EPP-ED. Evropští lidovci se tím otevřeli i jiným pravicovým směrům a EPP začala zastupovat křesťanské demokraty, konzervativce i konzervativně liberální strany.

Po rozšíření EU v roce 1995 EPP posílila o rakouské lidovce, švédské křesťanské demokraty nebo finské i švédské konzervativce. O rok později přijala EPP také portugalskou Sociálně demokratickou stranu (PSD) a na konci 90. let ještě Sdružení pro republiku (RPR) Jacquese Chiraca¹⁰³ a stranu Forza Italia Silvia Berlusconiho, která byla přitom v roce 1994 ze strany EPP odmítnuta. Proti jejímu přijetí brojili italští křesťanští demokraté a tehdy fungující tzv. Athénská skupina, která v EPP sdružovala čistě křesťanskodemokratické strany.¹⁰⁴ Během 90. let také EPP vyjednávala s národními stranami z postkomunistických zemí. Schůzky s jednotlivými lidry žadatelských států přitom iniciovala sama EPP a ve výsledku jí to pomohlo na další dekády získat post nejsilnější eurostrany a frakce v Evropském parlamentu.¹⁰⁵

V roce 1995 zřídila EPP institut přidruženého členství pro státy mimo EU, který záhy získaly mnohé strany střední a východní Evropy, mezi něž patřilo slovenské KDĽH i česká KDU-ČSL. I díky tomu zmiňují Fiala, Mareš a Sokol, že byli právě evropští lidovci nejlépe připraveni na velké rozšiřování EU v roce 2004.¹⁰⁶ Přidružené členství může získat národní strana ze státu, který je v procesu vstupu do EU nebo ze státu patřícího do evropského sdružení volného obchodu (Švýcarsko, Norsko, Island, Lichtenštejnsko), a to v případě, kdy přijaly politický program a jsou v souladu s vnitřními předpisy EPP. Pokud země přidružené strany vstoupí do EU, automaticky se stane řádným členem EPP.

V roce 1999 EPP-ED poprvé zvítězila. Vzhledem k postupnému srůstání lidoveckých a konzervativních proudů, které však zůstaly do značné míry nadále oddělené, následně v roce 2002 došlo k zániku EDU. Většina partají organizovaná v EDU pak zamířila do EPP

¹⁰³ V roce 2002 přejmenovanou na Unii pro lidové hnutí (UMP) a v roce 2015 na Republikány.

¹⁰⁴ JOHANSSON, Karl Magnus a ZERVAKIS, Peter. *European Political Parties between Cooperation and Integration*. Baden Baden, 2002, nomos Verlagsgesellschaft. s. 36

¹⁰⁵ KOSICKY, Piotr H. a ŁUKASIEWICZ, Sławomir. *Christian Democracy across the Iron Curtain*. Pgrave Macmillan, 2018. s. 5

¹⁰⁶ FIALA, Petr, MAREŠ, Miroslav a SOKOL, Petr. *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principál, 2007. s. 43

(např. i česká ODS). Volby 2004 už byly za účasti deseti nových členských zemí Evropské unie a pro EPP-ED znamenaly velký úspěch. Zisk 268 křesel znamenal o 69 více než druzí socialisté, šlo také o jedinou frakci, která sdružila poslance ze všech 25 členských států. Frakce EPP-ED získala posily v silných středoevropských stranách – českou ODS, polskou Občanskou platformu nebo maďarský Fidesz. Více křesťanskodemokraticky zaměřeni nováčci pak byly česká KDU-ČSL či slovenské KDH.

V rámci EPP-ED nadále výrazně převažovala síla lidovecké EPP. Ke konzervativní ED se hlásili europoslanci ze čtyř stran – britští konzervativci, česká ODS, portugalská Lidová strana (CDS-PP) a italská Strana penzistů (PP). Po rozšíření EU o Bulharsko a Rumunsko v roce 2007 posílila EPP-ED o poslance Občanů ze evropský rozvoj Bulharska (GERB) a rumunských stran Demokratická strana (PD), Demokratická liberální strana (PDL) a Demokratická aliance Maďarů v Rumunsku (UDMR). V této době byla EPP-ED na svém vrcholu co do počtu evropských poslanců. Záhy se ukázalo, že konzervativní křídlo se po boku evropských lidovců nikdy tak úplně neusadilo a po deseti letech společného fungování nastala opět odluka. K prvním náznakům docházelo už před volbami 2009, kdy například český premiér Mirek Topolánek zmiňoval, že o tom, zda bude nová frakce ustavena, rozhodne volební výsledek.¹⁰⁷

Ihned po nich ale došlo ke schizmatu. Britští konzervativci a ODS už se k poslaneckému klubu frakce EPP-ED nepřipojili a společně s polským Právní a spravedlnost (PiS) a pěti malými belgickými, finskými, maďarskými, lotyšskými a nizozemskými stranami založili Alianci evropských konzervativců a reformistů (AECR)/Evropské konzervativce a reformisty (ECR). Italští penzisté se do Evropského parlamentu nedostali a portugalští lidovci se rozhodli v EPP setrvat. Frakce EPP se vrátila ke svému tradičnímu názvu, přes odchod konzervativců však zůstala v parlamentu nejsilnější, byť přišla o zastoupení ve všech členských státech EU. Posilou EPP se naopak stali poslanci italské národně konzervativní a postfašistické Národní aliance, která se v roce 2009 spojila s Forzou Italia do formace Lid svobody (PdL). EPP se názorově konsolidovala a získaly v ní opět jednoznačně navrch křesťanskodemokratické strany.

I po volbách 2014 a 2019 zůstává EPP v Evropském parlamentu největší frakcí co do počtu zvolených poslanců, což potvrzují i dvě dekády vedení Evropské komise. Její současná

¹⁰⁷ Nesignováno (ČTK). *Topolánek: Vznik nové frakce v EP závisí na výsledku voleb*. Euroskop.cz, [online] 01.06.2009 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8629/12273/clanek/topolaneek-vznik-nove-frakce-v-ep-zavisi-na-vysledku-voleb/>

předsedkyně Ursula von der Leyenová je po José Manuelu Barrosovi (2004–2014) a Jeanu-Claudeovi Junckerovi (2014–2019) třetím politikem z EPP, který Komisi předsedá. V zatím posledním volebním období také frakce EPP zaznamenala jeden velký odchod, a to když jeho řady v březnu 2021 opustilo dvanáct europoslanců maďarského Fideszu. Šlo o vyústění mnohaletého sporu, kdy velká řada lidoveckých europoslanců kritizovala stranu Viktora Orbána za vzdalování se evropským hodnotám i samotné demokracii. Fidesz měl již od roku 2019 pozastavené členství v eurostraně EPP.¹⁰⁸ Fidesz se tak připojil například k portugalskému Demokratickému sociálnímu středu (CDS) nebo Baskické národní straně (PNV), které byly v roce 1993 z EPP vyloučeny, protože se nechtěly připojit k poslaneckému klubu strany a názorově se rozcházely ohledně integračního procesu Unie.¹⁰⁹ EPP nyní vede politik CSU Manfred Weber a strana by i ve volbách 2024 chtěla udržet post nejpočetnějšího europoslanceckého klubu.

1.4.3 Volby do Evropského parlamentu na Slovensku

První evropské volby na Slovensku skončily v červnu 2004 velmi vyrovnaně. Do rozmezí od 17,1 do 16,2 % se totiž vměstnaly hned čtyři subjekty, které všechny získaly po třech europoslanceckých křeslech. Zvítězilo SDKÚ, na druhém místě skončilo ĽS-HZDS, třetí byl Smer a čtvrté KDĽ. Na dva mandáty dosáhlo ještě s 13,2 % SMK, ostatní partaje neuspěly. ANO a KSS skončily těsně pod pětiprocentní hranicí. Po rozdělení do frakcí v Evropském parlamentu jednoznačně převážili zástupci EPP, poslanci SDKÚ, KDĽ a SMK získali osm z celkem čtrnácti rozdělovaných křesel. Trojice ze Smeru zamířila k socialistům a trojice europoslanců ĽS-HZDS zůstala mezi nezařazenými.

Druhé volby do Evropského parlamentu v roce 2009 se ziskem pěti mandátů a 32 % jednoznačně ovládl Smer. Druhé až čtvrté místo obsadily členské strany EPP, všechny přitom se ziskem dvou křesel – SDKÚ-DS se 17 %, SMK-MKP s 11,3 % a KDĽ s 10,9 %. Jeden mandát si udržel zástupce ĽS-HZDS Sergej Kozlík, kterého přijala frakce ALDE, a na jedno europoslancecké křeslo dosáhla i SNS.¹¹⁰ Se ziskem 4,7 % zůstala těsně za branami nová strana Sloboda a Solidarita. Zástupci EPP tak ze sníženého počtu 13 slovenských europoslanceckých míst obsadili šest.

¹⁰⁸ Nesignováno (ČTK). *Orbánův Fidesz opustil poslanecký klub Evropské lidové strany. Hrozilo mu vyloučení*. iROZHLAS.cz, [online] 3. 3. 2021 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/fidesz-orban-evropska-lidova-strana_2103031151_pj

¹⁰⁹ MRKLAS, Ladislav a SOKOL, Petr. *Evropské stranické rodiny a eurostrany*. Praha: Jalna, 2009. s. 50

¹¹⁰ Součást euroskeptické frakce Evropa svobody a přímé demokracie.

Třetí slovenské volby do Evropského parlamentu v roce 2014 také opět vyhrál Smer, zisk 24 % hlasů mu stačil na čtyři mandáty. Druhé skončilo se 13,2 % KDH a třetí SDKÚ-DS se 7,75 hlasů, obě tyto strany patřící k evropským lidovcům tak udržely dva europoslanecké mandáty. Na čtvrtém a pátém místě se objevily nové konzervativně zaměřené partaje OĽaNO a NOVA, které získaly po jednom křesle a jejich zástupci Branislav Škripek a Jana Žitňanská zamířili do ECR. Šestá skončila SaS, která také dosáhla na europoslanecké křeslo pro svého předsedu Richarda Sulíka, jenž původně zamířil do liberální frakce ALDE, aby ale po pár měsících přestoupil do konzervativní ECR.¹¹¹ Na europoslanecké mandáty dosáhly i dvě maďarské strany, sedmá SMK-MKS (6,5 %) a osmý Most (5,8 %), jejichž zástupci Pál Csáky a József Nagy zamířili do EPP. Ze třinácti slovenských europoslanců tak získala frakce evropských lidovců opět šest.

V květnu 2019 proběhly zatím poslední eurovolby, které s 20 % vyhrála koalice Progresivního Slovenska a Spolu. Dva zvolení zástupci PS Michal Šimečka a Martin Hojsík se zařadili do liberální frakce Renew Europe a dva za Spolu Vladimír Bilčík a Michal Wiezik¹¹² se stali členy frakce EPP. Druhý skončil se třemi mandáty Smer, třetí se dvěma europoslanci neofašistická ĽSNS¹¹³, čtvrté KDH obhájilo dva mandáty při zisku 9,7 % hlasů, na dvě křesla dosáhla ještě SaS a jedno si udrželo OĽaNO. Jeho europoslanec Peter Pollák přestoupil z ECR do frakce EPP.¹¹⁴ I kvůli velmi těsnému vypadnutí SMK (4,96 %) i Mostu (2,6 %) a zániku SDKÚ-DS v získala EPP po volbách pět ze čtrnácti slovenských europoslaneckých křesel.

¹¹¹ KREMPASKÝ, Ján a SITA. *Sulík odišiel v europarlamente od liberálov*. SME, [online] 1.10.2014 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7415410/sulik-odisiel-v-europarlamente-od-liberalov.html>

¹¹² Wiezik v roce 2021 přestoupil do Progresivního Slovenska a frakce Renew Europe.

¹¹³ Na evropské úrovni je členem otevřeně neonacistické/neofašistické Aliance pro mír a svobodu, v Evropském parlamentu seděli její zástupci nezařazení.

¹¹⁴ Nesignováno (TASR). *Pollák z OĽaNO sa pridáva k frakcii európskych ľudovcov*. SME, [online] 5.6.2019 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/22138424/pollak-z-olano-sa-v-europarlamente-prida-k-frakcii-ludovcov.html>

1.5 Křesťanská demokracie

Pro analýzu programatiky Evropské lidové strany i zkoumaných slovenských stran je třeba definovat křesťanskodemokratické hodnoty a priority. Dle Klause von Beymeho jsou základními znaky křesťanskodemokratické identity následující rysy: Chápání společnosti jako organického celku, je kladen důraz na mezilidskou solidaritu a křesťanský personalismus. Kladení důrazu na tradice, tradiční rodina je pro ně základním pilířem společnosti. V socioekonomické oblasti je to podpora sociálně tržní ekonomiky, s konzervativci a liberály souzní ve vnímání výhodnosti trhu, respektu k soukromému vlastnictví, zároveň však dbají na znevýhodněné a brání jejich sociálnímu vyloučení. Zdůrazňují mír na mezinárodním i domácím poli, preferují univerzalistické principy, a naopak odmítají nacionalismus. A hlásí se i k aplikaci křesťanské morálky, principů a hodnot při vládnutí.¹¹⁵ K nejvýznamnějším ideovým a hodnotovým základům či zdrojům křesťanskodemokratické politiky, na kterých dodnes stojí křesťanskodemokratická stranická rodina, patří katolické sociální učení, personalismus a popularismus.

Sociální učení katolické církve stálo u samotného zrodu křesťanskodemokratických stran na konci 19. století a vetklo těmto partajím do začátku ucelenější doktrínu. Klíčovým bylo vydání encykliky *Rerum Novarum* papežem Lvem XIII. v roce 1891, na níž v roce 1931 navázala *Quadragesimo anno* papeže Pia XI., dvě encykliky Jana XXIII. *Mater et magistra* a *Pacem in terris* v letech 1961 a 1963 a nakonec i *Centessimus annus* Jana Pavla II. v roce 1991.¹¹⁶ Katolická sociální nauka vychází z posvátnosti lidského života a důstojnosti lidské existence, z toho vyplývá negativní vztah k úmyslným formám ukončení života jako eutanázie a interrupce nebo k lidské genetice. Dále vnímá jednotlivce jako součást společnosti, přičemž za základní jednotku považuje rodinu. Tyto postuláty jdou proti marxistickým či libertariánským přístupům – na jedné straně kolektivismu, na druhé politice *laissez-faire*. Byť zejména v případě druhého zmíněného se dřívější výhrady katolického sociálního učení během let obrousily a křesťanskodemokratické strany dnes stojí za sociálně tržním ekonomickým modelem, kdy stát zmírňuje nespravedlnosti způsobené volným trhem. I z toho pak vychází hlavní principy křesťanské demokracie – svoboda, subsidiarita, spravedlnost a solidarita.

¹¹⁵ BEYME, Klaus von. *Parteien in westlichen Demokratien*. München: R. Piper & Co. Verlag 1982, s. 70–73, 116–139

¹¹⁶ PŠEJA, Pavel. *Sociální encykliky Jana Pavla II. a jejich politické aspekty*. In: FIALA, Petr, HANUŠ, Jiří a VYBÍRAL, Jan (eds.): *Katolická sociální nauka a současná věda*, Brno-Praha: CDK a Vyšehrad 2004, s. 143–156

Druhou doktrínou klíčovou pro formování křesťanskodemokratické programatiky je personalismus. Jde o koncept z přelomu 20. a 30. let minulého století, jehož původ lze nalézt u francouzských katolických intelektuálů sdružených kolem *Revue Esprit* Emmanuela Mouniera, Denise de Rougemonta, Jeana Lacroix či Jacquese Maritaina. Toto filosofické hnutí vzniklo jako reakce na krizi hodnot moderní společnosti a jde o alternativní model mezi individualismem a kolektivismem a k jeho uskutečnění dochází prostřednictvím angažovanosti člověka ve společnosti.¹¹⁷

Třetím zdrojem ideově-programové identity křesťanskodemokratických stran je popularismus vážící se k zakladateli Italské lidové strany Luigi Sturzimu. Pro dějiny křesťanskodemokratické politiky je klíčové jeho skloubení praktické politiky a katolické politické teorie, což se projevilo jeho konceptem politických stran nezávislých na katolické církvi. Don Sturzo se sám od založení partaje zasazoval o její autonomii i o to, aby byla vnímaná nekonfesijně, byť se ke svým katolickým kořenům a křesťanským hodnotám hlásila. Don Sturzo vnímal politiku jako činnost vyžadující respektování morálky a etických principů. Popularismus pro něj byla sociálně-ekonomická i politická doktrína moderního demokratického státu vycházející ze sociálního katolicismu a zároveň podporujícího subsidiaritu a odmítajícího individualistický liberalismus. Dalším odkazem Dona Sturza je usilování o mezinárodní spolupráci spřízněných stran, kterou mohl sám pomáhat prohlubovat po svém odchodu z Mussoliniho fašistické Itálie.¹¹⁸ Nadnárodní spolupráce národních stran postupně přerostla v realizaci dávné myšlenky sjednocené Evropy. Otcí evropského integračního projektu po druhé světové válce byli křesťanští demokraté Alcide De Gasperi, Jean Monnet, Konrad Adenauer nebo Robert Schuman.

¹¹⁷ BARŠA, Pavel. *Křesťanský personalismus proti liberalismu a totalitarismu*. s. 13–31 In: FIALA, Petr (eds.). *Křesťanské alternativy v politice*. Brno: CDK 1997

¹¹⁸ PŠEJA, Pavel. *Sociální encykliky Jana Pavla II. a jejich politické aspekty*. In: FIALA, Petr, HANUŠ, Jiří a VYBÍRAL, Jan (eds.): *Katolická sociální nauka a současná věda*, Brno-Praha: CDK a Vyšehrad 2004, s. 143–156

1.6 Programatika EPP

Jednotlivé národní politické strany mají pro volby do Evropského parlamentu své vlastní programy, zároveň ale EPP vydává k eurovolbám své akční programy a volební manifesty. Klíčovými programovými dokumenty EPP jsou *Politický program* z prvního kongresu v Bruselu v roce 1978 a *Základní program* z Athénské kongresu z roku 1992. V nich jsou jasně artikulované dlouhodobé křesťanskodemokratické hodnoty a postoje, které EPP politicky prosazuje. Pro analytickou část práce budou kromě nich zásadní zejména dva programové dokumenty EPP, které z obou stran svírají zkoumané období. Jsou jimi *Unie hodnot (A Union of Values)* přijatý kongresem v Berlíně v roce 2001 a poté volební Manifest EPP z roku 2019 *Otevřeme společně další evropskou kapitolu (Let's open the next chapter for Europe together)*.

1) Evropská lidová strana ve svých programových dokumentech velmi často demonstrovuje své ideově-hodnotové ukotvení, které vychází z židovsko-křesťanských kořenů, respektuje principy křesťanské demokracie (svobodu, solidaritu, subsidiaritu a spravedlnost) i další hodnoty jako odpovědnost, vládu práva, rovnost či toleranci. Odkazuje se i ke svým již zmíněným otcům zakladatelům, kteří jsou rovněž považováni i za zakladatele Evropské unie. V předmluvě programu *Unie hodnot* z roku 2001 si EPP vytyčuje jako jeden z hlavních úkolů potvrdit, přehodnotit a modernizovat své tradiční hodnoty, aby byly použitelné i v 21. století. „Evropský model je založen na hodnotách, kultuře a historii. (...) To je výchozí bod pro nás křesťanské demokraty, umírněné a centristy, členy EPP.“¹¹⁹ V *Manifestu 2019* uvedla EPP: „V Evropě kombinujeme velkou rozmanitost s pevnými společnými hodnotami v životním stylu s rovnováhou mezi odpovědností a solidaritou, bezpečností a svobodou, tolerancí a tradicemi.“ Doplnila, že tento stav ohrožuje radikální islám, terorismus či autoritářské vlny z Ruska a Turecka. „V Evropě víme, že nás naše rozmanitost posiluje,“ doplnila s tím, že obranu evropského způsobu života například proti netoleranci, antisemitismu či rasismu chce činit zachováním křesťanských hodnot a základních principů.¹²⁰

2) V sociální oblasti je pro EPP rodina základem společnosti, evropské identity i pilířem evropského způsobu života. Pro EPP je důležitá i ochrana rodinných hodnot, přičemž v tomto

¹¹⁹ EPP. *A Union of Values*. 2001. s. 1

¹²⁰ EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019. s. 4, 5

případě respektuje subsidiaritu, o rodinném právu si tak mají rozhodovat samy členské státy, aby bylo toto rozhodnutí co nejbližší občanům.¹²¹

3) „Budeme bránit evropské sociální standardy a zvyšovat životní úroveň k posílení postavení rodin,“ zavazuje se také EPP. Klíčové je pro ni vytvořit z Evropy „bezpečný domov, kde mohou vyrůstat nové rodiny“, v kontextu čehož uvedla v *Manifestu 2019* statistiku, že má v Evropě děti pouze každý třetí pár.¹²² Klesající porodnost si EPP uvědomovala i o osmnáct let dříve a už tehdy volala po politické i ekonomické podpoře péče o děti a vzdělávání, což dle ní mělo Evropu omladit a zvrátit demografické trendy.¹²³

4) Evropští lidovci odmítají všechny formy rasismu, xenofobie či sociálního vyloučení a podporují společenskou inkluzi. Zásadní je pro ně zajištění rovnosti příležitostí a dostupnosti základní zdravotní péče, starobního důchodu, bydlení či vzdělání.

5) EPP bojuje za ochranu a posvátnost lidského života, což do politiky promlouvá odmítáním interrupcí, eutanázie či lidské genetiky. Pokusy na lidských embryích by dle ní měly být povoleny pouze, pokud jsou určeny k ochraně života a zdraví konkrétního embrya. Podporuje vědecký výzkum v oblasti umělého oplodnění, dodává však, že komerční využití lidských embryí musí být zakázáno.¹²⁴

6) V ekonomické oblasti prosazuje EPP principy sociálně tržní ekonomiky. Jde o spojení tržních sil a udržitelnosti, lidskosti a sociální odpovědnosti pro zachování sociálního smíru. V *Unii hodnot* také kladla velký důraz na zvýšenou liberalizaci např. poštovních služeb, železnic, bankovníctví, bydlení či odpadového hospodářství a zastávala názor, že dotace nejsou správnou cestou k vytváření pracovních míst.¹²⁵

7) Klíčová je pro ni také podpora malých a středních podniků.

8) Ohledně fiskální politiky EPP vždy prosazovala rozpočtovou odpovědnost. Pokud možno se nezadlužovat a držet vyrovnané rozpočty.

9) Výše zmíněného chce dosáhnout spíše snížením výdajů než zvyšováním daní. EPP podporuje snižování daňového a odvodového zatížení.

¹²¹ EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019. s. 4–7

¹²² EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019. s. 5, 6

¹²³ EPP. *A Union of Values*. 2001. s. 2

¹²⁴ EPP. *A Union of Values*. 2001. s. 10, 11

¹²⁵ EPP. *A Union of Values*. 2001. s. 4

10) Dlouhodobě programatiku EPP provází i boj proti byrokracii a snaha o její snížení. Chce méně papírování a více komfortu pro občany.

11) Zahraničněpoliticky se s EPP váže jasná prozápadní orientace, lidovci stojí ve středu evropské integrace, podporují transatlantickou spolupráci, eurozónu i schengenskou zónu volného pohybu.

12) Budování evropského projektu nemá za cíl ničit národní státy, ale vyhnout se nacionalismu, opakovaně uvádí EPP.

13) S tím se váže i další podpora rozšiřování EU. „Představuje to příležitost k ochraně svobody a demokracie v těch částech Evropy, kde dříve diktatura zničila životy milionů lidí. Rozšířená EU je důležitou příležitostí k zajištění míru v naší části světa,“ uvedla EPP v roce 2001.¹²⁶ Co se týče směru rozšiřování, preferuje integraci západního Balkánu, naopak přístupová jednání s Tureckem chce zastavit. „EU by se měla zaměřit na spolupráci hospodářskou a v otázce migrace. Turecko se vzdaluje evropským hodnotám,“ doplnila v *Manifestu 2019*.¹²⁷

14) EPP jako jasně proevropská síla prosazuje další sblížování EU, především v oblastech zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky. Chtěla by tak například kvalifikovanou většinu při hlasování o zahraniční politice. Na začátku sledovaného období se zasazovala o další federalizaci a přijetí společné evropské ústavy. „Aby se vyjasnily vztahy mezi EU, členskými státy a občany, potřebuje EU ústavu založenou na hodnotách právního státu, demokracie, subsidiarity a odpovědnosti,“ uvedla.¹²⁸ V programu *Unie hodnot* v roce 2001 mluví o „budoucí evropské armádě“ a v *Manifestu 2019* o „vizi sloučení vojenských kapacit států EU do roku 2030“, a to ve formě sblížení a dalšího propojení armád, ovšem za zachování národních armád i vztahu k NATO. Zmiňuje také, že národní státy již nejsou schopny občanům zajistit plnou ochranu, proto ji chce zajišťovat společně.

15) Důraz na mír doma i v zahraničí je dalším důležitým bodem, který je charakteristický pro programatiku EPP.

16) V otázce migrace vyjadřují evropští lidovci otevřenost vůči žadatelům o azyl prchajícím před pronásledováním. „Křesťanskou a humanitární odpovědností je pomáhat

¹²⁶ EPP. *A Union of Values*. 2001. s. 14

¹²⁷ EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019. s. 7

¹²⁸ EPP. *A Union of Values*. 2001. s. 12

potřebným,“ uvádí.¹²⁹ Upozorňují však i na to, že je třeba integraci uprchlíků zlepšit a oni musí na oplátku respektovat evropské tradice a hodnoty. V *Unii hodnot* EPP v roce 2001 uvedla, že je pro ni důležité i „spravedlivé rozdělení“ žadatelů o azyl mezi členskými státy EU.¹³⁰

17) U migrace je v průběhu sledovaného období vidět vzrůstající důležitost. *Manifest 2019* již reaguje na průběh a konsekvence tzv. migrační krize, která postihla Evropu po roce 2015. Na rozdíl od dřívějších dokumentů tak vnímá i negativní důsledky migrace a na velké ploše se jimi zabývá. „Nekontrolovanou migraci“ zmínila EPP vedle změny klimatu či terorismu mezi hrozby 21. století.¹³¹ Proti tomu slíbila účinnou ochranu vnějších hranic EU při zachování bezhraničního cestování v Schengenu. Dosáhnout toho chce navýšením kapacity Frontexu, vyjednáváním migračních dohod jako té turecké i se severoafrickými zeměmi a i reformováním celého azylového systému, který by zefektivnil návratovou politiku odmítnutých žadatelů. „Účinná integrační politika jde ruku v ruce s efektivní návratovou politikou,“ tvrdí.¹³²

18) Klíčové pro eliminování nelegální migrace je dle EPP zlepšování podmínek v zemích, odkud žadatelé o azyl přichází. V programovém dokumentu *Unie hodnot* se zavázala pomáhat třetímu světu s demokratizací, například zavedením zóny volného obchodu, podmíněným odpuštěním dluhu nebo konkrétní výzvou členským státům dávat 0,7 procenta HDP na rozvojovou pomoc.¹³³ V *Manifestu 2019* pak EPP navrhla přímo „Marshallův plán pro Afriku“, kterým chtěla zlepšit tamní životní podmínky, aby neměli především mladí lidé potřebu opouštět své domoviny. „Naším cílem je exportovat stabilitu a vytvořit pás prosperity a bezpečí kolem nás,“ doplnila.¹³⁴

19) V zemědělské oblasti je pro evropské lidovce klíčová především podpora menších rodinných farem pěstujících zdravé potraviny. V *Manifestu 2019* zmínila i potřebu hájit standardy v kvalitě potravin, a to ať už před méně kvalitním dovozem, nebo bojem proti dvojí kvalitě uvnitř EU.¹³⁵

20) V oblastech ochrany životního prostředí, čisté energetiky založené na obnovitelných zdrojích a dopravy je pro EPP klíčová aktivní a společná unijní role v boji proti změně

¹²⁹ EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019. s. 3, 4

¹³⁰ EPP. *A Union of Values*. 2001. s. 2

¹³¹ EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019. s. 1

¹³² EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019. s. 2–7

¹³³ EPP. *A Union of Values*. 2001. s. 15, 16

¹³⁴ EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019. s. 2, 13

¹³⁵ EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019. s. 10

klimatu, podpora nízkouhlíkové mobility nebo snižování emisí. V *Manifestu 2019* označila obchodování s emisemi jako „dobře fungující“.¹³⁶

Na základě zmíněných důležitých programových bodů a priorit Evropské lidové strany tak bylo definováno 20 hlavních programových bodů pro komparaci v analytické části práce:

1. Hodnotové ukotvení.
2. Rodina je základem společnosti a pilířem evropského způsobu života – chránit rodinné hodnoty, ponechat rodinné právo členskými státy.
3. Posílení postavení rodin s dětmi a podpora péče o děti.
4. Společenská inkluze ve formě rovných příležitostí, dostupnost zdravotní péče či bydlení a zároveň odmítání rasismu, xenofobie a sociálního vyloučení.
5. Posvátnost lidského života – odmítání interrupcí, eutanázie či lidské genetiky.
6. Sociálně tržní ekonomika – spojení tržních sil s udržitelností, lidskostí a sociální odpovědností pro zachování sociálního smíru.
7. Podpora malých a středních podniků.
8. Rozpočtová odpovědnost, snaha držet vyrovnané rozpočty a nezadlužovat se.
9. Snižovat daně a rozpočty konsolidovat spíše snižováním výdajů.
10. Snížení byrokracie.
11. Prozápádní orientace.
12. Odmítání nacionalismu – při zachování národních států.
13. Další rozšiřování EU např. na západní Balkán, naopak zastavit přístupová jednání s Tureckem.
14. Prohlubování sbližování EU hlavně v zahraniční, bezpečnostní a obranné politice.
15. Důraz na mír doma i v zahraničí.
16. Imigrace – otevřenost žadatelům o azyl, zlepšení integrace uprchlíků.
17. Reforma azylového systému, efektivní návratová politika a ochrana vnějších hranic za zachování bezhraničního cestování v Schengenu.
18. Pomáhat na místě – eliminovat důvody pro nelegální migraci do Evropy, např. pomáhat s demokratizací či poskytovat rozvojovou pomoc.
19. Podpora především rodinných farem pěstujících zdravé potraviny.
20. EU v hlavní roli boje proti změně klimatu, snaha o snížení emisí.

¹³⁶ EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019. s. 4

2. Metodologie

Vybraných 20 politik, postulátů i cílů obsažených v programatice EPP je v práci porovnáváno pomocí kvalitativní obsahové analýzy a komparativní metody s programy stran KDĚ, SDKÚ, SMK, Most a OĽaNO pro domácí parlamentní volby 2002, 2006, 2010, 2012, 2016 a v případě OĽaNO i pro volby 2020.¹³⁷

Výzkumná otázka zní: *Jsou jednotlivé slovenské členské strany EPP křesťanskodemokratické, případně dají se zařadit do křesťanskodemokratické stranické rodiny?*

První hypotéza: *Strany se slovy „křesťanská“ či „křesťanskodemokratická“ (KDĚ, SDKÚ-DS) ve svém názvu budou do křesťanskodemokratické stranické rodiny patřit spíše.*

Druhá hypotéza: *S určitostí je do křesťanskodemokratické stranické rodiny zařaditelná pouze KDĚ, zatímco ostatní partaje se pohybují spíše na pomezí jiných stranických rodin.*

Obsahová analýza je tradičním a jedním z nejstarších nástrojů ke zkoumání textů, mediálních sdělení a politické komunikace z hlediska obsahu těchto komunikátů. Vychází z empirické sociologie a významný podíl na jejím rozvinutí měl ve 40. a 50. letech minulého století americký sociolog Bernard Berelson.¹³⁸ Za pomoci obsahové analýzy lze hloubkově zkoumat a zpracovávat velké množství textů, v případě kvalitativní metody je také možné analýzu přehledně doplnit pomocí tabulek a grafů. Zjištěná data lze tudíž přehledně strukturovat, benefitem je snadná zpětná ověřitelnost zpracovaného obsahu.¹³⁹

Hlavní metoda obsahové analýzy užitá v analytické části předkládané práce má kvalitativní charakter. Jak popsali například Tomáš Trampota a Martina Vojtěchovská,¹⁴⁰ Winfried Schulz a Irena Reifová¹⁴¹ nebo Renata Sedláková,¹⁴² kvalitativní metoda na rozdíl od kvalitativní nijak neredukuje kontext zkoumaného a zamezuje generalizování poznatků. Kvalitativní výzkum je ze své podstaty subjektivnější, bývá označován za konstruktivistický

¹³⁷ Viz Úvod práce.

¹³⁸ TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. s. 99-117

¹³⁹ SCHERER, Helmut. *Úvod do metody obsahové analýzy*. In. REIFOVÁ, Irena. et al. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2., přepracované vyd. Praha: Karolinum, 2004. s. 29-30

¹⁴⁰ TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. s. 16-18

¹⁴¹ SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 3., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. s. 29-30

¹⁴² SEDLÁKOVÁ, Renata. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. *Žurnalistika a komunikace*. s. 49-53 & 296-303

či interpretativní a i díky tomu může na rozdíl od kvalitativního postupu proniknout pod povrch zkoumaného textu, vzít v úvahu kontext či vztahy mezi aktéry. Výsledky kvalitativního výzkumu jsou tak pevně svázány s osobou výzkumníka. Naopak kvantitativní metoda umožňuje velké množství zjištěných poznatků přehledně graficky znázornit. Kvantitativní obsahová analýza měří proměnné, jejich frekvenci či kategorii a jejími vlastnostmi jsou kromě vysoké standardizace i snadná přenositelnost, ověřitelnost či replikace.

Kvalitativní obsahová analýza textů vychází z hermeneutiky. Tato metoda zabývající se správným výkladem a interpretací do sociálněvědního výzkumu pronikla v 60. letech minulého století a původně vychází z literárněvědní textové interpretace. Základním principem hermeneutiky je hermeneutický kruh, což je model popisující proces porozumění významu textů. Čtenář dle něj rozumí textu pouze díky znalosti jeho detailů a jednotlivé části je naopak schopen pochopit jen díky znalosti celého kontextu.¹⁴³ Ke sběru a analýze dat tak dochází souběžně, střídají se procesy dedukce a indukce. Proces totiž začíná tzv. předporozuměním, základní znalostí textu, na což navazuje detailnější analýza částí textu, která následně výzkumníkovi pomůže pochopit text zcela do důsledku. To je však umožněno až zpětně poté, co výzkumník získá celou perspektivu dané problematiky. Jak již bylo naznačeno, jednotlivosti osvětlují celek a celek osvětluje jednotlivosti, jak popisuje například Jan Hendl.¹⁴⁴

¹⁴³ HEINZ, Antor. *Hermeneutický kruh*. & RÜDIGER, Ahrens. *Hermeneutika*. In. NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. *Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce – osobnosti – základní pojmy*. Brno: Host, 2006. s. 293, 294

¹⁴⁴ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. s. 49, 50, 72-75

3. Analytická část

3.1 Analýza KDH

1. Hodnotové ukotvení.

Hodnoty KDH lze po provedení obsahové analýzy programů považovat za zcela kompatibilní s hodnotami EPP. V programu 2002 se vyslovilo, že chce v euroatlantických strukturách posilovat „osvědčené hodnoty svobody, ochrany lidské důstojnosti, solidarity a vlády zákona“.¹⁴⁵ V roce 2006 se označilo za „konzervativní stranu hlásící se ke slovenské národní tradici“ a o celém programu prohlásilo, že je založený na „ověřených hodnotách“.¹⁴⁶ V programech 2010 a 2012 jsou potom naprosto stejně formulované deklaráce. Nejprve, že bude Evropa tak silná, jak silné budou členské státy a „zda budou prakticky uplatňované principy svobody, subsidiarity, solidarity a spravedlnosti“. A poté i slib, že se KDH bude zasazovat o to, aby Rada Evropy a Evropský soud pro lidská práva sloužily Evropanům jako „pilíře ochrany společných evropských hodnot, mezi které neodmyslitelně patří křesťanská kulturní a náboženská tradice“.¹⁴⁷ V programu pro volby 2016 se jako v jediném KDH explicitně hlásí k „hodnotovému systému založeném na křesťansko-židovských principech“, avšak také k „dědictví antické kultury a výdobytkům římského práva“. V témže dokumentu také garant této části předseda Ján Figel' zmiňuje, že „zachování křesťanské kulturní identity Evropy je základní podmínkou uchování její existence“ a právě to má rozhodnout o „vývoji a formách spolužití s islámem“.¹⁴⁸

2. Rodina je základem společnosti a pilířem evropského způsobu života – chránit rodinné hodnoty, ponechat rodinné právo členskými státy.

Podle KDH je rodina přirozeným a základním společenstvím, které předchází všem státům. Je místem vzniku života, formování lidského charakteru i osvojování hodnot. „Rodinná politika KDH má dva základní atributy: ochranu a podporu rodiny.“¹⁴⁹ Zasazovalo se i o navrácení důležitosti „přirozené tradiční rodině“. KDH dle programu 2002 považuje

¹⁴⁵ KDH. *Volebný program Kresťanskodemokratického hnutia*. 2002. s. 3

¹⁴⁶ KDH. *Za slušný život na Slovensku*. 2006. s. 3

¹⁴⁷ KDH. *Cesta pre Slovensko. Volebný program Kresťanskodemokratického hnutia*. 2010 s. 59–62 & KDH. *Silnejšie Slovesko. Začína to prácou. Cesta pre Slovensko. Volebný program Kresťanskodemokratického hnutia* a. 2012 s. 74

¹⁴⁸ KDH. *Slovensko. Bezpečný domov. Spokojené rodiny. Volebný program KDH*. 2016. s. 75

¹⁴⁹ KDH 2010 s. 20 & 2012 s. 25 & 2016 s. 28

právě narušení role rodiny ve společnosti za příčinu sociálních problémů (kriminalita, drogová závislost mladých, stoupající počet nemanželských dětí atd.).¹⁵⁰ Před volbami 2006 KDH slíbilo prosadit ústavní zákon o ochraně manželství jako vztahu jednoho muže a jedné ženy. „Druhým cílem je obrana slovenského rodinného práva před zasahováním mezinárodních organizací a snahou zrovnoprávnit manželství s jinými formami nemanželského soužití, které nemají podporu slovenské veřejnosti,“ doplnili slovenští křesťanští demokraté.¹⁵¹ Ústavní zákon podporují i v programu 2010 a 2012. V programu 2016 se již KDH prezentuje podílem na prosazení této ústavní změny. V tomto bodu panuje jednoznačná shoda KDH i EPP.

3. Posílení postavení rodin s dětmi a podpora péče o děti.

To samé platí i pro konkrétní opatření zajišťující posílení postavit rodin s dětmi. Deklarovaným cílem rodinné politiky KDH je totiž dlouhodobě a ve všech programových dokumentech „vytváření příznivého prostředí pro rodiny s dětmi“. KDH tak chce učinit například snížením daňového zatížení rodin, zvýšením daňového bonusu, valorizací rodičovského příspěvku či slevami na cestovním pro rodiny s dětmi.¹⁵² V programu 2006 přidává ještě týdenní otcovskou dovolenou, roční daňové prázdniny pro novomanžele či půjčky na bydlení pro mladé rodiny.¹⁵³ V roce 2010 navrhuje osvobodit od zdanění investice rodin do budoucnosti (vzdělání, výchovu či spoření) nebo slibuje zlepšení služeb pro rodiny s dětmi jako jsou dostupnější mateřské školy, dětská hřiště atd.¹⁵⁴ V programu 2012 KDH dále prosazuje již dříve navrhované roční daňové prázdniny pro novomanžele, avšak nyní již s poznámkou, že by šlo pouze o případ prvního manželství.¹⁵⁵ V programu 2016 navrhuje KDH prodloužit čas pobírání mateřského příspěvku ve snaze zmírnit dopad výpadku části příjmů pečujícího rodiče.¹⁵⁶

¹⁵⁰ KDH 2002 s. 13

¹⁵¹ KDH 2006 s. 4

¹⁵² KDH 2002 s. 13

¹⁵³ KDH 2006 s. 4, 5

¹⁵⁴ KDH 2010 s. 20

¹⁵⁵ KDH 2012 s. 25, 26

¹⁵⁶ KDH 2016 s. 29

4. Společenská inkluze ve formě rovných příležitostí, dostupnost zdravotní péče či bydlení a zároveň odmítání rasismu, xenofobie a sociálního vyloučení.

V programu 2002 sice KDH slibuje pomocí rodinné politiky „odstranit existující diskriminaci“, jinak se společenské inkluzi v celém dokumentu – stejně jako v programu 2006 – pouze v sekci o zdravotnictví. V ní zmiňuje zvýšení státní spoluúčasti při odvodech za své pojištěnce, od čehož si slibuje lepší dostupnost zdravotní péče.¹⁵⁷ V programech 2010, 2012 a 2016 se KDH zavazuje k lepšímu rozvoji sociálních služeb pro seniory, zdravotně postižené, rodiny s dětmi a dlouhodobě marginalizované skupiny. Prosazuje také rovnoprávní postavení mužů a žen ve společnosti včetně rovných platů.¹⁵⁸ Větší inkluzi romské menšiny chce KDH docílit v rámci spoluúčasti s Romy, pro které má plán na vybudování komunitních center či center obnovy rodiny, dále podpora nultých ročníků či možnosti skládat testy školní zralosti v romštině. KDH chce také budovat důvěru romské komunity ke státním institucím, například integrací Romů do policejního sboru atd.¹⁵⁹ Obecně ale KDH většinu základních aspektů programatiky EPP, kterou tvoří bod 4, naplňuje.

5. Posvátnost lidského života – odmítání interrupcí, eutanázie či lidské genetiky.

KDH prosazuje ochranu života od jeho početí po smrt. S EPP se v tom zcela shoduje. V programu 2006 navrhla zavést institut informovaného souhlasu žen, které žádají o umělé přerušení těhotenství, včetně souhlasu zákonných zástupců pro žádosti o interrupci před dovršením osmnácti let. „V souladu s nejnovějšími poznatky vědy zredukujeme seznam zdravotních důvodů, které jsou zdravotní indikací pro umělé přerušení těhotenství.“¹⁶⁰ V souladu s „neporušitelnou důstojností člověka“ KDH varuje před rozvojem biotechnologií, které mohou zasahovat do lidského života. Na jednu stranu tak například v programu 2010 podporuje svobodu vědy a výzkumu, na druhou stranu vytyčuje etické hranice. Těmi jsou pro křesťanské demokraty nepřipustnost interrupcí, eutanázie, manipulace s lidskými embryi či „eliminace tradičního a přirozeného chápání rodičovství a rodiny“.¹⁶¹ V programu 2012 se KDH vyslovilo za přijetí samostatného zákona o etice a bioetice. „Chceme dát jasně najevo, že svoboda vědy končí tam, kde se dotýká hranice neporušitelné důstojnosti člověka,

¹⁵⁷ KDH 2002 s. 13-14 & 2006 s. 19

¹⁵⁸ KDH 2010 s. 18, 21 & 2012 s. 28, 39, 40 & 2016 s. 28

¹⁵⁹ KDH 2010 s. 56, 57 & 2012 s. 40-42 & 2016 s. 70, 71

¹⁶⁰ KDH 2006 s. 19, 20

¹⁶¹ KDH 2010 s. 32 & 2016 s. 39, 40

protože je jí podřízená. (...) Etika a bioetika ve zdravotnictví se bude důsledně odvíjet od všeobecných zásad křesťanské etiky a bioetiky.“¹⁶²

6. Sociálně tržní ekonomika – spojení tržních sil s udržitelností, lidskostí a sociální odpovědností pro zachování sociálního smíru.

Zatímco EPP se k sociálně tržnímu vidění ekonomiky hlásí dlouhodobě, KDH si k němu musela během sledovaného období najít cestu. Ve všech pěti zkoumaných programech se pojem „sociálně tržní hospodářství“ vyskytuje jen jednou – v roce 2012.¹⁶³ Ještě v programu 2006 je přitom jako jeden z hlavních kroků k udržení růstu ekonomiky definován jako „minimalizace zásahů státu do fungování trhu“.¹⁶⁴ Kupříkladu rovnou 14% daň KDH prosazovalo v programech 2002 a 2006. „KDH je přesvědčené, že zavedení rovné daně je nejsprávnější cestou, aby se i Slovensko stalo prosperující zemí.“¹⁶⁵ V programu 2016 se k ní KDH vrací: „Rovnou daň nadále považujeme za nejspravedlivější systém zdaňování.“¹⁶⁶ V souladu s dokumentem EPP *A Union of Values*, který volal mimo jiné po další liberalizaci například pošt, železnic, bankovníctví, bydlení či odpadového hospodářství, se i zpočátku zkoumaného období vyslovovalo KDH za pokračování privatizace a liberalizace. V programu 2002 šlo jmenovitě o privatizaci železnic a Slovenské autobusové dopravy (SAD) nebo vznik konkurenčního prostředí pro poskytovatele poštovních služeb.¹⁶⁷ V programu 2006 o konkurenci na železnici i v oblasti telefonních služeb.¹⁶⁸ V pozdějších programech již tyto zmínky nejsou, což odpovídá částečnému posunu od pravicového vidění hospodářství ke spíše středovému.

7. Podpora malých a středních podniků.

Podpoře malých a středních podniků se KDH ve svých programech věnuje až od roku 2010. „Jsou motorem růstu zaměstnanosti v regionech, a proto si zaslouží speciální pozornost a podporu státu,“ píše se v programu pro volby 2010.¹⁶⁹ O dva roky později již je podpora

¹⁶² KDH 2012 s. 53, 54

¹⁶³ KDH 2012 s. 10, 11

¹⁶⁴ KDH 2006 s. 5

¹⁶⁵ KDH 2002 s. 8, 9

¹⁶⁶ KDH 2016 s. 14

¹⁶⁷ KDH 2002 s. 14

¹⁶⁸ KDH 2006 s. 18

¹⁶⁹ KDH 2010 s. 12, 13

živnostníků, malých a rodinných podniků jedním ze tří hlavních pilířů ekonomické části programu KDH. Křesťanští demokraté je považují za „zdravé jádro sociálně-tržního hospodářství“ a slíbili jim komplexní podporu. „Podpora živnostníků a malých podnikatelů je lepší investicí státu do udržitelného hospodářského rozvoje než investiční stimuly pro zahraniční investory. Živnostníci a malí podnikatelé jsou důkazem schopností lidí postarat se o sebe, o svou rodinu a podílet se na tvorbě společného bohatství.“¹⁷⁰ V programu 2016 KDH slibuje, že bude stát „vycházet živnostníkům a malým podnikatelům vstříc“. V sekci o veřejných zakázkách je poznámka o tom, že musí být transparentní a jednoduché, aby nediskriminovaly malé a střední podnikatele. „Rodinné podnikání považujeme za dlouhodobě udržitelný způsob podnikání členů rodiny pro nezávislé zabezpečení své obživy a stabilního příjmu,“ uvádí KDH.¹⁷¹ Podobně jako u bodu 6 se tak v průběhu sledovaného období KDH k programatice EPP přiblížila.

8. Rozpočtová odpovědnost, snaha držet vyrovnané rozpočty a nezadlužovat se.

V roce 2002 KDH slíbilo „vytvářet předpoklady pro brzký vyrovnaný rozpočet“,¹⁷² v roce 2006 zmínilo, že chce směřovat k vyrovnanému rozpočtu do konce volebního období,¹⁷³ v programu 2012 slíbilo „prosazovat zodpovědné nakládání s veřejnými financemi a cestu k vyrovnanému rozpočtu“¹⁷⁴ a v roce 2016 chtělo KDH prosadit cestu k vyrovnanému rozpočtu během volebního období budoucí vlády. „Levicová vláda ozdravovala veřejné finance jen tak, jak musela kvůli tlaku EU. V konečném důsledku přenesla téměř celé břemeno šetření na lidi a výrazně tak přibrzdila životní úroveň občanů. Jestli to takhle půjde dále, Slovensko nebude mít vyrovnaný rozpočet v roce 2017 a ani v roce 2018. To musíme změnit!“¹⁷⁵ Kromě toho se během let KDH v rozpočtové politice vyslovila k prosazení ústavního ukotvení dluhové brzdy. „Abychom zabránili lehkovážnému zadlužování budoucích generací a zvyšování výdajů na dluhovou službu.“¹⁷⁶ Snižovat státní dluh chtěli v roce 2006 i pomocí výnosů z privatizace.¹⁷⁷ V programu 2012 se KDH věnovalo rozpočtové odpovědnosti i na unijním poli. Šlo o reakci na krizi eurozóny. V zájmu udržení jednotné

¹⁷⁰ KDH 2012 s. 10, 11

¹⁷¹ KDH 2016 s. 13, 23, 43

¹⁷² KDH 2002 s. 9

¹⁷³ KDH 2006 s. 5, 6

¹⁷⁴ KDH 2012 s. 8

¹⁷⁵ KDH 2016 s. 9

¹⁷⁶ KDH 2010 s. 10

¹⁷⁷ KDH 2006 s. 5, 6

měny podporovalo KDH dohodu o posílení fiskálních pravidel – posílení Paktu růstu a stability. A při snaze posílit stabilitu a důvěryhodnost eura, slíbilo KDH prosazovat uplatňování principu „vzniklé dluhy si musí dlužník splatit“.¹⁷⁸

9. Snižovat daně a rozpočty konsolidovat spíše snižováním výdajů.

I snižování daňového a odvodového zatížení lidí se průběžně objevuje v programech KDH. „Daňové a odvodové zatížení je velmi vysoké a má mnoho negativních důsledků. Dusí svobodnou iniciativu a podnikavost a významně se podílí na vysoké nezaměstnanosti a nízké výkonnosti slovenské ekonomiky,“ zmiňuje v programu 2002, zároveň ale KDH nezapomnělo doplnit, že snižování daní musí být kompenzované i snížením veřejných výdajů.¹⁷⁹ Explicitně se ozdravování státního hospodaření věnovala i část programu 2016, kde KDH odmítlo zvyšování daňového zatížení, naopak nabídlo situaci řešit šetřením na ministerstvech, bojem s korupcí či s velkými podvodníky s DPH.¹⁸⁰ V programu 2006 se kromě podpory rovné sazby daně z příjmu KDH vyslovilo i pro postupné snižování daně z příjmu na 14 procent. Nízké daně jsou chápány jako předpoklad k udržení vysokého a dlouhodobého růstu slovenské ekonomiky.¹⁸¹ Daním se KDH věnovalo i v sociální oblasti programu. V oblasti zaměstnanosti a trhu práce chtělo prosadit snížení celkového odvodového a daňového zatížení o sedm procentních bodů¹⁸² a dlouhodobě podporuje rovnou daň (viz bod 6).

10. Snížení byrokracie.

Slib snížit byrokratické zatížení obyvatel se v programových dokumentech KDH objevuje kromě roku 2010 pokaždé. V programu 2002 KDH přichází s lakonicky formulovaným slibem o „redukci byrokracie“¹⁸³, o čtyři roky později uvedlo KDH, že „zabezpečí rozvoj e-governmentu“ ve všech oblastech veřejné správy.¹⁸⁴ V dokumentech z let 2012 a 2016 byla byrokracie zmíněna na daleko větším prostoru. V programu pro volby 2012 KDH slíbilo „minimalizaci byrokracie“ při přípravě a realizaci projektů v oblasti vědy a výzkumu, „odstranění byrokratické zátěže“ při získávání dotací na programy pro děti

¹⁷⁸ KDH 2012 s. 74

¹⁷⁹ KDH 2002 s. 8, 9

¹⁸⁰ KDH 2016 s. 9, 10

¹⁸¹ KDH 2006 s. 5

¹⁸² KDH 2006 s. 17

¹⁸³ KDH 2002 s. 9

¹⁸⁴ KDH 2006 s. 18

a mládež.¹⁸⁵ V programu 2016 nejprve KDH slibuje skrze snížení byrokracie a zrychlení a elektronizaci procesů celkové zlevnění veřejné správy. Představili dokonce program boje s byrokracií nazvaný One in – Two out, kdy za každý jeden nový formulář musí úřady zrušit minimálně dva a za každé euro nové byrokratické zátěže pro podniky zrušit stávající zátěž za dvě eura. V sekci o vzdělávání slibuje i „rychlou debyrokratizaci“ školství, aby se mohlo soustředit na výchovně-vzdělávací proces, a ne na administrativu.¹⁸⁶

11. Prozápadni orientace.

Výsledek voleb v roce 2002 potvrdil slovenskou příslušnost k Západu a pomohl dokončit integraci země do Evropské unie a Severoatlantické aliance. „KDH bylo od svého vzniku přesvědčené o vizi a potřebě realizace demokratické perspektivy pro Slovensko ve sjednocené Evropě,“ uvedlo v programu s tím, že vstup do obou aliancí jasně podporuje. „Cílem je nejen vstoupit do EU, ale také v ní obstát. (...) Evropská integrace nemá smysluplnou alternativu.“ KDH se také jasně přihlásilo k přijetí eura.¹⁸⁷ V programu 2006 KDH spíše varuje před další federalizací Evropské unie, zmiňuje však, že „prostor Evropské unie je dnes naším společným prostorem“ a že NATO je „nejdůležitější pilíř bezpečnosti transatlantického prostoru“ a Slovensko jako člen přijímá svůj díl odpovědnosti.¹⁸⁸ V roce 2010 i 2012 KDH v programech podobnými slovy deklaruje, že chce Slovensko jako spolehlivého člena NATO, EU, eurozóny i schengenského prostoru. „Chceme kultivovat evropské vědomí na Slovensku, ‚i my jsme EU‘.“ Dále si uvědomuje důležitost transatlantické spolupráce EU a USA. Křesťanští demokraté se také přihlásili k dobrým vztahům s Ruskem, zároveň ale chtějí ekonomickou, vědeckou a kulturní spolupráci „hlavně s vyspělými státy EU, USA, Japonskem, ale i Čínou, Indií, Brazílií a Jihoafrickou republikou (BRICS)“.¹⁸⁹ V programu KDH pro volby 2016 explicitní vyjádření příslušnosti k Západu není, implicitně se ale v dokumentu vyskytuje.

¹⁸⁵ KDH 2012 s. 36, 37, 43, 46

¹⁸⁶ KDH 2016 s. 11, 15, 43, 47, 48, 63

¹⁸⁷ KDH 2002 s. 2–4

¹⁸⁸ KDH 2006 s. 10-11

¹⁸⁹ KDH 2010 s. 60, 61 & 2012 s. 71, 72

12. Odmítání nacionalismu – při zachování národních států.

Zmínka o podpoře vlastenectví, evropské sounáležitosti a zároveň odmítnutí nacionalismu se v pěti zkoumaných volebních programech KDH objevila dvakrát: 2010 a 2012. V obou případech šlo o doslova stejné znění. „KDH bude podporovat vlastenectví a vědomí evropské sounáležitosti odmítnutím nacionalismu, totalitních ideologií a etického relativismu, který oslabuje úctu k hodnotám.“¹⁹⁰

13. Další rozšiřování EU např. na západní Balkán, naopak zastavit přístupová jednání s Tureckem.

Otázce dalšího rozšiřování Evropské unie bylo KDH vždy nakloněné. „Rozšiřování EU považujeme za jednu z nejúspěšnějších evropských politik. Její pozitivní důsledky pocítily stovky milionů obyvatel EU.“¹⁹¹ V programu 2006 KDH uvedlo, že podporuje rozšíření EU o státy, které sdílejí společné evropské hodnoty. Konkrétně zmínilo balkánské země, dodalo však, že nepodpoří nezávislost Kosova nebo rozšiřování EU mimo hranice Evropy.¹⁹² Ohledně Kosova zůstalo KDH neústupné po celé sledované období, i v programech 2010 a 2012. V programu 2016 zmínka o Kosovu chybí. V letech 2010 a 2012 KDH jmenovitě podporovalo vstup Chorvatska, které se členem EU stalo v roce 2013, a následně v programu 2016 podpořilo vizi postupného rozšíření Unie na celé území západního Balkánu. „Jsme přesvědčeni, že součástí společné Evropy se mohou stát všechny země západního Balkánu.“¹⁹³ Co se týče Turecka, i v tomto je KDH v souladu s programatikou EPP. Za nejlepší řešení považuje tzv. privilegované členství. V programu 2010 a pak i 2016 se KDH pozitivně vyjadřuje i možné integrační perspektivě pro Ukrajinu.¹⁹⁴

14. Prohlubování sblížení EU hlavně v zahraniční, bezpečnostní a obranné politice.

Ve sledovaném období u KDH převažuje odmítání dalšího prohlubování sblížení EU. „Budoucnost EU nevidí KDH v přenášení kompetencí z členských států na orgány EU, ale v efektivnější činnosti institucí a nástrojů, kterými disponuje, a v postupném prohlubování

¹⁹⁰ KDH 2010 s. 61 & 2012 s. 75

¹⁹¹ KDH 2016 s. 75

¹⁹² KDH 2006 s. 11

¹⁹³ KDH 2016 s. 75–79

¹⁹⁴ KDH 2010 s. 62 & 2016 s. 75, 76, 79

vzájemné důvěry, která je podmínkou každého společného rozvoje,“ píše v programu 2006.¹⁹⁵ KDH si také velmi zakládalo na zachování principu subsidiarity a suverenity členských států. V programu 2006 uvedlo, že nebude souhlasit s „žádnou formou politické centralizace EU“ a naopak bude prosazovat silnější postavení národních parlamentů a právo veta v rozhodujících oblastech národního zájmu.¹⁹⁶ V programech 2010 a 2012 vyjmenovalo jako klíčové oblasti, kde je třeba uplatňovat princip subsidiarity, občanské právo, fiskální záležitosti, sociální politika, vzdělání a kultura.¹⁹⁷

EPP se během let začala vyslovovat pro změnu hlasování v zahraniční politice z jednomyslného na kvalifikovanou většinu, čímž by došlo k omezení práva veta. KDH naopak zdůrazňuje podporu principu jednomyslnosti, který je podle něj „základem spolupráce na bázi důvěry a rovnosti mezi zeměmi“. Zachovat jednomyslnost chtějí slovenští křesťanští demokraté v oblasti přímých daní, trestního práva, rodinné a zahraniční politiky či obrany.¹⁹⁸ V rozporu s EPP také KDH odmítalo Evropskou ústavu. K ní se KDH vyjádřilo v programu 2006, v němž odmítlo integrační nápady zřejmě nejvíce. „KDH odmítá návrh Evropské ústavy, který považujeme za zásadní krok k vytvoření evropského státu a zásadní proměnu evropské integrace do podoby, která ohrožuje národní a ekonomické zájmy Slovenska.“¹⁹⁹

15. Důraz na mír doma i v zahraničí.

K míru na zahraničním poli se KDH přihlásilo ve volebních programech 2010, 2012 a 2016. „KDH bude podporovat mírové spolužití národů, jejich prosperitu a trvale udržitelný rozvoj. (...) Zasadíme se o aktivní angažovanost SR při úsilí o mír ve světě. (...) I prostřednictvím naší diplomacie a civilních expertů zapojováním do projektů na podporu míru,“ zní totožná formulace v programech 2010 a 2012.²⁰⁰ V programu pro volby 2016 se KDH také přihlásilo k aktivní angažovanosti Slovenska v úsilí o mír v Evropě i ve světě a slíbilo ovlivnit rozhodování Severoatlantické aliance, aby mohla být vnímána jako obránce míru. K tomu přidalo i zmínku o mírovém řešení mezinárodních konfliktů jako prevenci pro zvládnutí uprchlického problému. „Zvládnutí problému uprchlíků si vyžaduje hlavně

¹⁹⁵ KDH 2006 s. 10, 11

¹⁹⁶ KDH 2006 s. 10, 11

¹⁹⁷ KDH 2010 s. 61 & 2012 s. 71–77

¹⁹⁸ KDH 2002 s. 2, 3 & 2010 s. 61, 62

¹⁹⁹ KDH 2006 s. 10, 11

²⁰⁰ KDH 2010 s. 60, 63 & 2012 s. 72, 77

eliminování vojenských konfliktů. (...) Klid v konfliktních oblastech představuje předpoklad pro stabilitu a rozvoj.“²⁰¹

16. Imigrace – otevřenost žadatelům o azyl, zlepšení integrace uprchlíků.

KDH v souladu s programatikou EPP přiznává, že má Evropa morální povinnost vůči pronásledovaným lidem. Zároveň podotýká, že je třeba dobře rozlišovat, kdo má a kdo nemá na pomoc nárok. „Ti, které přijmeme, se musí přizpůsobit našim podmínkám,“ píše v programu pro volby 2016. V něm také označuje za jednu z nejvážnějších současných výzev pro Evropu právě „masivní migraci“.²⁰² Že je migrace výrazněji zmíněna až v posledním sledovaném programu, odpovídá faktu, že toto téma se do popředí dostalo až od uprchlické krize začínající kolem roku 2015. Pokusy o zlepšení integrace uprchlíků lze najít ale i v programu KDH pro volby 2012, kde strana podpořila vybudování Imigračního a naturalizačního úřadu, který by měl plnit úkoly spojené s imigrací: azylovou agendu, problematiku státního občanství atd.²⁰³

17. Reforma azylového systému, efektivní návratová politika a ochrana vnějších hranic za zachování bezhraničního cestování v Schengenu.

Již v programu 2002 KDH uvedlo, že jedním z problémů Evropy i Slovenska je nelegální migrace obyvatel jiných kontinentů, kteří přichází na Slovensko nelegálně přes zelenou hranici, často za pomoci ukrajinských nebo slovenských převaděčů a pokračují dále na Západ. I proto KDH požadovalo zvýšení trestů za převaděčství. Snaha Slovenska o vstup do EU byla také motivována tím, aby se slovensko-ukrajinská hranice stala součástí hranice Schengenu a tím i hranici EU. „Její ochranou musíme zabezpečit i ochranu rozšířené Evropské unie,“ uvedlo KDH.²⁰⁴ Již po vstupu Slovenska do Unie si v programu pro volby 2006 KDH vytklo prosazení vstupu do Schengenského prostoru jako „prioritu národního zájmu“,²⁰⁵ v programu 2012 pak KDH chtělo prosazovat „modernizaci ochrany schengenských hranic“²⁰⁶ a v roce 2016 zdůraznilo nutnost potírat nelegální migraci,

²⁰¹ KDH 2016 s. 76–79

²⁰² KDH 2016 s. 76

²⁰³ KDH 2012 s. 45

²⁰⁴ KDH 2002 s. 5

²⁰⁵ KDH 2006 s. 8

²⁰⁶ KDH 2012 s. 45

převaděčství a pašeráctví.²⁰⁷ „V oblasti azylové politiky budeme podporovat přísnou azylovou politiku, zasadíme se o vysokou úroveň ochrany institutu azylu před jeho zneužíváním. Na půdě EU budeme prosazovat zachování suverenity členských států při rozhodování o azylu a při kontrole vnějších hranic Unie.“ Tak zní identická formulace v programech KDH pro volby 2006, 2010 a 2012.²⁰⁸

18. Pomáhat na místě – eliminovat důvody pro nelegální migraci do Evropy, např. pomáhat s demokratizací či poskytovat rozvojovou pomoc.

KDH se během sledovaného období věnuje rozvojové pomoci a spolupráci nejvíce v programu 2016. Deklaruje ochotu být solidární vůči svým občanům i potřebným ve světě. „Vzhledem k probíhající uprchlické krizi se rozvojová politika výrazně posiluje.“ Křesťanští demokraté chtějí pomoci k lepšímu rozvoji chudších zemí a k bezpečnosti třetího světa, od čehož si slibují ovlivnění migrace. Slovenská rozvojová pomoc míří především do zdravotnictví, vzdělávání, zabezpečení pitné vody, zemědělství i do budování infrastruktury. Na závěr se KDH zasazuje o postupné zvýšení oficiální rozvojové pomoci na úroveň 0,33 % HDP do konce volebního období,²⁰⁹ cílem EPP v dokumentu *A Union of Values* bylo dávat na rozvojovou pomoc až 0,7 procenta HDP. V dřívějších programech se KDH vyslovilo podpůrně o demokratizačních pohybech například v arabských zemích.²¹⁰ Pro zvládnutí problému imigrace navrhovali pomoci trpícím hlavně co nejbližší jejich domovům. V programech 2010 a 2012 také neopomnělo připomenout, že je podle něj nepřijatelné, aby byla globální rozvojová pomoc „zneužívaná“ například na „nehumánní přístupy k regulování populace (interrupce, sterilizace, eutanázií a na jiné aktivity porušující důstojnost lidské osoby).“²¹¹ Jak již bylo zmíněno v bodě 15, aktivní prosazování míru ve světě podle KDH povede k lepšímu zvládnutí „uprchlického problému“.²¹²

²⁰⁷ KDH 2016 s. 76

²⁰⁸ KDH 2006 s. 8 & 2010 s. 43 & 2012 s. 45

²⁰⁹ KDH 2016 s. 81

²¹⁰ KDH 2012 s. 77

²¹¹ KDH 2010 s. 60, 61 & 2012 s. 72, 73

²¹² KDH 2016 s. 76–79

19. Podpora především rodinných farem pěstujících zdravé potraviny.

V programu pro volby 2002 KDH označilo tehdejší stav zemědělství za nepříznivý. „Je to důsledkem dědictví násilné kolektivizace, ale i nedůsledné transformace.“ V této souvislosti se hlásí k rozvoji venkova a zvýšení kvality i bezpečí potravin.²¹³ V programu 2006 KDH explicitně slíbilo dotační podporu „domácím bezpečným a zdravým potravinám“.²¹⁴ V roce 2010 KDH uvedlo, že hlavním cílem v zemědělství je „podpora kvalitní agroprodukce s upřednostňováním zdraví prospívajících potravin, jejich bezpečnosti a lokálního původu“. Mezi konkrétními body, které chce v této oblasti prosazovat, zmiňuje podporu malého podnikání na venkově.²¹⁵ Pro volby 2012 došlo k menší obměně: „Hlavním cílem KDH je (...) podpora kvalitní produkce a zdravých domácích potravin.“ Křesťanští demokraté kladou také důraz na dodržování potravinové bezpečnosti, a to zlepšováním kvality a dostupnosti. A i v zemědělství se staví na stranu malých a středních podnikatelů, pomocí jejichž podpory chce zvýšit venkovskou zaměstnanost, rozvoj venkova a potravinovou bezpečnost.²¹⁶ Nejvíce explicitně se KDH k bodu 19 hlásí v programu před volbami 2016. „KDH chce Slovensko, které si bude vážit toho, co lidé vypěstují vlastníma rukama. (...) Aby lidé na Slovensku mohli konzumovat zdravé, čerstvé a na Slovensku vyrobené potraviny.“²¹⁷

20. EU v hlavní roli boje proti změně klimatu, snaha o snížení emisí.

Zmínku o změně klimatu u KDH nalezneme až v programu pro volby 2010. „Prioritami nového volebního období budou v souvislosti se změnou klimatu ochrana ovzduší a ozónové vrstvy Země, redukce emisí, ochrana a posílení přirozených záchytů skleníkových plynů...“²¹⁸ V programu 2002 se KDH odkazovalo k ochraně životního prostředí a „uplatňování ekologických a environmentálních poznatků ve shodě s principem trvale udržitelného rozvoje a uchování harmonie mezi člověkem a okolním prostředím“. Předložilo plány na zalesňování, zlepšení recyklace odpadu nebo vizi utlumení kamionové dopravy ve prospěch železniční a říční. „V rámci ekologizace dopravy budeme podporovat zvýhodňování alternativních pohonů na zemní plyn. V městských aglomeracích bude potřeba

²¹³ KDH 2002 s. 10, 11

²¹⁴ KDH 2006 s. 20

²¹⁵ KDH 2010 s. 15

²¹⁶ KDH 2012 s. 19, 20

²¹⁷ KDH 2016 s. 53, 54

²¹⁸ KDH 2010 s. 36

více preferovat městskou dopravu před individuální.²¹⁹ V programu 2006 je KDH v této oblasti podstatně stručnější. Prakticky jen na menším rozsahu zopakovala část agendy nastíněné v předchozím programovém dokumentu.²²⁰

V programech pro volby 2010 i 2012 se zeleným tématům strana věnovala nejvíce. V obou dokumentech lze nalézt podporu alternativních zdrojů energie jako je biomasa, malé vodní či geotermální elektrárny nebo fotovoltaiku. Křesťanští demokraté chtějí také snižovat emise, což je jedním z klíčových překryvů v programatice s EPP. Navrch ještě v obou programech podpořilo ekologickou dopravu, zopakovali prioritizaci zemního plynu jako pohonu a ve městech i prioritizaci jiných způsobů dopravy než individuální automobilové, přičemž v programu 2012 je i konkrétní zmínka o zlepšování podmínek pro cyklodopravu a závazek vybudovat celostátní infrastrukturu potřebnou pro využívání elektromobilů.²²¹ Pro volby 2016 si KDH do programu vetklo diverzifikaci energetických zdrojů včetně „efektivních a konkurenceschopných obnovitelných zdrojů“. V části o dopravě další výstavbu a rozvoj železnice. „Považujeme ji za klíčovou i z hlediska (...) příznivého dopadu na životní prostředí.“²²²

²¹⁹ KDH 2002 s. 11, 12 & 14

²²⁰ KDH 2006 s. 21

²²¹ KDH 2010 s. 36, 38 & 2012 s. 9, 13, 14, 16, 17, 59, 61–63, 66

²²² KDH 2016 s. 44–46

3.2 Analýza SDKÚ-DS

1. Hodnotové ukotvení.

„SDKÚ vznikla z desetiletého boje o silnou demokratickou středopravicovou politickou stranu. Sešli se v ní křesťanští demokraté, ale i moderní konzervativci a liberálové,“ zní sebedefinice SDKÚ z volebního manifestu k volbám 2002. „Pod křesťanskou demokracií a konzervatismem rozumíme politiku inspirovanou židovsko-křesťanským duchovním dědictvím. Pod liberalismem rozumíme především úctu ke svobodě, a to i toleranci ke svobodě jinak smýšlejících,“ dokreslilo SDKÚ svou ideovou a hodnotovou orientaci. Ve zmíněném manifestu strana taktéž vymezuje hodnoty, pro které se řadí k západní civilizaci. Jde o osobní svobodu, úctu k lidským právům, smysl pro spravedlnost a zodpovědnost, demokracii, vládu zákona a volného trhu.²²³

SDKÚ se sama zařadila do středopravice, v mnohých programových bodech její názory a postoje odpovídají pravici. Sociální systém například považovala za v mnohém špatný a nemotivující k hledání si zaměstnání, často apelovala na svobodu jednotlivce nebo na rovnost šancí, nikoliv výsledků. V programových dokumentech zmiňovala i čtyři klíčové hodnoty svobody, solidarity, spravedlnosti a subsidiarity, nikdy však takto pohromadě. Jen před volbami 2012 v sekci o zahraniční politice zmiňuje, že bude vycházet z hodnot, které Slovensko vyznává. „V zahraniční politice bude prosazovat hodnoty svobody, demokracie a tolerance všude ve světě.“²²⁴

2. Rodina je základem společnosti a pilířem evropského způsobu života – chránit rodinné hodnoty, ponechat rodinné právo členským státům.

Rodinná sekce byla u SDKÚ vždy poměrně výraznou součástí programu a naplňovala tak napříč lety programatiku EPP. „Rodina – srdce celé společnosti. Rodina je základem společnosti. Rodinu považujeme za základ života jednotlivých členů společnosti.“ Těmito slovy začíná program 2002. V dalších odstavcích je podobných proklamací i o ochraně rodinných hodnot více, např. „zdravé rodiny jsou základem zdravé společnosti, rozklad rodin vede k rozkladu společnosti“. V programu 2010 zase uvedla, že se rodina musí stát

²²³ SDKÚ. *Volebný manifest SDKÚ. Program pre volby do Národnej rady Slovenskej republiky*. 2002. s. 1–3, 15, 20, 21

²²⁴ SDKÚ. *Pre viac práce na Slovensku. Volebný program SDKÚ-DS pre voľby*. 2012. s. 19

„středobodem zájmu na Slovensku“.²²⁵ SDKÚ chtěla v programu 2002 také přijetím nového moderního zákona o rodině zastavit „diskriminaci neúplných rodin“ a v plné míře chránit práva dětí a nejen práva jejich biologických rodičů.²²⁶ Před volbami 2006 se vyslovila pro „rovnost šancí pro každou rodinu“, což znamená adekvátní podporu pro každou rodinu řádně vychovávající děti, a to bez ohledu na počet jejich členů, úplnost či pořadí životního partnera.²²⁷

3. Posílení postavení rodin s dětmi a podpora péče o děti.

Podle SDKÚ je základním posláním rodiny „zodpovědná výchova dětí, zabezpečení jejich zdravého vývoje a citového zázemí“. Pro splnění těchto funkcí ale musí být ekonomicky zdravá, proto předkládá návrhy své prorodinné politiky, které mají ideálně vést i ke zvýšení porodnosti. Jde o daňové zvýhodnění pro rodiny s dětmi, vyplácení příspěvků na každé dítě, flexibilní pracovní doba, podpora nevládních organizací provozující např. rodinná, mateřská či krizová centra. Případně jde o závazek SDKÚ o vytvoření perspektivního prostředí pro mladé absolventy např. pomocí při zakládání rodiny, získávání bytů, zaměstnání apod.²²⁸ V programu 2006 přišla strana s tím, že zavádění nových příspěvků situaci v rodinách neřeší a mělo by jít o dočasné, překlenovací řešení. „Situaci v rodině ale napomůže, když si bude moci zvolit vhodnou formu zdaňování příjmů tak, že si zvýší čistý příjem,“ uvedla SDKÚ s tím, že nabídne dvě formy zdaňování – individuální či společné rodinné.²²⁹ Pro zlepšení podmínek především mladých rodin s dětmi SDKÚ v programu 2010 navrhovala prodloužit mateřskou i zvýšit mateřský příspěvek, zavést otcovskou dovolenou i posílit motivaci zaměstnavatelů k podpoře rodin nebo rozšířit a zkvalitnit služby pro rodiny s dětmi. Navrhla podpořit i bydlení pro mladé rodiny například ve formě dvouletých prázdnin ve splácení hypotéky po narození dítěte, podporou obcí při výstavbě nájemních bytů pro mladé i rozšířením nároku na zisk státní bonifikace hypoték pro mladé.²³⁰ A v programu pro volby 2012 se SDKÚ vyslovila pro vytvoření podmínek, aby mohl stát garantovat místa

²²⁵ SDKÚ 2010 s. 12

²²⁶ SDKÚ 2002 s. 7, 8

²²⁷ SDKÚ 2006 s. 5

²²⁸ SDKÚ 2002 s. 6–8

²²⁹ SDKÚ 2006 s. 26, 27

²³⁰ SDKÚ 2010 s. 12, 15

ve školách. V případě zanedbání školní docházky pak navrhla pozastavit výplaty rodinných dávek nebo navrhla možnost odpracovat si pokutu, případně ji strhnout z dávek.²³¹

4. Společenská inkluze ve formě rovných příležitostí, dostupnost zdravotní péče či bydlení a zároveň odmítání rasismu, xenofobie a sociálního vyloučení.

V programu 2002 je v sociální oblasti patrný spíše pravicový přístup SDKÚ. Byla za méně peněz do systému sociální pomoci, avšak za jejich spravedlivější a adresnější rozdělení. Deklarovala především princip rovnosti příležitostí a celý sociální systém považovala za příliš drahý a neefektivní, avšak dodávala, že chce sociální politikou solidárně pomáhat lidem, kteří jsou objektivně znevýhodněni a nemohou si pomoci sami. „Rozlišíme aktivitu a pasivitu, zákonnost od nezákonnosti a rovnost šancí od rovnostářství.“²³² SDKÚ prosazovala koncepci integrace zdravotně postižených do života, aby mohli pracovat a plnohodnotně se zúčastnit společenského života. Podporovala zaměstnanost dlouhodobě nezaměstnaných, občanů s nízkou kvalitací, čerstvých absolventů škol, starších občanů, rodičů starajících se o děti a dalších znevýhodněných. V programu 2010 předložila návrh revize celého sociálního systému, aby byl „spravedlivý“. Mělo jít mimo jiné o zkvalitnění služeb pro dlouhodobě nemocné, zlepšení služeb pro opuštěné a ohrožené děti, s tím související vyplácení rodinných příspěvků pouze v případě řádné péče o děti nebo sociální byty pro mládež z problémových rodin. V programu 2012 pod vlivem finanční krize SDKÚ navrhla omezit vyšším vrstvám sociální dávky jako jsou přídatky na děti, rodičovský příspěvek atd.²³³

Ve zdravotnictví chtěla SDKÚ normalizovat spoluúčast pacientů. „V solidárním zdravotnictví jsme si všichni rovni,“ konstatovala. Chtěla tak zlepšit dostupnost zdravotní péče a zároveň definovat, co je standardní péče a co už je nadstandardní.²³⁴ SDKÚ se vymezovala vůči diskriminaci a deklarovala, že podporuje pluralitní společnost respektující existenci různých názorů a zájmů. Otevřeně se stavěla za národně a kulturně tolerantní Slovensko, které respektuje práva příslušníků národnostních menšin.²³⁵ V programu 2010 se SDKÚ etnickým a národnostním menšinám věnovala zevrubně. Deklarovala chránit jejich kulturní tradice či jazyk například tím, že by umožnila žákům a studentům třeba

²³¹ SDKÚ 2012 s. 5, 32

²³² SDKÚ 2002 s. 15

²³³ SDKÚ 2002 s. 15, 16, 18 & 2006 s. 5, 25 & 2010 s. 7, 19, 20 & 2012 s. 24

²³⁴ SDKÚ 2002 s. 19 & 2012 s. 33, 34

²³⁵ SDKÚ 2002 s. 20, 23 & 2006 s. 6

rusínské národnosti vyučování v jejich mateřském jazyce. U romské komunity chtěla SDKÚ lepší vymahatelnost práva v osadách, podporu docházky dětí do školy i lepší zaměstnatelnost.²³⁶ V programu 2006 strana uvedla, že jen vzdělání pomůže dětem ze sociálně slabších vrstev a znevýhodněného prostředí vykročit z „bludného kruhu, ve kterém se dlouhá desetiletí nacházeli jejich rodiče“. SDKÚ proto chce dostupné a kvalitní vzdělání pro každého. Docílit toho chce mimo jiné i stipendii pro tyto děti i na základních a středních školách.²³⁷ V programu 2012 slibovala minimální garantovaný důchod ve výši životního minima, který by garantoval solidaritu pro všechny seniory.²³⁸ Programové priority SDKÚ v oblasti společenské inkluze odpovídaly pravicové západoevropské křesťanskodemokratické straně, která nezapomíná na solidaritu se znevýhodněnými.

5. Posvátnost lidského života – odmítání interrupcí, eutanázie či lidské genetiky.

SDKÚ se v souladu s jasnou podporou individuální svobody jednotlivce v programových dokumentech nevyslovovala pro odmítání interrupcí, eutanázie či lidské genetiky. Spíše tato témata vůbec neřešila. Jedinou zmínkou je pasáž z programu 2006: „Státní moc lidem nediktuje, co mají dělat a jak mají žít, pokud dodržují zákony. A zákony nemají vstupovat do soukromého života občanů v otázkách, které souvisí s etickou a hodnotovou orientací, dokud se v těchto otázkách nedosáhne nejširší společenská shoda.“²³⁹ Jde tak o jasně liberálnější přístup, než vždy razila EPP.

6. Sociálně tržní ekonomika – spojení tržních sil s udržitelností, lidskostí a sociální odpovědností pro zachování sociálního smíru.

Ve svých programových dokumentech SDKÚ s pojmem sociálně tržní ekonomika nepracovala, v hospodářské sféře vždy zdůrazňovala volný trh, štíhlý a efektivní stát či zodpovědnost jedince, avšak často i určitou sociální brzdu. V programu 2006 se objevuje hned v úvodu zmínka o „falešných iluzích o sociálním státu“ a v manifestu pro volby 2002 SDKÚ uvádí, že chce bojovat proti nadměrnému etatismu. „Chceme, aby stát minimálně zasahoval do ekonomiky. Jeho úkolem je zabezpečovat rámec pro svobodnou soutěž,“

²³⁶ SDKÚ 2010 s. 21, 31

²³⁷ SDKÚ 2006 s. 4, 12, 13, 28

²³⁸ SDKÚ 2012 s. 24

²³⁹ SDKÚ 2006 s. 6

doplňuje partaj v programu 2002. Ve zmíněném dokumentu ale lze nalézt i formulaci: „SDKÚ bude prosazovat kombinaci principu solidarity s principem vlastní přičinlivosti lidí. Na solidaritu musí dohlížet stát, přičinlivost každého člověka je součástí jeho vlastní zodpovědnosti za svůj život.“²⁴⁰ S ekonomickým liberalismem a ideou volného trhu souvisí i snahy SDKÚ privatizovat vlastnické podíly státu v různých podnikatelských subjektech. V programech 2002, 2006 a 2012 se SDKÚ vyslovila pro zvýšení konkurence v tzv. síťových odvětvích, kam patří energetika, pošty, telekomunikace či železnice. „Neexistuje žádný racionální důvod, aby stát vystupoval v síťových odvětvích i v pozici vlastníka,“ uvedla v roce 2002.²⁴¹ Označit ekonomickou programatiku SDKÚ za „sociálně tržní“ tak dle analýzy nelze.

7. Podpora malých a středních podniků.

SDKÚ v každém z programů nezapomněla vyslovit jasnou podporu živnostníkům, malým a středním podnikatelům.²⁴²

8. Rozpočtová odpovědnost, snaha držet vyrovnané rozpočty a nezadlužovat se.

„Autorita státu začíná u rozpočtové disciplíny: je třeba zvrátit vývoj k zadlužování budoucnosti,“ deklarovala SDKÚ své postoje již v programu 2002.²⁴³ Jako strana pravicová a zaměřená i na podnikatele vždy a na velké ploše zdůrazňovala nutnost snížit státní dluh a postupně směřovat k vyrovnanému stavu veřejných financí. V programu 2006 načrtla svou rozpočtovou politiku dle svých slov tak, že „na konci volebního období v roce 2010 dávala šanci dosáhnout na vyrovnaný rozpočet“.²⁴⁴ Nutno podotknout, že v období 2006–2010 zůstala v opozici. „Žádní rodiče nechtějí po sobě zanechat svým dětem rodinné dluhy. Stejně tak je správné a zodpovědné, abychom budoucím generacím nezanechali ani vysoké dluhy ve státní pokladně. I ty budou muset totiž naše děti splatit,“ zmínila strana v programu

²⁴⁰ SDKÚ 2002 s. 2, 9, 10 & 2006 s. 2, 19

²⁴¹ SDKÚ 2002 s. 14 & 2006 s. 11, 17 & 2012 s. 12

²⁴² SDKÚ 2002 s. 10 & 2006 s. 11, 12 & 2010 s. 13, 14 & 2012 s. 4

²⁴³ SDKÚ 2002 s. 11

²⁴⁴ SDKÚ 2006 s. 9

2010.²⁴⁵ V tomto roce také ohledně fiskální nezodpovědnosti uvedla negativní případy Maďarska a Řecka. V programu 2012 k nim přidala ještě Itálii.²⁴⁶

Vzhledem k tehdy probíhající dluhové krizi eurozóny v roce 2012 také SDKÚ v programu slíbila tlačit na trvalé a efektivní posilnění rozpočtové zodpovědnosti v eurozóně, a dokonce navrhovala zavést „automatické sankce vůči nezodpovědným zemím“.²⁴⁷ Mimo to se SDKÚ během zkoumaného období věnovala ústavnímu zákonu o rozpočtové disciplíně. V programu 2002 slíbila jeho přípravu, v programu 2012 poté chtěla jeho rozšíření.²⁴⁸ Zpočátku sledovaného období, konkrétně v programech 2002 a 2006, počítala SDKÚ ve fiskální politice i s příjmy z privatizace. V roce 2002 je chtěla využít pouze na snižování státního dluhu, případně na významné projekty typu důchodové reformy nebo financování vysokého školství. V roce 2006 již chtěla strana privatizační výnosy použít pouze na náklady spojené s důchodovou reformou.²⁴⁹

9. Snižovat daně a rozpočty konsolidovat spíše snižováním výdajů.

Klíčovým prvkem, který se objevoval ve všech programech, byl apel na snižování daňově-odvodového zatížení s cílem držet nízké a přehledné daně.²⁵⁰ V programu 2010 strana například uvedla, že nehodlá zvyšovat nízké daňové zatížení, které „rozběhlo slovenskou ekonomiku po roce 2004“.²⁵¹ V programu 2012 zase přidala statistiku, že se Slovensko v žebříčku jednoduchosti daňově-odvodového systému propadlo až na 129. místo ze 183 hodnocených zemí.²⁵²

V otázce rovné daně, která hýbala slovenskou politikou na začátku 21. století, zastávala SDKÚ spíše pozitivní postoj. V roce 2002 podpořila její zavedení na úrovni 14–15 %, varovala však před zbrklostí. „Návrhy na její okamžité zavedení považujeme za nezodpovědný a nekompetentní populismus.“²⁵³ V roce 2006 si pochvalovala, že se díky daňovým reformám z pera její vlády výrazně zlepšil výběr daní. To na jedné straně umožnilo uvažovat o dalším mírném snižování. „SDKÚ-DS bude v následujícím volebním období

²⁴⁵ SDKÚ 2010 s. 23

²⁴⁶ SDKÚ 2012 s. 22

²⁴⁷ SDKÚ 2012 s. 19

²⁴⁸ SDKÚ 2002 s. 11 & 2012 s. 22

²⁴⁹ SDKÚ 2002 s. 10, 11 & 2006 s. 9, 10

²⁵⁰ SDKÚ 2002 s. 9, 10 & 2006 s. 5, 9 & 2010 s. 13 & 2012 s. 9

²⁵¹ SDKÚ 2010 s. 13

²⁵² SDKÚ 2012 s. 9

²⁵³ SDKÚ 2002 s. 12

prosazovat snižování přímých daní (rovné daně) o jedno procento ročně na úroveň 15 % v roce 2010. Alternativně je možné uvažovat o ponechání rovné daně na úrovni 19 % a jednoprocentním ročním snižování odvodů.²⁵⁴ Na druhé straně SDKÚ zmínila, že je „povinna“ zvýšit např. spotřební daň z tabáku, zavést nové daně (např. energetickou). „Zdroje, které takto získáme, nepovedou ke zvyšování daňového zatížení, ale použijeme je na další snižování daní a odvodů,“ vysvětlila.²⁵⁵ V programu 2010 není o rovné dani zmínka,²⁵⁶ v posledním zkoumaném programovém dokumentu SDKÚ z roku 2012 strana uvádí, že „návrhy na zrušení rovné daně přinášejí více problémů, než řeší“ a že rovná daň je jedním z hlavních důvodů, proč Slovensko může být lákavým místem pro zahraniční investory. Zároveň opět jako v roce 2006 navrhla případně zvýšit zdanění např. alkoholu, tabáku a hazardu, ale i majetku či produktů zatěžujících životní prostředí. Nikoliv však práci.²⁵⁷

10. Snižování byrokracie.

SDKÚ ve všech zkoumaných programech brojila proti přílišné byrokracii. Již v programu 2002 se zavázala prosadit „debyrokratizaci státu“. Chtěla toho dosáhnout revizí všech úřadů a administrativních míst, zákonem o postupu při snižování administrativní náročnosti výkonu veřejné správy, změnou zákonů o státní a veřejné službě a rozsáhlou deregulací právního řádu – zrušením nadbytečných vyhlášek a zbytečného papírování.²⁵⁸ S nejchytlavějším opatřením proti byrokracii přišla SDKÚ v programu 2012, kdy představila tzv. byroKATA. Mělo jít o čtyřletého dočasného veřejného ochránce proti byrokracii, který by navrhoval vládě rušení či změny zákonů. „ByroKAT nebude mít formální pozici, bude protiváhou úředníků i ‚požadavků z Bruselu‘. Pro byrokracii bude platit presumpce viny. Pokud gestorský úřad nebude schopný dokázat, že výhody regulace významně převyšují náklady, vláda navrhne parlamentu její zrušení.“²⁵⁹ V programech 2010 a 2012 chtěla SDKÚ-DS rušit zbytečnou byrokracii ve školství. „Učitel má učit děti, ne úřadovat.“²⁶⁰

²⁵⁴ SDKÚ 2006 s. 9

²⁵⁵ SDKÚ 2006 s. 8

²⁵⁶ SDKÚ 2010 s. 13

²⁵⁷ SDKÚ 2012 s. 9, 23, 24

²⁵⁸ SDKÚ 2002 s. 22

²⁵⁹ SDKÚ 2012 s. 9, 10

²⁶⁰ SDKÚ 2010 s. 25 & 2012 s. 25

11. Prozápádní orientace.

SDKÚ se dlouhodobě a jasně vyjadřovalo pro západní směřování Slovenska. V programu 2002 dokonce první kapitolu nazvalo *Slovenský národní zájem: Slovensko aktivním členem NATO a Evropské unie*. Na vstupu do obou organizací straně skutečně velmi záleželo, i proto volby 2002 rámovalo jako boj o to, zda země bude pokračovat v prozápadním směřování, nebo zda se z něj odvrátí. „Většina politických stran u nás v této otázce nemá jasno. Jsou v nich lidé Východu, jako i lidé Západu. SDKÚ stojí v tomto zápase jasně a jednoznačně na straně skutečné západní demokracie,“ uvedl první zkoumaný program.²⁶¹ O čtyři roky později SDKÚ připomnělo vstup do EU a NATO jako momenty, kdy Slovensko získalo „nejvýznamnější a nejpevnější postavení ve svých dějinách“. Dosažení statusu respektovaného člena mezinárodního společenství dokládalo i zvolením Slovenska za nestálého člena Rady bezpečnosti OSN. Tyto úspěchy si SDKÚ bralo za svou zásluhu, ostatně aniž by to program zmiňoval, v obou Dzurindových vládách byl ministrem zahraničí Eduard Kukan z SDK/SDKÚ. Kromě toho se v programu 2006 zasazovala o udržování vysoké úrovně spolupráce s USA, podporovala ukončení přístupového procesu Slovenska do schengenského prostoru a jako „silný zastánce i garant završení evropské integrace Slovenska“ se chtěla plně zasadit o přijetí eura k 1. lednu 2009.²⁶² V programu pro volby 2010 zmínila, že předchozí čtyři roky pod vládou Smeru, SNS a HZDS vedly ke ztrátě silné pozice Slovenska v Evropě, a slíbila její návrat.²⁶³ O dva roky později SDKÚ slíbila udržení Slovenska v jádru evropských procesů. „Chceme být vždy u hlavního stolu, u kterého se v EU rozhoduje.“²⁶⁴

12. Odmítání nacionalismu – při zachování národních států.

O nacionalismu ve zkoumaných programech SDKÚ není zmínka. Jediným momentem, který se alespoň vzdáleně blíží odmítnutí nacionalistických projevů, lze nalézt v programu pro volby 2010. Když zpočátku SDKÚ varuje před pokračováním vlády Roberta Fica, zmiňuje v něm, že „vládní koalice oživuje nebezpečné mýty a více či méně otevřeně

²⁶¹ SDKÚ 2002 s. 1–3

²⁶² SDKÚ 2006 s. 6, 10, 41, 42

²⁶³ SDKÚ 2010 s. 41

²⁶⁴ SDKÚ 2012 s. 19

hraje maďarskou kartou“.²⁶⁵ Opozice kritizovala právě přepjaté národovectví prvního Ficova kabinetu a tím i zhoršení vztahů s tehdejší maďarskou vládou.

13. Další rozšiřování EU např. na západní Balkán, naopak zastavit přístupová jednání s Tureckem.

V prvním volebním programu po vstupu do EU se SDKÚ zavázala aktivně vstupovat do jejího dalšího rozšiřování. Slíbila pomáhat Ukrajině s „naplňováním proevropských a proatlantických ambicí“ a věnovat i zvýšenou pozornost jihovýchodní Evropě, kde má Slovensko dobré vztahy např. s Chorvatskem, Srbskem a Černou Horou nebo Makedonií.²⁶⁶ V programu pro volby 2010 už SDKÚ otevřeně řekla, že bude podporovat začlenění obou regionů – Ukrajiny i jihovýchodní Evropy – do EU.²⁶⁷ O dva roky později se sice SDKÚ opět vyslovila za rozšiřování EU, v tomto případě ovšem bez zmínění konkrétních zemí.²⁶⁸ K Turecku se stavěla značně rezervovaně, což kopíruje politiku prosazovanou EPP.

14. Prohlubování sblížování EU hlavně v zahraniční, bezpečnostní a obranné politice.

V programu 2002 SDKÚ vyslovila podporu vypracování Evropské ústavy, přijetí Charty základních práv EU a zákonodárné iniciativě Evropského parlamentu. Obecně také podpořila prohloubení unijního integračního procesu a postupné posilování kompetencí evropských institucí, avšak při důsledném respektování zásady subsidiarity. „SDKÚ bude podporovat další budování společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU,“ zakončuje ukázkově eurofederalistickou sekci program 2002.²⁶⁹ V programech 2006 a 2012 jsou zmínky o efektivnějším zapojení ozbrojených sil do nadnárodní spolupráce, což by zvýšilo efektivitu a snížilo náklady.²⁷⁰ SDKÚ byla stranou velmi jasně pro další prohlubování sblížování EU. V bodu 14 se programaticke EPP velmi přiblížila, přestože hlavní oblasti další integrace vidí trochu jinde než u zdůrazněné zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky.

²⁶⁵ SDKÚ 2010 s. 6

²⁶⁶ SDKÚ 2006 s. 42

²⁶⁷ SDKÚ 2010 s. 41

²⁶⁸ SDKÚ 2012 s. 19

²⁶⁹ SDKÚ 2002 s. 4

²⁷⁰ SDKÚ 2006 s. 42 & 2012 s. 19

15. Důraz na mír doma i v zahraničí.

Cílem SDKÚ je „dosáhnout a udržovat mírové soužití mezi národy a státy,“ jak uvedla v programu pro volby 2006.²⁷¹ Míru na domácí scéně se partaj nevěnovala, tomu mezinárodnímu pak kromě programu 2006 i v roce 2002 podobnými formulacemi o zapojení slovenské armády do mezinárodní kolektivní obrany. Cílem měla být mezinárodní bezpečnost, snížení ozbrojených hrozeb a rizika nestability ve světě.²⁷²

16. Imigrace – otevřenost žadatelům o azyl, zlepšení integrace uprchlíků.

„Stojíme na prahu nového stěhování národů,“ píše SDKÚ v programu 2002. Zmiňuje však, že je třeba uprchlíkům zabezpečit lidské podmínky.²⁷³ Jinak o imigrantech v nikoliv negativním vyznění mluví zkoumaná programatika SDKÚ už jen v roce 2012, kdy přímo láká vysoce kvalifikované migranty, podnikatele, studenty či vědce na Slovensko. „Ulehčíme jejich příchod a setrvání. V této oblasti jsme zatím mezi nejhoršími zeměmi v EU, zvláště když kvalifikovaní migranti jsou pro naši ekonomiku přínosem. Přinášejí s sebou inovace a nové znalosti a pracovní příležitosti,“ zmiňuje programový dokument.²⁷⁴

17. Reforma azylového systému, efektivní návratová politika a ochrana vnějších hranic za zachování bezhraničního cestování v Schengenu.

V souvislosti se zmíněným „stěhováním národů“ navrhla SDKÚ v programu 2002 velmi přísnou „novou, demokratickou a evropskou koncepci ochrany státních hranic“. Upozornila, že nechce jejich uzavření jako za komunismu, ale pořádek: „Lidé nemůžou nekontrolovaně přecházet přes hranice, převaděči nesmí těžit z lidských tragédií.“ Již tehdy se ale výslovně vyjádřila pro zpřísnění slovenské migrační politiky včetně režimu v migračních táborech. „Lidi, kteří k nám přichází, budeme hodnotit o mnoho přísněji a důsledněji. Nebudeme tolerovat ty, kteří zneužívají naše velkorysé pobytové a azylové předpisy.“²⁷⁵ V dalších programových dokumentech již byla SDKÚ podstatně mírnější. V roce 2006 chtěla především úspěšně vstoupit do Schengenu a dobudovat ochranu státní

²⁷¹ SDKÚ 2006 s. 41

²⁷² SDKÚ 2002 s. 25 & 2006 s. 6

²⁷³ SDKÚ 2002 s. 24

²⁷⁴ SDKÚ 2012 s. 9

²⁷⁵ SDKÚ 2002 s. 24

hranice s Ukrajinou na potřebný standard.²⁷⁶ V roce 2010 následně tuto již schengenskou hranici udržovat tak, aby na obou stranách „kvetl obchod a ne pašeráctví, nelegální migrace nebo organizovaný zločin“.²⁷⁷ Poslední zkoumaný program již žádnou zmínku pro tento bod neobsahuje.

18. Pomáhat na místě – eliminovat důvody pro nelegální migraci do Evropy, např. pomáhat s demokratizací či poskytovat rozvojovou pomoc.

Ohledně konkrétní pomoci uprchlíkům a migrantům v místě, odkud odcházejí, nejsou v programech SDKÚ zmínky. Jediným náznakem je odhodlanost k mezinárodnímu míru, viz bod 15.

19. Podpora především rodinných farem pěstujících zdravé potraviny.

Konkrétní zmínka o speciálním přístupu k menším rodinným zemědělcům je u SDKÚ pouze v roce 2012: „Budeme podporovat slovenské zemědělce. Budeme podporovat značku kvality SK a důsledně prosazovat označování původu potraviny, aby spotřebitel dokázal identifikovat, odkud pochází nejen potraviny, ale i její složky.“²⁷⁸ Kromě toho se SDKÚ vyslovila i pro stejné podmínky pro farmáře ze všech členských zemí EU.

20. EU v hlavní roli boje proti změně klimatu, snaha o snížení emisí.

Podle SDKÚ nejsou ochrana životního prostředí a rychlý hospodářský růst principiálně protichůdné cíle, alespoň tak to formulovala v programu pro volby 2002.²⁷⁹ Velmi také zdůrazňuje nutnost využití potenciálu obnovitelných zdrojů, které chce využívat hlavně v oblasti zemědělství.²⁸⁰ „Podpoříme výstavbu energetických zařízení (bioplynové stanice, bioelektrárny s kogenerací apod.) na zpracování biomasy a dřevní štěpky,“ píše v roce 2006.²⁸¹ V programu 2012 pak v té samé sekci přidává ještě varování, aby nedošlo ke značnému nárůstu cen energií po prioritizování obnovitelných zdrojů energie jako

²⁷⁶ SDKÚ 2006 s. 46

²⁷⁷ SDKÚ 2010 s. 41

²⁷⁸ SDKÚ 2012 s. 13

²⁷⁹ SDKÚ 2006 s. 39

²⁸⁰ SDKÚ 2006 s. 36, 37 & 2010 s. 32, 35 & 2012 s. 12

²⁸¹ SDKÚ 2006 s. 36, 37

v případě fotovoltaických elektráren.²⁸² V programu 2010 SDKÚ slibuje schválit transparentní mechanismus na rozdělování kvót CO₂. „Kvóty CO₂ rozdělíme férově. Celý proces bude pod přísnou kontrolou veřejnosti. Důsledně prošetříme kriminální způsob rozdělování CO₂ kvót během současné vlády a vyvodíme důsledky.“²⁸³ O dva roky později zmiňuje, že z transparentního prodeje emisí CO₂ chce snížit výdaje na energie, především u ohrožených skupin obyvatel.²⁸⁴

²⁸² SDKÚ 2012 s. 12

²⁸³ SDKÚ 2010 s. 36

²⁸⁴ SDKÚ 2012 s. 31

3.3 Analýza SMK-MKS

1. Hodnotové ukotvení.

SMK v programových dokumentech deklarovala respekt k demokracii, všeobecným svobodám, toleranci, rovnosti, lidským právům a odkazovala i k židovsko-křesťanským, řecko-římským a středoevropským civilizačním tradicím a hodnotám.²⁸⁵ V programech 2006, 2010, 2012 i 2016 se také jmenovitě hlásila k Evropské lidové straně a jejím hodnotám a také je naplňovala.²⁸⁶ Kromě toho se i jako dle svých slov „etnická strana“ mimořádně věnovala otázce regionů, především oblastem jižního a východního Slovenska obývaným z velké části slovenskými Maďary. Pasovala se do role obhájce jejich zájmů. „Menšinová politika Slovenska se vyznačuje vážnými nedostatky a křečemi a slovenské politické strany – s výjimkou SMK-MKP – nemají pořádný program menšinové politiky, navzdory tomu, že se téměř každý pátý občan země hlásí k národnostní menšině, (...) což ze Slovenska dělá etnicky nejrozmanitější zemi Evropské unie,“ zmiňuje v programu 2010 s tím, že právě to dělá z SMK „nenahraditelnou součást politického systému Slovenska.“²⁸⁷ Tyto zmínky lze chápat jako reakci na tehdy čerstvé odtržení strany Most. SMK také zdůraznila, že je otevřena pro všechny lidi s demokratickým smýšlením a hodnotami bez ohledu na národnost. „SMK dává prostor různým intelektuálním a demokratickým politickým tendencím. Kromě konzervativně-křesťanského hodnotového systému souzní i s možností národně-liberálního způsobu myšlení. Jednoznačně odmítá všechny druhy extremismu,“ doplnila.²⁸⁸

2. Rodina je základem společnosti a pilířem evropského způsobu života – chránit rodinné hodnoty, ponechat rodinné právo členskými státy.

SMK klade na roli rodiny velký důraz. V roce 2002 varovala před krizí institutu rodiny. „Jedním z důsledků této krize je snižování počtu populace; z důvodu existenčních starostí mají rodiny stále méně odvahy přivádět na svět děti.“²⁸⁹ V roce 2016 zase uvedla, že je třeba změnit systém rodinné politiky. „O potřebě změn svědčí odkládání období

²⁸⁵ SMK. *Program SMK-MKP*. 2010. s. 1, 2, 7, 19 & SMK. *Spoločná voľa. Volebný program Strany maďarskej komunity*. 2016. s. 25

²⁸⁶ SMK. *Volebný program Strany maďarskej koalície na volebné obdobie 2006–2010*. 2006. s. 43 & SMK 2010. s. 3, 15 & SMK. *Volebný program SMK-MKP k marcovým voľbám 2012*. 2012 s. 1, 24 & SMK 2016 s. 2 & SMK. *Volebný program Strany maďarskej koalície. Dôvera spája*. 2002. s. 13

²⁸⁷ SMK 2010 s. 2, 15

²⁸⁸ SMK 2010 s. 15

²⁸⁹ SMK 2002 s. 4

na založení rodiny, klesající porodnost, model jednoduchých rodin, nedostatečná podpora rodin s malými dětmi, mateřství a rodičovství, ale i narůstající počet rozvrácených rodin.“²⁹⁰

3. Posílení postavení rodin s dětmi a podpora péče o děti.

Jak již bylo zmíněno u bodu 2, nezapomínala SMK ani na posílení postavení rodin s dětmi. Stavěla její podporu do středu sociální politiky a různými ekonomickými stimuly chtěla zvrátit nepříznivý trend nízké porodnosti. V roce 2002 to bylo například snížením daňového základu o dalších 12 tisíc korun ročně za každé dítě, které pravidelně navštěvuje školu.²⁹¹ V programu 2006 se SMK zavázala „podporovat všechna opatření, která pomáhají sladit práci s rodinným životem“. A to například pružnými formami zaměstnanosti jako zkrácenými úvazky, zvyšováním kapacit školek nebo zavedením tzv. dětských dluhopisů. „Každé narozené dítě by mělo nárok na tzv. dětský dluhopis, prostřednictvím kterého by získalo státní podporu ve stanovené sumě (10-15 tis. Sk). Na tento účet, který by byl vinkulovaný pro samotné dítě, by mohli podle možností přispět i samotní rodiče,“ navrhla.²⁹² V programu 2016 pak například navrhla zavést rodinné zdaňování v případě daně z příjmu fyzických osob tak, aby se s narůstajícím počtem dětí v rodině snižovalo daňové zatížení. „Oproti všeobecnému daňovému zatížení v případě manželského páru s jedním dítětem by se jejich společné zatížení snížilo o pět procent, s dvěma dětmi o 12 procent, v případě tří a více dětí o 21 procent.“ Dále chtěla mladé páry motivovat zvýšením mateřského příspěvku na 80 procent předešlého výdělku matky nebo zvýšením rodičovského příspěvku na úroveň minimální mzdy s tím, že by se přídavky na děti zvyšovaly maximálně do pěti dětí a podmínkou nároku by bylo řádné plnění povinné školní docházky. Dál podporovala zkrácené úvazky pro matky, rozšíření sítě jeslí a mateřských školek, a nakonec ještě přišla s novou dávkou: přídavkem na plod. „V základní výši na něj bude mít nárok každá těhotná žena po předložení potvrzení od lékaře o graviditě,“ navrhla SMK.²⁹³

²⁹⁰ SMK 2016 s. 18, 19

²⁹¹ SMK 2002 s. 4

²⁹² SMK 2006 s. 23–25

²⁹³ SMK 2016 s. 3, 17, 19

4. Společenská inkluze ve formě rovných příležitostí, dostupnost zdravotní péče či bydlení a zároveň odmítání rasismu, xenofobie a sociálního vyloučení.

Jak je již patrné z bodu 1, velkou část programů SMK tvoří důraz na regiony a menšinovou politiku, nejinak je tomu i v oblastech spadajících pod společenskou inkluzi. SMK kladla velký důraz na právo na výuku a studium v mateřském jazyce, a to od školky až po univerzitu, na podporu kultury národních a etnických společenství, boj proti rasismu a xenofobii, uznání práva menšin používat národní symboly a oslavovat státní svátky, vytvoření Úřadu menšin pro koordinaci kulturně-metodických a společenských institucí, posílení regionálních samospráv a zachování regionální rozmanitosti. Na druhé straně ale také požadovala překreslit stávající kraje, jelikož nerespektují historické regiony a jsou nevýhodné pro menšiny, a mnohé další návrhy.²⁹⁴ Díky snahám SMK a účasti ve vládě se na Slovensku podařilo v roce 2004 zřídit maďarskou Univerzitu Jánose Selyeho. V roce 2012 navrhla odstranit specifický koeficient poskytující samosprávám nacházejícím se v nadmořské výšce nad 267 m. n. m. extra příjmy.²⁹⁵ V programu 2010 SMK považovala za důležité podpořit i pozitivní diskriminaci.²⁹⁶

SMK bojovala i za možnost mít dvojí občanství. „Je neakceptovatelné, aby Slovensko přerušilo občanský kontakt s každým, kdo se přihlásí k občanství jiné země. (...) Považujeme za důležité, aby se do legislativy Slovenska vrátil institut dvojího občanství,“ uvedla strana v programu 2016.²⁹⁷ Kromě boje za maďarskou menšinu se SMK v programech tradičně věnovala i Romům. Chtěla pro ně rovnoprávnost i stejné příležitosti. V programu 2002 navrhla vyškolení romských asistentů, kteří by po svém návratu do komunity měli pomoci Romy organizovat. Program 2006 se věnoval zlepšení podmínek bydlení v romských osídleních, navrhl pokračovat v projektu asistentů a rozšířit kompetence vládního zmocněnce pro romskou menšinu. V roce 2010 uvedla SMK, že je třeba vytvořit humánnější podmínky v romských osadách. V roce 2012 chtěla opět znovu posílit romského zmocněnce a romské asistenty.²⁹⁸

Kromě témat spojených s regiony a menšinami SMK v oblasti společenské inkluze prosazovala hodnoty solidarity, spravedlnosti nebo rovnosti příležitostí. Například chtěla pomocí stipendií a podpůrných programů zlepšit situaci dětí z chudých poměrů (zvrátit

²⁹⁴ SMK 2002 s. 2, 3 & 2006 s. 2, 3, 5, 29, 35 & 2010 s. 2, 4, 16 & 2012 s. 1, 11, 18 & 2016 s. 1, 15, 23, 26, 29

²⁹⁵ SMK 2012 s. 11

²⁹⁶ SMK 2010 s. 7

²⁹⁷ SMK 2016 s. 15, 16

²⁹⁸ SMK 2002 s. 14 & 2006 s. 4 & 2010 s. 7, 8 & 2012 s. 17 & 2016 s. 18

„dědění chudoby“) nebo hendikepovaných. Dále se zasazovala o zvýšení kvality života seniorů či podporu bydlení sociálně slabých. V oblasti zdravotnictví cílila na zlepšení dostupnosti a adresnější pomoc chronicky nemocným i snížení finanční spoluúčasti pacientů.²⁹⁹

5. Posvátnost lidského života – odmítání interrupcí, eutanázie či lidské genetiky.

SMK se k interrupcím, eutanázii ani lidské genetice v žádném z pěti zkoumaných programových dokumentů nijak nevyjadřovala.

6. Sociálně tržní ekonomika – spojení tržních sil s udržitelností, lidskostí a sociální odpovědností pro zachování sociálního smíru.

O tom, že se hlásí k sociálně tržní ekonomice, mluvila SMK v programech pro volby 2012 a 2016. Pomocí principů sociálně tržního hospodářství chtěla řešit probíhající finanční krizi a dosáhnout toho, aby se Slovensko co nejdříve vydalo na cestu udržitelného rozvoje. Zdůrazňovala právě harmonizaci ekonomických, sociálních a environmentálních faktorů.³⁰⁰ V prvním sledovaném dokumentu přiřkla strana státu v tržní ekonomice především „pobídkovou a regulační roli“ bez přílišných zásahů do konkurence.³⁰¹ V programu 2010 varovala před přílišným etatismem v ekonomice, školství či zdravotnictví.³⁰² V programu 2006 se SMK jako v jediném věnovala privatizaci státních podílů. „Privatizace, jako nejdůležitější proces ekonomické transformace, se chýlí ke konci. To ‚málo‘ majetku, které ještě zůstalo v rukách státu a je určené k privatizaci, by měla vláda, která vzejde z voleb, zprivatizovat hned na začátku volebního období,“ navrhla partaj.³⁰³ I v tomto programovém dokumentu je zmínka o udržitelném rozvoji a harmonizaci ekonomických, sociálních a environmentálních podmínek.³⁰⁴ SMK tak prosazovala sociálně tržní hospodářství, ještě než se k tomu výslovně začala zavazovat.

²⁹⁹ SMK 2002 s. 1, 4, 5, 6 & 2006 s. 1, 2, 3, 4, 5, 24, 25, 26 & 2010 s. 12, 17, 18 & 2012 s. 11, 13, 15, 17 & 2016 s. 16, 17, 18, 22, 25

³⁰⁰ SMK 2012 s. 2, 8 & 2016 s. 2, 12

³⁰¹ SMK 2002 s. 14

³⁰² SMK 2010 s. 1

³⁰³ SMK 2006 s. 12

³⁰⁴ SMK 2006 s. 9, 10, 18

7. Podpora malých a středních podniků.

Malým a středním podnikům se SMK věnovala ve všech programech. Jako jejich podporu navrhovala zjednodušit administrativu,³⁰⁵ snížit daňové zatížení³⁰⁶ nebo například rozšířit síť poradenských a rozvojových agentur. „Podporujeme rozšíření tzv. podnikatelských inkubátorů, které na určitou dobu za nízkou cenu (zpočátku bezplatně) zabezpečují pro začínající malé podnikatele místnost, vybavení i odborné poradenství,“ uvedla v roce 2002.³⁰⁷ Často také opakovala jejich příznivou roli ve zvyšování zaměstnanosti. Z tohoto důvodu i kvůli celkovému zaměření strany SMK zdůrazňovala důležitost rozvoje malých a středních podniků v zanedbanějších regionech.³⁰⁸ V programu 2016 se věnovala příznivému podnikatelskému prostředí obšírněji a zmínila, že v předchozím volebním období za jednobarevné vlády Smeru se citelně zhoršilo podnikatelské prostředí. Vládní opatření jako zvýšení odvodového zatížení měla podle SMK na malé a střední podnikatele i řemeslníky „mimořádně nepříznivý dopad“. Strana navrhla naopak odvodové zatížení postupně snižovat a znovu zavést paušální daň, jak platila do roku 2012.³⁰⁹

8. Rozpočtová odpovědnost, snaha držet vyrovnané rozpočty a nezadlužovat se.

SMK v programech deklarovala snižování deficitu veřejných rozpočtů a nezadlužování, oproti ostatním zkoumaným stranám ovšem nepřichází s originálními ani výrazně propracovanými návody, jak toho dosáhnout, v programu 2016 pasáž k bodu 8 zcela chybí.³¹⁰ V roce 2006 například SMK zdůraznila rozpočtovou odpovědnost a varování před zadlužováním kvůli plánovanému vstupu do eurozóny, proto předložila plán snížit deficit veřejných rozpočtů v roce 2007 na tři procenta a do konce volebního období dokonce na pouhé jedno procento.³¹¹

³⁰⁵ SMK 2002 s. 3, 9 & 2006 s. 11

³⁰⁶ SMK 2002 s. 9 & 2016 s. 3, 17

³⁰⁷ SMK 2002 s. 9

³⁰⁸ SMK 2006 s. 11, 22 & 2010 s. 11, 17 & 2012 s. 14

³⁰⁹ SMK 2016 s. 7, 8

³¹⁰ SMK 2002 s. 14 & 2006 s. 9 & 2010 s. 10 & 2012 s. 1

³¹¹ SMK 2006 s. 11

9. Snižovat daně a rozpočty konsolidovat spíše snižováním výdajů.

V roce 2002 si SMK od snížení daňového a odvodového zatížení slibovala „posílení podnikatelského ducha“,³¹² v roce 2006 „vytváření nových pracovních míst a odbourání nelegální práce“,³¹³ v roce 2012 zase „stimulování vzniku nových podniků“. ³¹⁴ Kromě toho v programu 2006 navrhla snížit 19% rovnou daň z příjmů o dvě body. „Zvýšilo by to disponibilní příjmy jak pro podnikatelské subjekty, tak pro obyvatelstvo,“ vysvětlila.³¹⁵ V programu 2012 navrhla zavést bankovní daň, víceúrovňovou daň z příjmů nebo snížení DPH na základní potraviny a zvýšení DPH na luxusní produkty a služby.³¹⁶ V posledním sledovaném programu pro volby 2016 navrhla zavést speciální daně pro vysoko ziskové obchodní činnosti jako telekomunikace, finanční a pojišťovací služby zvýšit zdanění bank, dále třísažbový systém daně z příjmu právnických osob podle velikosti na 15, 18 a 25 procent. Navrhla také rozšířit seznam základních potravin zatížených deseti procentní sazbou DPH o pekárenské a mléčné výrobky, brambory, zeleninu a ovoce. Naopak luxusní výrobky chtěla zatížit 25procentní daňovou sazbou, počítala mezi ně šperky, nábytek, motorová vozidla, výlety a oblečení „nadlimitní hodnoty“. ³¹⁷

10. Snížení byrokracie.

V roce 2002 chtěla SMK „zjednodušit a snížit objem administrativní práce spojené s podnikáním“,³¹⁸ o čtyři roky později snížit byrokracii ve školství³¹⁹ a v roce 2012 v ordinacích. „Lékaře je třeba zbavit břemene množství administrativy, aby ordináčnické hodiny nevyplňovala zbytečná byrokracie a mohli se více věnovat pacientům.“³²⁰

³¹² SMK 2002 s. 15

³¹³ SMK 2006 s. 12, 24

³¹⁴ SMK 2012 s. 13

³¹⁵ SMK 2006 s. 12

³¹⁶ SMK 2012 s. 2

³¹⁷ SMK 2016 s. 3, 4

³¹⁸ SMK 2002 s. 15

³¹⁹ SMK 2006 s. 25

³²⁰ SMK 2012 s. 12

11. Prozápádní orientace.

„Lze exaktně prokázat, že slovenští Maďaři byli nejsilnějšími podporovateli euroatlantické integrace Slovenska,“ uvádí SMK v programu 2010 k zahraničněpolitické orientaci. „Pokud vezmeme do úvahy, že základním politickým dilematem posledních dvaceti let na Slovensku byl spor mezi prozápadním směřováním a nejasně načrtnutou ‚slovenskou cestou‘, lze říci, že Maďaři byli vždy na straně evropských hodnot. (...) Věříme, že slovenská společnost vděčí Maďarům za jejich pozitivní a aktivní přístup ke klíčovým otázkám demokratizačního procesu na Slovensku,“ doplnila ke své jasné prozápadní orientaci.³²¹ SMK dlouhodobě považuje členství Slovenska v Evropské unii za klíčové, v roce 2002 si hladkou integraci do EU a NATO vytkla za nutnost,³²² o čtyři roky později pak vyzdvihla svou roli na mezinárodněpolitickém zakotvení země v EU, NATO, OECD, Radě Evropy i OBSE.³²³ Zahraničněpolitickými cíli SMK v programu 2006 byly vstup do Schengenu v roce 2007 a přijetí eura v roce 2009. Ve společné evropské měně viděla fiskální i finanční pozitivita.³²⁴ V programu 2010 varovala před „romantizací východních a ruských vazeb“, které se čas od času na Slovensku vynoří.³²⁵ A v programech 2012 a 2016 se shodla, že transatlantická a evropská integrace nemá pro Slovensko alternativu.³²⁶ V roce 2016 v době velkého vnitřního rozpolcení EU SMK naznačila scénář „dvourychlostní Evropy“ za reálnou možnost. Ostatně „ve formě eurozóny a Schengenského systému už se částečně uskutečnil“, jak sama uvedla.³²⁷

12. Odmítání nacionalismu – při zachování národních států.

K nacionalismu se SMK ve svých programech příliš nevyjadřovala, implicitně ale pevně stála za slovenskými Maďary a snažila se je všemožně podporovat. V programu 2006 i v souvislosti s tím navrhla změnit preambuli ústavy z národního na občanský princip nebo zrušit povinnost uvádět národnost na úředních tiskopisech.³²⁸ A v programu pro volby 2010 pak mluvila o 21. století jako o období internacionalizace světa: „Jsme přesvědčeni,

³²¹ SMK 2010 s. 2

³²² SMK 2002 s. 15, 17

³²³ SMK 2006 s. 6, 43, 45

³²⁴ SMK 2006 s. 7, 8, 11, 24, 47

³²⁵ SMK 2010 s. 1, 9

³²⁶ SMK 2012 s. 24 & 2016 s. 30

³²⁷ SMK 2016 s. 30

³²⁸ SMK 2006 s. 2, 3

že v tomto procesu mají místo nejen velké národy, ale i menší národní fragmenty. Pořekadlo „mysli globálně, konej lokálně“ platí i pro nás,“ zmínila SMK.³²⁹

13. Další rozšiřování EU např. na západní Balkán, naopak zastavit přístupová jednání s Tureckem.

Z programů 2006 a 2016 lze vyčíst podporu pro evropskou integraci západního Balkánu a Ukrajiny. Co se týče začlenění Turecka, byla SMK rezervovaná.³³⁰ Tím tak zcela souzní s postoji EPP. Před volbami 2006 se strana vyslovila pro co nejdřívější vstup Chorvatska a v postupném osamostatnění Kosova: „Podle našeho názoru osamostatňování Kosova za přítomnosti mezinárodní účasti přispěje k vytvoření míru na Balkáně.“³³¹ Před volbami 2016 podpořila integraci Černé Hory, Bosny a Hercegoviny i Makedonie. „Integrační snahy Ukrajiny do EU podporujeme, ve střednědobém horizontu to však není reálné, pouze v delším časovém horizontu,“ uvedla SMK k východnímu sousedovi.³³²

14. Prohlubování sblížení EU hlavně v zahraniční, bezpečnostní a obranné politice.

V programu pro volby 2006 viděla SMK jako jedinou možnost pro další rozvoj a udržení kultury evropských států čím dál užší evropskou spolupráci. Doplnila, že nechce integrační proces neúměrně urychlovat, ale varovala před jeho zanedbáním. „SMK podporuje další evropskou integraci v oblastech, které jsou v souladu s výzvami 21. století řízené efektivněji z evropského centra než z členských zemí. Takovými oblastmi mohou být např. výzkum, boj proti terorismu, diverzifikace energetických zdrojů, některé oblasti justice a ochrany životního prostředí, společná konzulární a vízová politika atd.“³³³ V programu 2016 to už ale SMK viděla velmi odlišně. Evropskou unii popsala jako velmi oslabenou krizí finanční, bezpečnostně-politickou, imigrační a dalšími. „Ukazuje se, že současný systém fungování EU není schopný tyto nové a vážné problémy efektivně řešit. V otázce potřebných reforem panuje mezi členskými státy nevídaná rozpolcenost,“ vykreslila situaci s tím, že následující období má rozhodnout o tom, zda se EU pustí do reforem při zachování

³²⁹ SMK 2010 s. 19

³³⁰ SMK 2006 s. 44 & 2016 s. 32

³³¹ SMK 2006 s. 44, 47

³³² SMK 2016 s. 32

³³³ SMK 2006 s. 43, 44

integrační úrovně, anebo je reálná vize o vícerychlostní Evropě.³³⁴ SMK k tomu ze svého pohledu uvedla, že chce zachovat tehdejší stav integrace, nebrání se posilování Evropského parlamentu a další odevzdání kompetencí členských států musí být uskutečněné pouze v případě posílení přehlednosti a demokratičnosti fungování EU.³³⁵ V jiných programech než v těchto dvou bod 14 SMK neřešila.

15. Důraz na mír doma i v zahraničí.

V bodě 15 se SMK programaticke EPP blížila, zmiňovala mír jak na domácím, tak zahraničním poli. V programu 2006 uvedla, že budování mírového světového pořádku považuje za jednu z klíčových otázek světové politiky. V rámci členství v NATO navíc doplnila, že je třeba klást větší důraz na vybudování jednotek mírových sil a jejich nasazování.³³⁶ V roce 2010 SMK jen zmínila, že má zájem „vytvářet společnost, v níž mohou občané žít v míru a bezpečí“.³³⁷ V programu 2016 popsala, že chce zlepšit fungování EU, aby lépe naplňovala historické poslání integrace, které směřuje k „dlouhodobému zachování míru a vytvoření ekonomického blahobytu prostřednictvím vzájemné solidarity“.³³⁸

16. Imigrace – otevřenost žadatelům o azyl, zlepšení integrace uprchlíků.

Nedá se říci, že by se SMK ve svých programech věnovala migraci obsáhle, právě naopak. V roce 2006 lze najít jen zmínku o tom, že stále se měnící a vyvíjející svět přináší nová bezpečnostní rizika. „Terorismus, obchod s drogami, organizovaný zločin a ilegální migrace,“ vyjmenovala strana a dala tím tak nelegální migranty na roveň s tím nejhorším, čemu společnost čelila.³³⁹ Konkrétně s bodem 16 lze najít v pěti analyzovaných dokumentech pouze jednu zmínku. V programu 2010 jde o pasáž začínající slovy: „Musíme čelit i novému, ale z hlediska budoucnosti stále důležitějšímu fenoménu: novým menšinám v naší společnosti. Vznikly v důsledku migrace a jejich integrace je stále důležitější výzvou.“ SMK následně uvedla, že západní společnosti mají s imigrací větší zkušenosti, avšak doplnila, že i na základě toho lze říci, že na úspěšnou integraci neexistuje univerzální recept.

³³⁴ SMK 2016 s. 30

³³⁵ SMK 2016 s. 30, 31

³³⁶ SMK 2006 s. 42, 46

³³⁷ SMK 2010 s. 16

³³⁸ SMK 2016 s. 30

³³⁹ SMK 2006 s. 39

„Žádná společnost nenašla skutečně efektivní způsob, jak se s tím vyrovnat. (...) S imigranty je však třeba vést neustálý dialog a jejich situaci civilizovaným způsobem vyřešit.“ A dodala přání, aby se při řešení problematiky imigrantů nezapomínalo i na původní menšinové komunity.³⁴⁰ V programu 2016, tedy v již probíhající imigrační krizi, SMK o utečencích a migrantech psala s negativním zabarvením: „Nekontrolované a bezbřehé přijímání statisíců a milionů lidí pocházejících z krizových oblastí vytváří precedens, na základě kterého se stane masové proudění obyvatelstva z konfliktních zón a ekonomicky zaostalých oblastí do Evropy pravidelným jevem.“³⁴¹ O žádné otevřenosti vůči žadatelům o azyl nelze mluvit.

17. Reforma azylového systému, efektivní návratová politika a ochrana vnějších hranic za zachování bezhraničního cestování v Schengenu.

K bodu 17 nelze v programech SMK nalézt žádné zmínky, a to ani v programu k volbám 2016, které už se nesly v atmosféře migrační krize.

18. Pomáhat na místě – eliminovat důvody pro nelegální migraci do Evropy, např. pomáhat s demokratizací či poskytovat rozvojovou pomoc.

Plány na poskytování pomoci s předcházením migrace lze nalézt u SMK v programech 2006 a 2016, ve kterých se programatice EPP svými návrhy velmi blíží. V prvním zmíněném viděla chudobu jako „líheň migrace“ a dále i organizovaného zločinu, rozšiřování infekčních chorob i vytváření prostoru pro terorismus a náboženský fundamentalismus. I proto chtěla SMK pokračovat v pomoci rozvojovým státům, Slovensko tak činilo prostřednictvím nevládních organizací a podnikatelů, což chtěla strana zachovat. „Naším cílem je, aby naše země v této oblasti v co největší míře splňovala očekávání OSN, OECD, EU i požadavky domácí veřejnosti.“³⁴² V programu 2016 SMK uvedla, že Slovensko „musí pokračovat v dosavadní rozvojové a humanitární politice“ a zvyšovat na tuto pomoc peněžní a materiální prostředky. Jmenovitě zmínila Blízký východ a jeho krizové oblasti, kde chtěla působit politicky i vojensky a za pomoci zvýšené podpory a rozvojové politiky, od čehož si slibovala zmírnění „příválu migrantů a utečenců z tohoto regionu, který způsobuje státům EU nejen

³⁴⁰ SMK 2010 s. 7

³⁴¹ SMK 2016 s. 32, 33

³⁴² SMK 2006 s. 46, 47

aktuální problémy týkající se postarání se o ně, ale i dlouhodobou ekonomickou výzvu a bezpečnostní riziko“.³⁴³

19. Podpora především rodinných farem pěstujících zdravé potraviny.

I v souladu se svým zaměřením na venkovské a zemědělské prostředí SMK dlouhodobě podporovala menší farmy, rodinná hospodářství a celkově produkci potravin z domácích zdrojů. Podobná zmínka je v každém z pěti analyzovaných programů.³⁴⁴ V roce 2006 popsala, že chce bezpečné a kvalitní potraviny, a proto podporuje domácí výrobu: „Protože jen tak máme možnost kontroly celého výrobního procesu od pole či stáji až na stůl.“³⁴⁵ V programech 2012 a 2016 pak navrhla zvýšit šance domácích producentů na získání půdy poskytnutím dlouhodobých úvěrů z prostředí Slovenského pozemkového fondu a navrhla nadále regulovat vlastnictví půdy cizinci.³⁴⁶ V roce 2016 přidala ještě plán na vytvoření sítě domácích regionálních obchodů prodávajících především domácí a v blízkém okolí vyprodukované výrobky.³⁴⁷

20. EU v hlavní roli boje proti změně klimatu, snaha o snížení emisí.

SMK jednoznačně naplňovala bod 20. Ve svých programech pracovala se souslovím „klimatické změny“ v programech 2006, 2010 a 2016.³⁴⁸ V roce 2006 dokonce uvedla: „EU zastává ve světovém měřítku vedoucí roli při ochraně životního prostředí a udržitelném rozvoji,“³⁴⁹ což ojediněle odkazuje přímo i na roli Evropské unie. Strana se také věnovala environmentálnímu či ekologickému vědomí obyvatelstva. „Budeme usilovat o zdokonalování environmentálního informačního systému a přístupu k němu. Větší důraz budeme klást na environmentální vzdělávání,“ uvedla.³⁵⁰ Ohledně energetických zdrojů SMK považovala za důležité jejich diverzifikaci a v programech 2012 a 2016 vybízela k využívání energetických zdrojů zemědělského či lesnického původu či z odpadů. Konkrétně měla na mysli využití geotermální energie, fotovoltaiky nebo využití zemědělského odpadu

³⁴³ SMK 2016 s. 32, 33

³⁴⁴ SMK 2002 s. 12 & 2006 s. 16 & 2010 s. 12 & 2012 s. 7 & 2016 s. 11

³⁴⁵ SMK 2006 s. 17

³⁴⁶ SMK 2012 s. 7 & 2016 s. 11

³⁴⁷ SMK 2016 s. 5, 6

³⁴⁸ SMK 2006 s. 46 & 2010 s. 14 & 2016 s. 11

³⁴⁹ SMK 2006 s. 21

³⁵⁰ SMK 2006 s. 19

na výrobu tepla.³⁵¹ V programu 2006 se obnovitelným zdrojům věnovala velmi podrobně, viděla je jako jasné řešení, jelikož jí šlo i o snižování emisí a zabránění skleníkovému efektu. Konkrétně zmínila biomasu a dendromasu, přičemž uvedla, že mohou ve slovenských podmínkách pokrýt až 15 procent spotřeby.³⁵²

³⁵¹ SMK 2012 s. 7, 8 & 2016 s. 11, 12

³⁵² SMK 2006 s. 17, 20

3.4 Analýza Most-Híd

1. Hodnotové ukotvení.

Most ve svých programech vždy deklaroval prosazování hodnot demokracie, solidarity, svobody jednotlivce i slova a podnikání, zodpovědnosti, slušnosti, otevřenosti i ústavních práv či právního státu.³⁵³ Dával si ovšem záležet na sebedefinici, která jej odlišovala od SMK. „Strana Most-Híd je stranou smíření mezi Maďary a Slováky, mezi Maďary navzájem, jako i mezi ostatními národnostními menšinami a etnickými skupinami.“ Těmito slovy začínal první volební program Mostu.³⁵⁴ Jako strana, která se sama definovala jako občanská, a ne nutně jako strana pouze pro slovenské Maďary, Most sliboval pomoc s budováním důvěry a vzájemné úcty mezi všemi národnostmi žijícími na území Slovenska.³⁵⁵ V obsáhlém programu pro volby 2016 se Most „hrdě hlásil“ k dědictví více než desetileté éry pravicových vlád v letech 1998–2012. O pravicové orientaci strany svědčila i zmínka o „omezení privilegií odborářů“. Na jiném místě zmíněného programového dokumentu o sobě strana říkala, že „je ovlivněná jak liberální, tak i konzervativním smýšlením o politice“.³⁵⁶ S hodnotami EPP se Most částečně mýjel, ty základní sice naplňoval, o křesťanských hodnotách a idejích či odkazu na židovsko-křesťanské kořeny ale v programech nemluvil.

2. Rodina je základem společnosti a pilířem evropského způsobu života – chránit rodinné hodnoty, ponechat rodinné právo členskými státy.

Přestože rodinné politice Most ve svých programech nevěnoval takový prostor, alespoň částečně druhý bod splňoval. V programu 2016 o rodině mluvil jako o jednom z „přirozených společenství, které tvoří jádro společenské soudržnosti“.³⁵⁷ V programu 2010 zase jako o místě, kde se „tvoří správné návyky“. I proto chtěl posílit roli rodiny, aby odpovídala společenským výzvám tehdejší doby: „Chceme společnost, kde lidé vidí perspektivu v seberealizaci, v založení rodiny a na budoucnost svých dětí se dívají s nadějí.“³⁵⁸

³⁵³ Most. *Program strany MOST-HÍD*. 2010 s. 2 & Most. *Programové ciele strany MOST-Híd pre parlamentné voľby*. 2012 s. 2 & Most. *Občianska vízia*. 2016 s. 10, 107, 154

³⁵⁴ Most 2010 s. 2

³⁵⁵ Most 2010 s. 27

³⁵⁶ Most 2016 s. 6, 20, 89

³⁵⁷ Most 2016 s. 10

³⁵⁸ Most 2010 s. 2, 3, 18

3. Posílení postavení rodin s dětmi a podpora péče o děti.

Konkrétních receptů na posílení postavení rodin s dětmi Most v jednotlivých programech představil hned několik. V roce 2010 například systémovou podporu účelových sociálních dávek přednostně na podporu rodiny a souběžně s tím i zvýšení sankcí za nezodpovědný přístup k potřebám mladých, například ve formě přísnějšího posuzování neúčasti dětí ve škole či při zdravotní prevenci.³⁵⁹ V programu 2012 konkrétní návrhy na pomoc rodinám nebyly, Most se v dokumentu omezil na obecnější konstatování: „Nadále vytvářet příznivé podmínky na zakládání rodin a v sociálním systému nediskriminovat rodiny, kde jeden ze členů domácnosti pracuje.“³⁶⁰ V programu 2016 pak představil návrhy typu: zvýšení limitu hypotečního úvěru pro mladé na 75 tisíc eur, fixaci úrokové sazby, a to při době trvání deseti let. Dále podpořil systém startovacích bytů pro mladé rodiny s dětmi, odklad splátek jistiny po dobu prvních třech let splácení úvěru, nebo dokonce zřízení institutu ombudsmana zodpovědného za oblast politiky mládeže či rozšíření pravomocí dětských ombudsmanů, kteří by poskytovali mladým lidem ve finančních otázkách a v otázkách založení rodiny bezplatné poradenství.³⁶¹

4. Společenská inkluze ve formě rovných příležitostí, dostupnost zdravotní péče či bydlení a zároveň odmítání rasismu, xenofobie a sociálního vyloučení.

I u Mostu je podobně jako u SMK bod číslo 4 jednoznačně nejobsáhlejší a důkladně jej splnil. Zasazoval se o toleranci a stejné možnosti práce, uplatnění nebo spolužití pro všechny obyvatele Slovenska, nehledě na národnost, pohlaví, věk, jazyk, zdraví, barvu pleti, věrovyznání či kulturu nebo sexuální orientaci. Most byl proti rasismu, nesnášenlivosti a xenofobii.³⁶² Dle svých slov byl i zastáncem solidarity a posílení sociální inkluze.³⁶³ „Podporujeme princip jednoty v rozmanitosti,“ uvedl v programu 2016.³⁶⁴ I Most se hlásil k principům subsidiarity a decentralizace. Ochranu „národní, etnické a regionální pestrosti“ považoval za jeden z hlavních pilířů své politiky.³⁶⁵ V programu 2016 navrhl reformu

³⁵⁹ Most 2010 s. 18, 19

³⁶⁰ Most 2012 s. 8

³⁶¹ Most 2016 s. 171, 172

³⁶² Most 2010 s. 2, 11–16, 25, 26, 31 & 2012 s. 1, 3, 5, 7–11, 14 & 2016 s. 10, 13, 60, 68, 73, 107, 110, 134, 144, 145, 150, 171

³⁶³ Most 2010 s. 19

³⁶⁴ Most 2016 s. 10

³⁶⁵ Most 2010 s. 2, 22

systemu krajů blíže k přirozeným historickým regionům. I proto, že dosavadní samosprávné rozdělení bylo dle něj pro slovenské Maďary nevýhodné.³⁶⁶

Další z pilířů politiky Mostu byla rovnost šancí a důstojnost. Z těchto hodnot vycházely i části programů zaměřené na národnostní menšiny. V roce 2016 měl Most samotné kapitoly *Strategie národnostní politiky pro Maďary žijící na Slovensku*, *Politika řešení chudoby a romská politika* a *Strategie národnostní politiky pro Rusíny žijící na Slovensku*. Strana například navrhla soustředit národnostní politiku na jazyk namísto národnosti a snažila se také upozorňovat na problémy obyvatel ze smíšeného prostředí, kteří se často hlásí k vícenárodní identitě.³⁶⁷ Nejdůležitější dlouhodobý cíl v otázce jazykových práv byl podle programu Mostu z roku 2016 uznání maďarštiny za regionální úřední jazyk na území jižního Slovenska.³⁶⁸ Možnost vzdělávání v mateřském stupni na všech stupních výchovně-vzdělávacího systému bylo poté součástí všech analyzovaných programů.³⁶⁹

V otázce lepší integrace Romů do většinové společnosti Most upozorňoval, že převážná většina lidí žijících v hluboké chudobě jsou právě Romové. Předkládal tak mimo jiné svůj program sociálního bydlení pro romské rodiny před volbami 2010, prosazoval také pozitivní diskriminaci, od které si sliboval vytvoření silné vrstvy romské inteligence a zvýšení podílu Romů zaměstnaných ve státní správě, policii, armádě, zdravotnictví a školství. Navrhl zavést také romské asistenty nebo kolegia pro pěstování a rozvoj talentu.³⁷⁰ Rusínské komunitě, která obývá především severovýchod Slovenska v Prešovském kraji, pak v programu 2016 slíbil činit ve zmíněném regionu vše pro rozvoj národnostní politiky, školství i rusínské kultury. Podpořil vizuální dvojjazyčnost na veřejnosti i zřízení samostatného Úřadu pro národnostní menšiny Slovenské republiky, kde by měli Rusíni minimálně jednoho reprezentanta.³⁷¹ Hned v programu 2010 také slíbil vypracovat zákon o financování menšinových kultur, který by stanovil procentuální podíl z rozpočtu kultury pro všechny národnostní menšiny na Slovensku.³⁷²

³⁶⁶ Most 2016 s. 34, 94

³⁶⁷ Most 2016 s. 93

³⁶⁸ Most 2016 s. 100

³⁶⁹ Most 2010 s. 26, 27 & 2012 s. 12, 15 & 2016 s. 95–97, 112, 137

³⁷⁰ Most 2010 s. 14, 15 & 2016 s. 105, 113–115

³⁷¹ Most 2016 s. 122, 128

³⁷² Most 2010 s. 30

5. Posvátnost lidského života – odmítání interrupcí, eutanázie či lidské genetiky.

K otázkám interrupcí, eutanázie či aspektům lidské genetiky se v žádném ze tří zkoumaných programů Most nijak nevyjadřoval.

6. Sociálně tržní ekonomika – spojení tržních sil s udržitelností, lidskostí a sociální odpovědností pro zachování sociálního smíru.

Slovní spojení „sociálně tržní ekonomika“ ve sledovaných programech Most nenajdeme, v mnohých aspektech ji ale naplňuje. Už před volbami 2010 Most zmínil, že chce zachovávat „vzájemnou rovnováhu sociálních, ekonomických a environmentálních zájmů společnosti“.³⁷³ V programu 2016 pak uvedl, že jeho cílem v hospodářské oblasti je vytváření rovnováhy mezi volným trhem a státními zásahy: „Podle našich zkušeností ekonomiku země mohou úspěšně pozdvihnout jen trh a stát společně.“³⁷⁴ Jinak ale byl ekonomický program Mostu spíše pravicově orientovaný. Strana často zmiňovala podporu tržního hospodářství, ochranu soukromého majetku nebo snižování míry státního přerozdělování.³⁷⁵ Důraz kladla i na pokračování privatizace, ať už šlo o železnice, poštovní služby, telekomunikace i liberalizaci energetiky.³⁷⁶

7. Podpora malých a středních podniků.

„Mimořádně důležitou roli pro naši ekonomiku mají malé a střední podniky a živnostníci,“ uvedl Most v programu 2010.³⁷⁷ „Podporu podnikání soustředit na malé a střední podniky, které tvoří páteř ekonomiky,“ navrhl v roce 2012.³⁷⁸ „Podnikatelé, malé a střední podniky jsou hnacím motorem ekonomiky,“ dodal v programu 2016.³⁷⁹ Z toho jasně vyplývá, že byla pro Most tato část ekonomiky klíčová. Mezi konkrétními navrhovanými opatřeními zmínil zavedení vzdělávacích a ekonomických stimulů,³⁸⁰ chtěl také zlepšení informovanosti začínajících podnikatelů o administrativních, legislativních, účetnických,

³⁷³ Most 2010 s. 23

³⁷⁴ Most 2016 s. 12

³⁷⁵ Most 2010 s. 2, 9 & 2012 s. 3 & 2016 s. 16

³⁷⁶ Most 2010 s. 11, 12 & 2016 s. 27, 30

³⁷⁷ Most 2010 s. 6

³⁷⁸ Most 2012 s. 4

³⁷⁹ Most 2016 s. 13

³⁸⁰ Most 2012 s. 4

daňových, odvodových a jiných podmínkách a dopadech podnikání.³⁸¹ Před volbami 2016 Most varoval, že se počet živnostníků v předcházejících letech snížil o desetitisíce a dál klesal i počet malých a středních firem. Chtěl proto vrátit tomuto podnikání podporu, které se mu v předchozích letech za vlády Smeru nedostávalo.³⁸²

8. Rozpočtová odpovědnost, snaha držet vyrovnané rozpočty a nezadlužovat se.

Most v ekonomických částech svých programů dlouhodobě prosazoval zastavení zadluženosti či „navrácení veřejných financí na udržitelnou trajektorii“. Obecně měl na fiskální politiku spíše pravicový pohled, kdy prosazoval ideál vyrovnaného hospodaření státu, v čemž byl v souladu s EPP.³⁸³ I proto v programu 2010 přišel s návrhem na povinné předložení vyrovnaného či přebytkového státního rozpočtu v případě předpokládaného pozitivního vývoje HDP nad tři procenta.³⁸⁴ V programu 2016 navrhl doplnit ústavní zákon o rozpočtové odpovědnosti o přísné výdajové limity, které by kontrolovala Rada pro rozpočtovou odpovědnost. Příjmy z privatizace chtěl použít například na snížení veřejného dluhu.³⁸⁵

9. Snižovat daně a rozpočty konsolidovat spíše snižováním výdajů.

V podobně pravicovém duchu se nesla i daňová politika Mostu. Strana chtěla dlouhodobě snížit a sjednotit výběr odvodů.³⁸⁶ „Odvody na Slovensku patří mezi nejvyšší na světě, celkové daňově-odvodové zatížení neúměrně prodražuje cenu práce a je hlavní bariérou tvorby pracovních míst,“ uvedla v programu pro volby 2016.³⁸⁷ V programu 2010 navrhovala v případě příznivých makroekonomických podmínek rovnou daň z příjmu na 17 procentech.³⁸⁸ V roce 2016 pak po dřívějším zrušení návrat k rovné dani z příjmů a zrušení vyšší sazby daně z příjmů fyzických osob.³⁸⁹ „Slovensko se stalo první postsocialistickou zemí, která nejprve úspěšně zavedla rovnou daň a poté ji zrušila. Současná (navýšená) sazba daně z příjmu právnických osob (22 %) je nejvyšší mezi všemi novými

³⁸¹ Most 2010 s. 7

³⁸² Most 2016 s. 21

³⁸³ Most 2010 s. 5, 8, 9 & 2016 s. 26

³⁸⁴ Most 2010 s. 9

³⁸⁵ Most 2016 s. 26, 27

³⁸⁶ Most 2010 s. 5, 6 & 2012 s. 7 & 2016 s. 19, 21, 24

³⁸⁷ Most 2016 s. 21

³⁸⁸ Most 2010 s. 6

³⁸⁹ Most 2016 s. 19, 20

členskými státy EU od Estonska až po Bulharsko,“ uvedl Most v programu 2016 s tím, že proto plánoval návrat k rovné dani na úrovni 19 % a případné další postupné snižování.

10. Snížení byrokracie.

Most ve svých programech jednoznačně brojil proti přebujelé byrokracii. V programu 2010 navrhl zlepšit podnikatelské prostředí mimo jiné snížením administrativního zatížení a soustavným odstraňováním legislativních překážek podnikání.³⁹⁰ Před volbami 2016 přišel v otázce zabránění dalšího nárůstu regulačního zatížení s principem jednoho zrušeného zákona na každý přijatý.³⁹¹ Kromě toho chtěl redukcí papírování ve zdravotnictví, na úřadech, v otázce daní a odvodů nebo při získávání zdrojů z fondů EU.³⁹²

11. Prozápadní orientace.

Most se jednoznačně hlásil k prozápadní orientaci a evropské i transatlantické spolupráci.³⁹³ V programu 2010 zmínil, že šest let od vstupu do EU realita „potvrdila, až předstihla optimistická očekávání“. Strana si pochvalovala integraci do Unie, Schengenu i eurozóny. Za hlavní výhodu EU ovšem považovala jednotný trh.³⁹⁴ V programu 2016 k tomu přidala, že členství v eurozóně je „nejen hospodářskou otázkou, ale i civilizačním a v širším smyslu i bezpečnostně-politickým rozhodnutím“.³⁹⁵

12. Odmítání nacionalismu – při zachování národních států.

Podobně jako SMK, i Most prosazoval změnit text preambule z národního principu na občanský. Konkrétně nahradit formulaci „národa slovenského... společně s příslušníky národnostních menšin a etnických skupin žijících na území Slovenské republiky“ za „my občané Slovenské republiky“, uvedl to v programu pro volby 2016.³⁹⁶ Jinak se k otázkám nacionalismu blíže nevyjadřoval, slovenské Maďary sice obhajoval,

³⁹⁰ Most 2010 s. 6

³⁹¹ Most 2016 s. 22

³⁹² Most 2010 s. 17, 34, 35 & 2012 s. 4 & 2016 s. 21

³⁹³ Most 2010 s. 12, 13 & 2012 s. 2 & 2016 s. 11, 12, 154, 159, 160

³⁹⁴ Most 2010 s. 4

³⁹⁵ Most 2016 s. 157

³⁹⁶ Most 2016 s. 57, 58

zároveň však jako strana občanská zastává zásady především klidného a vzájemně prospěšného soužití.

13. Další rozšiřování EU např. na západní Balkán, naopak zastavit přístupová jednání s Tureckem.

V otázce rozšiřování Evropské unie byl Most velmi liberální, v programu 2010 podpořil jmenovitě integraci Srbska, Chorvatska a Turecka, od čehož si sliboval „rozšíření společného trhu a stabilizace regionu“. Ohledně Ukrajiny zmínil, že její integrace je důležitým cílem za předpokladu, že se v zemi stabilizuje politický systém a na každé úrovni budou respektována politická práva.³⁹⁷ Program pro volby 2016 se rozšiřování Evropské unie i NATO věnoval zevrubně. Most se v něm přihlásil k podpoře integrace zemí západního Balkánu i nezávislosti Kosova. Otevřeně podpořil i členství Ukrajiny v obou aliancích a zkritizoval výroky premiéra Roberta Fica, který již tehdy zpochybňoval ukrajinský vstup do EU a NATO. Podpořil i integraci celého Východního partnerství, kromě Ukrajiny tedy i Gruzie a Moldavska. V otázce Turecka strana zdůraznila jeho neplnění klíčových podmínek pro členství. „Proto se jeho možné členství v EU posunulo spíše do teoretické roviny,“ uvedl Most s tím, že je třeba se Turecku dále věnovat, ovšem v případě pokračování negativních tendencí se nebát přistoupit k pozastavení přístupových rozhovorů.³⁹⁸ V otázce západního Balkánu tak byl po celé sledované období v souladu s EPP a v případě Turecka se k pozici EPP přiblížil až časem.

14. Prohlubování sbližování EU hlavně v zahraniční, bezpečnostní a obranné politice.

Otázce dalšího sbližování uvnitř Evropské unie se Most ve svých programech takřka nevěnoval. Jen před volbami 2016 deklaroval svou podporu společné zahraniční a bezpečnostní politice EU. „Nemůže ale být konkurentem NATO, mají se vzájemně doplňovat jak z hlediska zeměpisného, tak z hlediska vyhrazených kompetencí,“ uvedla strana.³⁹⁹

³⁹⁷ Most 2010 s. 13

³⁹⁸ Most 2016 s. 155–159

³⁹⁹ Most 2016 s. 161

15. Důraz na mír doma i v zahraničí.

Jediný programový dokument, který zmiňoval otázku míru, je u Mostu ten pro volby 2010. Strana popsala profesionalizaci armády, aby se dokázala „v plné míře zapojit do mírových misí a aby byla akceschopná na poli civilní ochrany či dokázala pomoci při živelních katastrofách“.⁴⁰⁰ Více zmínek ve zkoumaných programech Mostu není k nalezení.

16. Imigrace – otevřenost žadatelům o azyl, zlepšení integrace uprchlíků. & 17) Reforma azylového systému, efektivní návratová politika a ochrana vnějších hranic za zachování bezhraničního cestování v Schengenu.

Strana Most se ve všech třech sledovaných programech tématu imigrace, azylovému řízení, integrace uprchlíků ani návratové politice nebo ochraně vnějších hranic nevěnovala.

18. Pomáhat na místě – eliminovat důvody pro nelegální migraci do Evropy, např. pomáhat s demokratizací či poskytovat rozvojovou pomoc.

K pomoci rozvojovým regionům například s demokratizací se Most věnoval opět pouze v rozsáhlém programu k volbám 2016. „Slovensko musí podporovat procesy demokratických změn nejen ve svém užším okolí, ale i na globální úrovni,“ uvedl s tím, že Slováci mohou předávat zkušenosti s demokratizačním procesem. Konkrétně v této souvislosti zmínil země jihovýchodní a východní Evropy a jižního Kavkazu. Na jiném místě zmíněného programu Most vyjádřil podporu i „operacím krizového managementu/intervencím EU v oblasti Středoziemního moře a v Africe“. Odůvodnil to tím, že stabilita těchto oblastí je klíčová z hlediska evropské bezpečnosti.⁴⁰¹

19. Podpora především rodinných farem pěstujících zdravé potraviny.

Hlavní část zemědělského programu Mostu v roce 2010 tvořila opatření, která měla zaručit bezpečnější a kvalitnější potraviny, zvýšení podílu regionálních produktů, zvýšení podpory konkurenceschopné domácí produkce potravin nebo zjednodušení přístupu malých

⁴⁰⁰ Most 2010 s. 32

⁴⁰¹ Most 2016 s. 154, 161

chovatelů a pěstitelů na trh.⁴⁰² I před volbami 2012 Most zdůrazňoval podporu domácí zemědělské produkce. „Za důležitý nástroj na podporu domácích výrobků a jejich prodeje vidíme hlavně projekty vzdělávání zákazníků spolu s iniciativou ‚Značka kvality SK‘.“ Doplnil k tomu i důraz na řádné kontroly prodávaných potravin.⁴⁰³ V programu 2016 byla klíčovou součástí zemědělského programu podpora menších rodinných farem pěstujících potraviny, a nikoliv jejich dovážení: „Výsledkem úspěšné zemědělské politiky státu by mělo být zvýšení soběstačnosti Slovenska při výrobě domácích potravin a posílení části zemědělské produkce, která zvýrazní domácí tradice v pěstování zemědělských plodin a chovu domácích zvířat.“ Most také navrhl kampaň na zvýšení podílu domácích produktů na pultech slovenských obchodů.⁴⁰⁴

20. EU v hlavní roli boje proti změně klimatu, snaha o snížení emisí.

V programu 2010 partaj uvedla, že ekonomika musí být mimo jiné „ekologicky orientovaná“, chtěla podporovat ekologické zemědělství, snižovat emise, dbát na obnovitelné zdroje energie i ochranu životního prostředí a podporovala rozvoj ekologičtějších způsobů dopravy.⁴⁰⁵ Tehdejší dosavadní prodej kvót CO₂ Most popsal jako „mrhání veřejnými prostředky“. Chtěl proto větší transparentnost při jejich přidělování a prodeji.⁴⁰⁶ „V oblasti životního prostředí považujeme v současnosti na Slovensku za nejdůležitější problematiku emisí skleníkových plynů a s tím související problematiku změny klimatu,“ uvedl jako svůj klíčový programový bod.⁴⁰⁷ I v programu 2016 Most pracoval s pojmem „klimatická změna“ a upozornil, že význam ochrany životního prostředí roste „ze dne na den“. ⁴⁰⁸ Zopakoval dřívější důraz na obnovitelné zdroje, lepší hospodaření s odpady, ekologické zemědělství nebo transparentnost při prodeji emisních kvót. „Mezi největšími výzvami 21. století bude bez pochyb i otázka levných zdrojů energie. Právě proto je mimořádně velkou chybou, že na Slovensku nejsou dostatečně využité dostupné obnovitelné zdroje,“ kritizoval a vyjmenoval vodní elektrárny, geotermální energii, fotovoltaiku, recyklované zdroje, vítr nebo biologická paliva jako je biomasa.⁴⁰⁹

⁴⁰² Most 2010 s. 20, 21

⁴⁰³ Most 2012 s. 5

⁴⁰⁴ Most 2016 s. 20, 37, 40, 42

⁴⁰⁵ Most 2010 s. 5, 7, 11, 12, 24

⁴⁰⁶ Most 2010 s. 12, 23

⁴⁰⁷ Most 2010 s. 23

⁴⁰⁸ Most 2016 s. 12

⁴⁰⁹ Most 2016 s. 12, 38, 39

3.5 Analýza OĽaNO

1. Hodnotové ukotvení.

OĽaNO se hlásí k hodnotám demokracie, svobody, solidarity, lidských práv, vlády zákona, čestnosti, slušnosti či zodpovědnosti i k tradičním křesťanským hodnotám.⁴¹⁰ Tím tak odpovídá základnímu hodnotovému ukotvení EPP, byť klade velký důraz i na jiná a dost odlišná témata. Tradičně se dovolává přímé demokracie a referenda jako jejího nástroje. V programu 2016 dokonce navrhlo, aby bylo referendum platné bez ohledu na voličskou účast,⁴¹¹ o čtyři roky později to upravilo na 25% kvórum.⁴¹² Obvyklou součástí jeho programů je i boj proti korupci. V programech 2016 i 2020 pak OĽaNO deklarovalo, že se chce vyvarovat zbytečnému populismu a pomoci v boji proti němu. Zároveň ale na jiných místech programu působilo jako populistický subjekt: „Usilujeme o to, aby se občanská společnost přiblížila tzv. vysoké politice, aby konečně skončila partitokracie, profesionální rozkrádání, lži a populismus. Občany chceme zbavit pocitu, že jsou lidmi druhé kategorie a pro politiky jsou zajímaví jen pár dní před volbami,“ zmínilo například.⁴¹³

2. Rodina je základem společnosti a pilířem evropského způsobu života – chránit rodinné hodnoty, ponechat rodinné právo členskými státy.

„Rodina je společenstvím zaručujícím vzájemnou starostlivost manželů a harmonický vývin a výchovu dětí. Je také pro stát zdrojem ekonomického potenciálu,“ představilo svůj pohled v programu 2016.⁴¹⁴ „Rodiny ve vyspělých zemích se mění a jsou vystavené mnohým výzvám. Snižuje se porodnost a zároveň se zvyšuje délka života, v mnohých zemích je v současnosti více starších rodičů a méně dětí. Mnohé rodiny žijí v netradičním uspořádání, lidé vstupují do manželství starší, stoupá rozvodovost i opakované vstupy do manželství,“ všimlo si také.⁴¹⁵ O čtyři roky později uvedlo, že si váží a podporuje každou rodinu, i tu neúplnou.⁴¹⁶

⁴¹⁰ OĽaNO. *Volebný program hnutia OBYČAJNÍ LUDIA a nezávislé osobnosti pre voľby do NR SR*. 2012. s. 1, 2 & OĽaNO. *Program za ľudské a rozumné Slovensko*. 2016. s. 124 & OĽaNO. *Úprimne a odvážne pre ľudí*. 2020. s. 9, 151, 152

⁴¹¹ OĽaNO 2016 s. 142

⁴¹² OĽaNO 2020 s. 42–44

⁴¹³ OĽaNO 2016 s. 144

⁴¹⁴ OĽaNO 2016 s. 31

⁴¹⁵ OĽaNO 2016 s. 31

⁴¹⁶ OĽaNO 2020 s. 98

3. Posílení postavení rodin s dětmi a podpora péče o děti.

V rodinné politice vidělo OĽaNO čtyři problémy: demografii, bydlení, stabilitu rodinných svazků a prohlubující se chudobu vícedětných rodin.⁴¹⁷ Aby situaci zlepšilo, navrhlo například v programu 2012 zavést daňové a odvodové zvýhodnění pro pracující rodiče i motivovat zaměstnavatele, aby usnadnili návrat matek s malými dětmi do práce.⁴¹⁸ V roce 2016 přišlo s návrhy na zavedení otcovské dovolené (3 plně placené dny a dalších 7 neplacených volných dní), prodloužení mateřské na 12 měsíců a zvýšení na 100 % předešlého čistého příjmu, zvýšení daňového bonusu na dítě na 500 eur ročně, snížení DPH na základní potřeby pro dvojčata, hypoteční prázdniny do tří let dítěte nebo navázání dovolené na počet dětí – za každé dítě do 14 let nárok na další den dovolené ročně.⁴¹⁹ V programu 2020 zopakovalo slib s otcovskou dovolenou, 12měsíční mateřskou, daňovým bonusem, hypotečními prázdninami i zvýšenou dovolenou za každé dítě (tentokrát pracovalo s obdobím do 15 let dítěte). Nově přidalo návrh na rozšíření kapacit mateřských škol a podporu vzniku nových. Dále přišlo s návrhem zvýšit vyměřovací základ sociálního pojištění placeného státem za ženy starající se o malé děti z 60 % z průměrné mzdy na 70 %, zavést těhotenský příspěvek 200 eur měsíčně nebo povinné slevy pro rodiny s dětmi ve formě skupinového vstupného do kin, divadel, muzeí, galerií atd.⁴²⁰

4. Společenská inkluze ve formě rovných příležitostí, dostupnost zdravotní péče či bydlení a zároveň odmítání rasismu, xenofobie a sociálního vyloučení.

V sociálních otázkách OĽaNO chtělo dostupnou zdravotní péči i rovné příležitosti při snaze získat práci, snažilo se zlepšit život zdravotně postiženým či seniorům či vymýtit rasismus a extremismus. Sociální dávky chtělo OĽaNO adresné, nikoliv plošné, pomáhat jen nezaměstnaným, kteří neodmítají nabídky práce, a jejich vyplácení změnit na týdenní periodicitu a navázat na míru kriminality rodiny.⁴²¹ Upozornilo i na zvyšující se regionální rozdíly, které slíbilo vyrovnat. „Zatímco na západě Slovenska je práce dost, na jihu a východě jsou stále regiony, kde se nezaměstnanost blíží k 15 %,“ popsalo v programu 2020.⁴²² Ve školství OĽaNO vždy podporovalo inkluzi dětí různých schopností, zručnosti, etnik

⁴¹⁷ OĽaNO 2016 s. 31

⁴¹⁸ OĽaNO 2012 s. 4

⁴¹⁹ OĽaNO 2016 s. 36

⁴²⁰ OĽaNO 2020 s. 52, 91, 100

⁴²¹ OĽaNO 2012 s. 3, 7, 8, 9, 12 & 2016 s. 36, 39, 41, 42, 57, 58, 63, 141 & 2020 s. 9, 48, 91, 95, 96, 100, 104, 105, 182

⁴²² OĽaNO 2020 s. 167

či postižení. Chtělo zamezit „neobhajtelnému umístování romských dětí do speciálních škol jen kvůli problémům s ovládním státního jazyka či z jiných nezákonných důvodů“. Dokonce chtělo zavést celodenní výchovný systém i přes prázdniny, aby mohly mít děti z rizikových rodin institucionální výchovu celoročně. Do předškolního vzdělávání chtělo zapojit skrze aktivity či poradenství i rodiče.⁴²³ OLaNO tradičně podporuje romskou menšinu a věnuje jí podstatnou část svých programů.⁴²⁴ „Důležitým tématem je i pozvednutí romské menšiny, hlavně vyloučených skupin, které žijí v chudých osadách. Nechceme, aby dále zůstávali občany druhé kategorie,“ uvedlo například v roce 2020.⁴²⁵

5. Posvátnost lidského života – odmítání interrupcí, eutanázie či lidské genetiky.

Ohledně bodu 5 se OLaNO v programech 2016 a 2020 vyslovalo pro možnost odmítnout účast na vyučování obsahujícím „sexuální chování nebo poznatky o eutanázii“ a jasně odmítlo možné zavedení asistované sebevraždy.⁴²⁶ Stavělo se také za posílení ochrany práv nenarozených dětí s cílem snížit počet umělého ukončení těhotenství. Slíbilo prosadit „režim utajeného těhotenství“, po dobu něhož by žena měla nárok na nemocenské dávky a mohla by požádat o utajený porod. Navrhlo také změnit vyrovnávací příspěvek pro těhotné ženy na těhotenský příspěvek, který by poskytlo každé ženě od čtvrtého měsíce těhotenství.⁴²⁷

6. Sociálně tržní ekonomika – spojení tržních sil s udržitelností, lidskostí a sociální odpovědností pro zachování sociálního smíru.

Ekonomická sekce byla u programů OLaNO vždy relativně stručná, což lze vidět právě u bodu 6. Zmínky o zastřešující ekonomické teorii či směru v programech nejsou. Z malého vzorku zmínek souvisejícím s obecným pohledem hnutí na ekonomiku však lze konstatovat, že o sociálně tržní představu o hospodářství v případě OLaNO nejde.

⁴²³ OLaNO 2012 s. 11 & 2016 s. 13, 14, 42, 61, 64 & 2020 s. 75–77, 104

⁴²⁴ OLaNO 2012 s. 9–12, 2016 s. 60–65 & 2020 s. 102–105

⁴²⁵ OLaNO 2020 s. 52

⁴²⁶ OLaNO 2016 s. 18 & 2020 s. 66, 77

⁴²⁷ OLaNO 2020 s. 91, 100

7. Podpora malých a středních podniků.

Zatímco u bodu 6 bylo zmíněno, podporu malým a středním podnikům jako základu slovenské ekonomiky OĽaNO vyjádřilo ve všech třech zkoumaných dokumentech.⁴²⁸ „Segment malých a středních podniků standardně zaměstnává přibližně dvě třetiny všech pracujících ve slovenském hospodářství,“ uvedlo v roce 2016.⁴²⁹ Navrhlo jim tak snížit administrativu a byrokracii, což se o čtyři roky později projevilo v návrhu na daňově-odvodový paušál pro živnostníky a malé podniky do ročního obratu 50 tisíc eur.⁴³⁰ V programu 2012 přišlo OĽaNO s návrhem změny přidělení části finančních zdrojů z podnikových školení na podporu nově založených živností pro nezaměstnané. „Tímto typem dotace chceme podpořit rozvoj služeb pro občany a malého a středního podnikání,“ uvedlo.⁴³¹

8. Rozpočtová odpovědnost, snaha držet vyrovnané rozpočty a nezadlužovat se.

OĽaNO se hlásilo k zodpovědnému nakládání s veřejnými zdroji a nezadlužování budoucích generací. V programech 2016 a 2020 třeba varovalo před „řeckým scénářem kvůli rozhazování vlád Smeru“ a apelovalo tak na zastavení „nezodpovědného zadlužování“.⁴³² V programu 2012 zase vyhlásilo, že chce pokračovat v konsolidaci veřejných financí až na vyrovnanou úroveň. „Život státu nad rámec ekonomických možností a zadlužování našich dětí je nemorální,“ uvedlo a na jiném místě programu slíbilo prosadit zmrazení platů poslanců a státních úředníků „až do doby, než bude vyrovnaný státní rozpočet“.⁴³³

9. Snižovat daně a rozpočty konsolidovat spíše snížením výdajů.

V otázce daní se OĽaNO vyjádřilo pro „efektivní a spravedlivý daňový a odvodový systém, který netrestá úspěšné, ale je solidární s nízkopříjmovými skupinami obyvatel“, uvedlo v programu 2012. Přidalo i sliby efektivnějšího výběru daní a zamezení daňových úniků.⁴³⁴ V programu 2016 zmínilo, že se rovná daň z roku 2004 osvědčila i proto, že Slovensko potřebuje z hlediska konkurenceschopnosti nižší sazby než v okolních zemích.

⁴²⁸ OĽaNO 2012 s. 3, 4 & 2016 s. 69 & 2020 s. 167, 176

⁴²⁹ OĽaNO 2016 s. 69

⁴³⁰ OĽaNO 2020 s. 178

⁴³¹ OĽaNO 2012 s. 5

⁴³² OĽaNO 2016 s. 91 & 2020 s. 171, 175

⁴³³ OĽaNO 2012 s. 5–7

⁴³⁴ OĽaNO 2012 s. 2, 5

Jako nová opatření navrhlo zjednodušit daňová přiznání a zrušit některé „zbytečné“ daně, jako je např. daň z paměťových elektronických médií.⁴³⁵ O čtyři roky později navrhlo digitální daň pro online průmysl, jmenovitě Google či Facebook, nebo progresivní zdanění majetku: „Majetkové daně jsou na Slovensku oproti průměru OECD jen čtvrtinové a patří mezi nejnižší. Nejvíce z toho tyjí oligarchové.“⁴³⁶

10. Snížení byrokracie.

Odporu proti byrokracii se OĽaNO ve svých programech věnovalo ze všech zkoumaných stran nejčastěji. Ve většině případů šlo o zmínky v kontextu snížení administrativy pro podnikatele,⁴³⁷ ale i o snížení byrokracie ve školství,⁴³⁸ ve vědě a výzkumu⁴³⁹ nebo v úředním styku s EU.⁴⁴⁰ V programu 2016 přišlo s myšlenkou, že stát nesmí vyžadovat žádné potvrzení, které sám vydává. „Stát si musí konečně udělat pořádek v informačních systémech a propojit je.“⁴⁴¹ Tento slib o čtyři roky OĽaNO zopakovalo a navrhlo navíc zřídit speciální Antibyrokratickou jednotku na Úřadu vlády SR, která by spolupracovala s ministerstvy a koordinovala odbourávání byrokracie.⁴⁴²

11. Prozápadni orientace.

OĽaNO ve všech programech opakovalo, že je členství Slovenska v EU a NATO klíčové.⁴⁴³ „Vstup do EU byl civilizační volbou a historickým milníkem,“ uvedlo v roce 2016.⁴⁴⁴ V programu 2020 hnutí navrhlo zlepšit informovanost a vzdělanost veřejnosti s cílem např. posílit podporu členství v obou organizacích. „V posledních letech někteří vůdčí představitelé Slovenska zpochybňují zahraničněpolitické ukotvení země. Buď ztratili geopolitický kompas, anebo – což je ještě horší – prosazují u nás zájmy, které jsou v rozporu s tím, co je dobré pro zemi a pro obyčejné lidi. Chtějí nás vrátit do období před rokem 1989,“

⁴³⁵ OĽaNO 2016 s. 69, 70, 73

⁴³⁶ OĽaNO 2020 s. 170, 171, 174

⁴³⁷ OĽaNO 2012 s. 1, 3, 4 & 2016 s. 68, 73, 89 & 2020 s. 39, 40, 176–178

⁴³⁸ OĽaNO 2012 s. 14 & 2016 s. 13, 17, 20 & 2020 s. 207

⁴³⁹ OĽaNO 2012 s. 13 & 2016 s. 30 & 2020 s. 86, 87

⁴⁴⁰ OĽaNO 2012 s. 21 & 2020 s. 207

⁴⁴¹ OĽaNO 2016 s. 89

⁴⁴² OĽaNO 2020 s. 40

⁴⁴³ OĽaNO 2012 s. 21 & 2016 s. 112, 124, 125 & 2020 s. 9, 125, 138, 141, 151

⁴⁴⁴ OĽaNO 2016 s. 124

doplnilo k tomu.⁴⁴⁵ Na různých místech programů také zmiňovalo klíčová partnerství s USA, zeměmi V4, Německem či Francií.⁴⁴⁶

12. Odmítání nacionalismu – při zachování národních států.

K otázce nacionalismu se OĽaNO ve všech třech zkoumaných programech nijak nevyjadřovalo.

13. Další rozšiřování EU např. na západní Balkán, naopak zastavit přístupová jednání s Tureckem.

Před volbami 2016 podpořilo OĽaNO postupný integrační proces Ukrajiny do EU, pokud splní reformní kritéria. Region západního Balkánu označilo za „jednu z tradičních priorit zahraniční politiky SR, kde má Slovensko dlouhodobou expertízu“. Za klíčovou zemi regionu jmenovalo Srbsko, i proto tak chtělo nadále udržovat pozici v otázce neuznání Kosova.⁴⁴⁷ O čtyři roky později se zcela v souladu s programatikou EPP otevřeně vyslovilo pro podporu rozšiřování EU o další balkánské a východoevropské země, avšak s jasnou výjimkou Turecka. Ohledně Ukrajiny bylo OĽaNO konkrétnější než v roce 2016: podpořilo její postupnou integraci do EU i NATO.⁴⁴⁸

14. Prohlubování sblížení EU hlavně v zahraniční, bezpečnostní a obranné politice.

„Naší vizí je EU založená na jasných pravidlech, solidaritě, spolupráci a úctě k národní suverenitě členských států,“ uvedlo OĽaNO v programu 2020 a přesně to vystihuje jeho postoj k dalšímu prohlubování sblížení v EU. Daleko více vždy zdůrazňovalo zachování práv členských států před další integrací. V programech 2012 zmínky o sblížení v zahraniční, bezpečnostní a obranné politice nejsou. OĽaNO jen slíbilo prosazovat, aby rozhodování o daních a rozpočtové politice zůstalo v pravomoci členských států. Vůči EU dokonce vystoupilo s tvrdou rétorikou: „Nebudeme potichu poslouchat. Za naše rozhodnutí a důsledky budeme nést zodpovědnost vůči našim dětem my sami, ne bruselští, dobře placení

⁴⁴⁵ OĽaNO 2020 s. 144, 150

⁴⁴⁶ OĽaNO 2016 s. 126 & 2020 s. 153

⁴⁴⁷ OĽaNO 2016 s. 126, 130

⁴⁴⁸ OĽaNO 2020 s. 152, 153

a nikomu se nezodpovídající úředníci.“⁴⁴⁹ O čtyři roky později zmínilo pouze to, že k bezpečnosti Slovenska v nejširším smyslu přispívá i integrační proces EU, což se projevuje Evropskou bezpečnostní a obrannou politikou.⁴⁵⁰ V programu 2020 OĽaNO podpořilo budování obranných schopností EU: „Cílem je zvýšení obranného potenciálu EU. Podpoříme úzkou koordinaci mezi EU a NATO,“ uvedlo a k tomu přidalo slib prosazování respektu k národním zájmům členských států ve strategických oblastech jako je energetika, zemědělství, trestní politika či kulturně-etické otázky.⁴⁵¹

15. Důraz na mír doma i v zahraničí.

K domácímu ani zahraničnímu míru se OĽaNO ve svých programech nijak nevyjadřovalo.

16. Imigrace – otevřenost žadatelům o azyl, zlepšení integrace uprchlíků.

V programu 2012 OĽaNO migraci vůbec neřeší, proto body 16, 17 a 18 vychází pouze ze zmínek z volebních manifestů 2016 a 2020. V roce 2016 uvedlo migraci ve výčtu vedle zaměstnanosti, hospodářského růstu, energetiky a klimatické politiky jako jednu z hlavních výzev nadcházejícího volebního období. „Vnímáme obavy z přítomnosti migrantů na našem území. Velká část z nich však zatím považuje středoevropský region jen za přestupní stanici směrem do západní Evropy,“ uvedlo s tím, že je třeba najít společné evropské řešení založené na vzájemné solidaritě. „Přistěhovalci se musí podřídít společenským pravidlům, zvyklostem a zákonům, které respektují styl života, sociální rovnováhu a kulturní integritu evropských států.“ Doplnilo, že chce podporovat jejich vzdělávání a informování hned od prvního kontaktu s Evropou.⁴⁵² V programu 2020 zmínilo nelegální migraci jako možné ohrožení pro Slovensko.⁴⁵³

⁴⁴⁹ OĽaNO 2012 s. 21

⁴⁵⁰ OĽaNO 2016 s. 112

⁴⁵¹ OĽaNO 2020 s. 152, 153

⁴⁵² OĽaNO 2016 s. 124, 127, 131

⁴⁵³ OĽaNO 2020 s. 125

17. Reforma azylového systému, efektivní návratová politika a ochrana vnějších hranic za zachování bezhraničního cestování v Schengenu.

Zatímco bod 16 OĽaNO nenaplnilo, 17 ano. Vyslovilo se pro ochranu vnější schengenské hranice s cílem „zabránit nové migrační krizi“, jak uvedlo v programu pro volby 2020.⁴⁵⁴ O čtyři roky dříve zase navrhlo společná zařízení pro dočasný pobyt uprchlíků ve vybraných zemích za hranicí Schengenu, dokud se nerozhodne o jejich žádosti o azyl. Slibovalo si, že se azylové řízení přesune blíž konfliktům a uprchlíci nebudou muset platit pašerákům za nebezpečnou cestu.⁴⁵⁵ K tomu doplnilo, že odmítá povinné kvóty jako neefektivní a že se zasadí o zrychlení procesu repatriace nelegálních migrantů a neúspěšných žadatelů o azyl.⁴⁵⁶

18. Pomáhat na místě – eliminovat důvody pro nelegální migraci do Evropy, např. pomáhat s demokratizací či poskytovat rozvojovou pomoc.

I bod 18 OĽaNO naplnilo. V roce 2016 přišlo s návrhem více podporovat země Turecko, Jordánsko, Libanon nebo Pákistán, aby zachytávaly uprchlíky a umožnily jim pobyt v „přijatelných podmínkách“, dokud v jejich zemi neskončí konflikt. Zároveň dle něj měla EU naléhat na „bohaté arabské země – producenty ropy“, aby přijímaly uprchlíky z okolních zemí.⁴⁵⁷ Podpořilo také cílené zvyšování rozvojové pomoci nestabilním zemím. „Zvýšená pozornost musí jít do řešení kořenů problémů, jinak budou pokračovat symptomy v podobě nových migračních vln a humanitárních katastrof na dlouhé cestě uprchlíků za lepší budoucností,“ uvedlo.⁴⁵⁸ V programu 2020 je jen zmínka o tom, že OĽaNO navrhne urychlení zvýšení příspěvku pro rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc.⁴⁵⁹

⁴⁵⁴ OĽaNO 2020 s. 152

⁴⁵⁵ OĽaNO 2016 s. 131

⁴⁵⁶ OĽaNO 2020 s. 152

⁴⁵⁷ OĽaNO 2016 s. 131

⁴⁵⁸ OĽaNO 2016 s. 127, 131

⁴⁵⁹ OĽaNO 2020 s. 152

19. Podpora především rodinných farem pěstujících zdravé potraviny.

OLaNO vždy v programech podporovalo kvalitní domácí produkci a podporu spíše menších rodinných farem proti agrokonzernům.⁴⁶⁰ V roce 2020 popsalo stav zemědělství jako velmi špatný: „Je ovládané pozemkovými mafiemi se živořícími drobnými farmáři.“ Navrhlo proto reformu, která by navrátila půdu pracujícím a podpořila tradiční agrosektor od chovu zvířat až po pěstování ovoce a zeleniny. „Tím zvýšíme potravinovou bezpečnost Slovenska,“ představovalo si. Mezi konkrétními návrhy pak bylo zavedení přednostního práva na nájem od Slovenského pozemkového fondu pro malé, mladé a začínající farmáře, vyšší dotace pro rodinné farmy či omezení přímých plateb pro farmy nad 500 hektarů. Jako jediná ze zkoumaných stran zmínilo OLaNO boj proti dvojí kvalitě potravin.⁴⁶¹

20. EU v hlavní roli boje proti změně klimatu, snaha o snížení emisí.

„Na Slovensku chybí seriózní diskuse o klimatických změnách a o tom, jak jim čelit,“ konstatovalo OLaNO v programech 2012 a 2016. I proto navrhlo zlepšit „environmentální výchovu“ a tím i gramotnost v této oblasti.⁴⁶² V programu 2020 podpořilo snížení emisí skleníkových plynů o 65 % do roku 2030 a k tomu i cíl EU v rozvoji obnovitelných zdrojů energie na 35 % do roku 2030. Konkrétně zmínilo bioplynové stanice, fotovoltaické, vodní i větrné elektrárny, ale i přírodní zdroje typu odpadové dřevo, piliny či geotermální zdroje.⁴⁶³ Nechyběla ani podpora ekologičtějších druhů dopravy jako je elektromobilita, hybridní vozidla, hromadná doprava či cyklodoprava.⁴⁶⁴ V programu 2020 ještě doplnilo cíl, aby byla do roku 2040 dosažena uhlíková neutralita, čehož chtělo dosáhnout mimo jiné vytvořením Fondu na podporu ekologického průmyslu, který by z prodeje emisních povolenek redistribuoval finanční prostředky do podniků zavádějících zelené technologie.⁴⁶⁵

⁴⁶⁰ OLaNO 2012 s. 5 & 2016 s. 82 & 2020 s. 167, 168

⁴⁶¹ OLaNO 2020 s. 167, 168, 198, 199

⁴⁶² OLaNO 2012 s. 18 & 2016 s. 46 & 2020 s. 109

⁴⁶³ OLaNO 2020 s. 112, 186

⁴⁶⁴ OLaNO 2016 s. 59 & 2020 s. 113, 114, 187, 207

⁴⁶⁵ OLaNO 2020 s. 113, 182, 186

3.6 Shrnutí

Z níže vložené tabulky lze vyčíst, že čistě dle splnění jednotlivých bodů z dvacetimístného seznamu programových priorit EPP, s ní byla programově nejvíce kompatibilní KDH. Za pomoci tří identifikátorů, kdy + znamená programovou korelaci a jeden bod, \ částečné programové překrytí a půl bodu, - absenci a nula bodů, získalo KDH 17,5 bodů z 20 možných. Následuje OĽaNO s 15,5 body, SMK s 15 a nakonec Most a SDKÚ se 13,5.

Tabulka 1: Programová kompatibilita EPP a slovenských stran

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	skóre
KDH	+	+	+	+	+	\	\	+	+	+	+	+	+	-	\	+	+	+	+	+	17,5
SDKÚ	+	+	+	\	-	-	+	+	+	+	+	\	+	\	\	+	-	-	+	\	13,5
SMK	+	+	+	+	-	\	+	\	\	\	+	+	+	\	+	\	-	+	+	+	15
Most	\	\	+	+	-	\	+	+	+	+	+	\	+	-	\	-	-	+	+	+	13,5
OĽaNO	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	\	-	-	+	+	+	+	15,5

Zdroj: vlastní

K absolutní shodě všech stran s programatikou EPP došlo u bodů 3, 11, 13 a 19. Všechny zkoumané slovenské strany tak podporovaly posílení postavení rodin s dětmi a podporu péče o ně (3), byly prozápadně orientovány (11), podporovaly další rozšiřování EU na západní Balkán a byly zdrženlivé k přijetí Turecka (13) a v zemědělské oblasti podporovaly hlavně menší rodinné farmy pěstující zdravé lokální potraviny (19).

V prvním bodě, kterým je hodnotové ukotvení, programaticke EPP kromě Mostu plně odpovídaly všechny strany. KDH kladla velký důraz na křesťanství a konzervativní sebedefinici, SDKÚ bylo ideologicky spíše pravicové a snubilo křesťanské demokraty i konzervativce a liberály, SMK vždy apelovalo na svou regionální a etnickou linku a OĽaNO na přímou demokracii či boj s korupcí. Most se označoval za stranu občanskou snažící se o klidné soužití etnik, hlásil se k liberálně-konzervativní pravici a kvůli absenci odkazů na křesťanské hodnoty bod 1 zcela neplnil.

Druhý bod, rodina jako základ společnosti, ochrana rodinných hodnot a zanechání rodinného práva členskými státy, plnily KDH, SDKÚ, SMK a OĽaNO zcela, zatímco Most opět jen částečně. Ve svých programech totiž rodinné politice nevěnoval příliš velký prostor.

Bod 4 pokrývající společenskou inkluzi ve formě rovných příležitostí, dostupné zdravotní péče, bydlení a zároveň odmítnutí rasismu, xenofobie a sociálního vyloučení kromě

SDKÚ všechny strany splnily. SDKÚ totiž v sociální oblasti zastávala spíše pravicové individualistické přístupy a sociální systém často kritizovala za přebujelost a neefektivitu. Obě maďarské strany kladly mimořádný důraz na menšinovou politiku, u Mostu pak nejen na maďarskou menšinu. OĽaNO tradičně věnovalo velký prostor romské menšině.

V pátém bodě – vnímání lidského života jako posvátného, a tudíž odmítání interrupcí, eutanázie či lidské genetiky – s programatikou EPP souzněly pouze KDH a OĽaNO. SDKÚ sázela v těchto otázkách na individuální přístup namísto tlaku státu a SMK a Most se k nim v žádném ze svých programů nevyjádřily.

Bod číslo 6 pokrývající ekonomický koncept sociálně tržního hospodářství, který spojuje trh, udržitelnost, lidskost a sociální odpovědnost, u slovenských stran nebyl v programech příliš detekovatelný. KDH se od původně ekonomicky velmi liberálních postojů přesunula k více etatickému přístupu a od neoliberálních myšlenek blíže k sociálně tržním a bylo tak relativně blízko postojům EPP. SMK se během sledovaného období také spíše přibližovala více sociálně orientované ekonomice. SDKÚ bylo jasně protržní politickou silou a ekonomické postoje Mostu byly také spíše pravicové, byť s větším sociálním apelem než u SDKÚ. OĽaNO svůj komplexnější pohled na ekonomické teorie nenabídlo.

Ohledně podpory malých a středních podniků, tedy bodu 7, nabídly zkoumané strany až na KDH jasnou podporu. Podobně jako u bodu 6 se k jejich podpoře KDH více propracovalo až ve druhé polovině zkoumaného období.

Zbytek ekonomických bodů, tedy rozpočtová odpovědnost a snaha držet veřejné finance vyrovnané a nezadlužovat se (8), snižování daní a konsolidování rozpočtů spíše snižováním výdajů (9) a snížení byrokracie (10), dopadly stejně. Programy KDH, SDKÚ, Mostu a OĽaNO s EPP korelovaly, zatímco SMK u všech tří bodů pouze částečně. Například v daňové oblasti navrhovala podstatnou část daní zvýšit.

Ze všech stran jasně odmítly koncept nacionalismu po vzoru EPP pouze KDH a SMK, ostatní buď částečně, nebo se k bodu 12 v programech nevyjadřovaly.

Bod 14 byl jedním z hlavních případů, kdy se programatika slovenských stran s EPP rozcházela. KDH a Most se k prohlubování sblížení EU (konkrétně hlavně v zahraniční, bezpečnostní a obranné politice) stavěly zamítavě, zatímco SDKÚ, SMK a OĽaNO stály na půl cesty. KDH nechtěla přenášet další kompetence ze členských států na orgány EU, trvala na neomezování práva veta a odmítala i Evropskou ústavu. SDKÚ se zkraje

sledovaného období vyslovila pro podporu vypracování Evropské ústavy, pro větší pravomoci evropských institucí a obecně prohloubení integračního procesu. Vždy však zdůrazňovala jako klíčový princip subsidiarity. Programaticke EPP se tak SDKÚ přiblížila nejvíce, přestože hlavní oblasti další integrace viděla jinde než EPP. I SMK vždy podporovala užší evropskou spolupráci, na začátku sledovaného období dokonce zmínila, že některé oblasti půjdou řešit lépe z evropského centra než z členských zemí (např. výzkum, boj proti terorismu, diverzifikace energetických zdrojů, některé oblasti justice a ochrany životního prostředí, společná konzulární a vízová politika atd.). Z pozdějších programů však již nadšení SMK pro další integraci značně vyprchalo. Most se dalšímu sblížení uvnitř EU takřka nevěnoval, v programu 2016 sice deklaroval podporu společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU, další prohlubování ale nezmiňoval. OĽaNO se stavělo pozitivně k dalšímu možnému prohlubování bezpečnostní a obranné politiky, zároveň ale velmi zdůrazňovalo zachování práv členských států před další integrací.

Bod 15 – důraz na mír doma i v zahraničí – jednoznačně naplnila pouze SMK, která mír jako svůj cíl zmínila jak na domácím, tak zahraničním poli. KDĽ a SDKÚ pouze v zahraničí, Most jen na velmi omezeném prostoru a OĽaNO jej nezmiňovalo nijak.

Následovaly tři body týkající se migrace: otevřenost žadatelům o azyl a zlepšení integrace (16), reforma azylového systému a efektivní návratová politika spolu s ochranou vnějších hranic za zachování bezhraničního cestování v Schengenu (17) a pomoc zemím, odkud uprchlíci odchází, a eliminovat důvody pro nelegální migraci (18). Ve všech třech bodech s problematikou EPP korelovalo jen KDĽ. Jako jediná ze zkoumaných stran se u bodu 18 v programu pro volby 2016 vyslovila za zvýšení rozvojové pomoci na konkrétní úroveň: 0,33 % HDP do konce volebního období. Cílem EPP v dokumentu *A Union of Values* z roku 2001 bylo dávat na rozvojovou pomoc až 0,7 % HDP. Postoj SDKÚ k migraci se s programatikou EPP shodoval jen v bodě 16, partaj opakovaně upozorňovala, že je třeba uprchlíkům zabezpečit lidské podmínky. V programu 2012 dokonce lákala vysoce kvalifikované migranty, podnikatele, studenty či vědce na Slovensko a slíbila jim vytvořit kvalitní podmínky. Ohledně bodů 17 a 18 nebyly ve zkoumaném vzorku dostatečně relevantní zmínky. SMK zcela splnila bod 18, zatímco ohledně bodu 17 byly její programy takřka bez zmínky a u bodu 16 obsáhly zhruba polovinu požadovaného sdělení. Migraci se totiž ve svých programech příliš nevěnovala. V případě Mostu zcela chybí ve všech programech zmínky o bodech 16 a 17. A byť jde o stručné zmínky, bod 18 ale naplnil. Zaměřil se hlavně na podporu intervencí EU v oblasti Středozemního moře a v severní Africe s tím, že stabilita

těchto oblastí je z hlediska evropské bezpečnosti klíčová. OĽaNO bylo v migraci s programatikou EPP v souladu v bodech 17 a 18, zatímco u 16 nikoliv, jelikož nikdy žádnou otevřenost uprchlíkům neprokázalo a migraci vždy popisovalo spíš jako hrozbu než příležitost.

Poslední zkoumaný bod tvořila kombinace boje proti změně klimatu, snahy o snížení emisí, podpory systému obchodování s emisemi, nízkouhlíkové mobility a obnovitelných zdrojů energie. V souladu s EPP byly KDH, SMK, Most a OĽaNO, zatímco SDKÚ pouze napůl. SDKÚ byla pro ochranu životního prostředí, podporovala obnovitelné zdroje a vyjádřila se i k prodeji emisních povolenek. Na druhou stranu ale zcela chyběla podpora nízkouhlíkové mobility nebo vůbec zmínky o boji proti změně klimatu.

Závěr

Hlavním cílem předkládané diplomové práce bylo zjistit, zda programatika vybraných slovenských stran v prvních dvou dekádách tohoto tisíciletí odpovídala jejich zařazení do frakcí v Evropském parlamentu. Konkrétně byly vybrány strany KDH, SDKÚ-DS, SMK-MKS, Most-Híd a OĽaNO, které všechny jsou nebo byly členskými stranami největší eurostrany i eurofrakce Evropské lidové strany (EPP).

V práci je využit koncept stranických rodin, se kterým v 80. letech minulého století přišel německý politolog Klaus von Beyme. Od té doby na něj navázali další autoři, práce jejich přístupy či revize rozdělení jednotlivých ideologických rodin představuje ve své teoretické části. Především jde o Paula G. Lewise a trojici Michael Gallagher, Michael Laver a Peter Mair. V naprosté většině rozpracování konceptu stranických rodin autoři uvádí křesťanskou demokracii jako svébytnou a samostatnou ideologickou rodinu, přičemž na europarlamentní úrovni je nositelkou křesťanskodemokratických hodnot právě EPP. Jak zmínil sám Beyme, u stran zařazených k jedné ideologické rodině je předpokladem podobné vystupování, ideologicko-politická orientace a celková blízkost.⁴⁶⁶

Teoretickou část práce tvoří kromě představení konceptu stranických rodin a konkrétně křesťanskodemokratické rodiny i vývoj slovenského stranického systému od roku 1989 s důrazem na zkoumané strany a poté i evropský rozměr. Konkrétně historie Evropské lidové strany v Evropském parlamentu a krátká podkapitola o výsledcích čtyřech voleb do Evropského parlamentu, které Slovensko zažilo. Na část představující základní hodnoty a ideová východiska křesťanskodemokratické politiky navázalo 20 klíčových programových bodů EPP definovaných na základě analýzy programových dokumentů EPP, především *Unie hodnot (A Union of Values, 2001)* a *Manifestu EPP 2019*, které rámuji sledované období prvních dvou dekád tohoto tisíciletí. Těchto 20 bodů pokrývá klíčová hodnotová, společenská, ekonomická, mezinárodněpolitická, bezpečnostní, zemědělská či environmentální stanoviska EPP.

Ve druhé polovině práce byla poté za pomoci komparativní metody provedena podrobná kvalitativní obsahová analýza programových dokumentů pěti slovenských stran pro volby do Národní rady Slovenské republiky a její porovnání se zmíněnými 20 klíčovými body

⁴⁶⁶ BEYME, Klaus von. *Parteien in westlichen Demokratien*. München: R. Piper & Co. Verlag 1982, s. 29

EPP. Ze srovnání jednotlivých analýz vyplynulo, že nejvíce programově kompatibilní s EPP ve sledovaném období bylo KDH, ke shodě došlo v 17,5 případech z 20. Dalším v pořadí bylo OĽaNO s 15,5 a SMK s 15. Nejmenší, tj. zhruba dvoutřetinovou shodu, měly strany SDKÚ a Most, v obou případech to bylo 13,5 bodů.

K absolutní shodě EPP i všech pěti zkoumaných stran došlo u bodů 3, 11, 13 a 19. Šlo o posílení postavení rodin s dětmi, prozápadní orientaci, další rozšiřování EU na západní Balkán a zdrženlivost k přijetí Turecka, podpora menších rodinných farem pěstujících zdravé lokální potraviny. Naopak nejvíce se lišily u bodů 6, 14 nebo 15. Žádná z pěti slovenských stran plně nesouzněla s konceptem sociálně tržní ekonomiky, byť se k němu třeba verbálně hlásila. Žádná zcela nesdílela vizi dalšího prohlubování integrace EU v oblastech zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky. A v bodě 15, kterým byl důraz na mír doma i v zahraničí, byla s programatikou EPP kompatibilní jen SMK.

KDH lze označit za partaj patřící do křesťanskodemokratické stranické rodiny, na čemž ostatně v politologické obci panuje konsenzus. I proto, že je dlouhodobě institucionalizovaná v křesťanskodemokratických či konzervativních nadnárodních organizacích, již v 90. letech nabyla status pozorovatele v EPP a její programatika je tradičně silně křesťansky orientovaná. S EPP se KDH dle analýzy předložené v této práci shoduje na hodnotovém ukotvení, v sociálních otázkách, méně již v ekonomické oblasti (avšak během sledovaného období lze vidět konvergenci směrem od více pravicových postojů k těm bližším EPP), v zahraniční politice je odlišný zejména skeptický postoj KDH k další evropské integraci. V oblastech migrace, bezpečnosti, zemědělství či životního prostředí je opět zcela v souladu s EPP.

SDKÚ bývá různými autory řazena do různých stranických rodin. Do křesťanskodemokratické, konzervativní i liberální. Například politolog Lubomír Kopeček ji v roce 2007 zařadil právě do liberální rodiny.⁴⁶⁷ Na základě analytické části této práce lze říci, že programově SDKÚ není s křesťanskodemokratickou stranickou rodinou příliš kompatibilní, o čemž vypovídá pouhých 13,5 bodů z 20, tedy zhruba dvoutřetinové programové prolnutí. Zejména v ekonomické či sociální oblasti mířila SDKÚ jako pravicově orientovaná partaj jiným směrem. S EPP se také výrazně mýjela v otázce migrace, kdy vůbec

⁴⁶⁷ KOPEČEK, Lubomír. *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007 s. 392, 395

nezmiňovala například zpřísnování azylového systému nebo pomoc v místě vzniku migrace. SDKÚ také vystupovala vlažněji než ostatní strany například k ochraně životního prostředí. SDKÚ se stala členskou stranou EPP ihned v roce 2004, byla v ní aktivní a její zakladatel Mikuláš Dzurinda je od roku 2013 prezidentem think tanku EPP *Wilfried Martens Centre for European Studies*.

SMK se sama označovala za stranu etnicky orientovanou a kladla mimořádný důraz především na regiony jižního a východního Slovenska, které obývá maďarská menšina. To by automaticky vybízelo k jejímu zařazení do etnické a regionální stranické rodiny. Obsahová analýza programových dokumentů a komparace s EPP ukázala, že byly ve třech čtvrtinách případů kompatibilní. SMK se odlišovala v přístupu k interrupcím a eutanáziím, částečně k migraci a odlišné byly i ekonomické programy. Hlavním důvodem pro tuto odchylku však byly až překvapivě stručné a nekonkrétní ekonomické kapitoly programů SMK. V hodnotovém a společenském souladu s EPP lze nalézt odkaz křesťanskodemokratického maďarského proudu ve slovenské politice. Před sjednocením do jedné partaje totiž podstatnou část slovenských Maďarů politicky obstarávalo Maďarské křesťanskodemokratické hnutí (MKDH).

Most byl dle vlastního vymezení stranou občanskou. Ve svých programech se sice hlásil k obhajobě maďarské menšiny na Slovensku, jeho zaměření ale nebylo ani zdaleka tak výlučné jako u SMK. Chtěl být „stranou smíření mezi Maďary a Slováky, mezi Maďary navzájem, jako i mezi ostatními národnostními menšinami a etnickými skupinami“.⁴⁶⁸ I proto může být jeho zařazení do některé ze stranických rodin obtížnější. S programatikou EPP byl podobně málo kompatibilní jako SDKÚ. Most s evropskými lidovci neladil v hodnotových otázkách (ostatně založili jej politici z liberálnějšího křídla SMK), části ekonomických, části zahraničněpolitických i v otázce migrace. Tu totiž ve svých programech takřka neřešil, a tak se s EPP nedalo téměř nic z jeho strany v tomto tématu komparovat.

Zařazení OLANO je ze všech sledovaných stran nejkomplikovanější. Hnutí vždy dávalo důraz na odmítání tradiční politiky, boj proti korupci a deklarovanému populismu za přímou demokracii. I na základě analytické části předkládané práce lze konstatovat, že v mnohých programových otázkách OLANO vychází z křesťanskodemokratických a spíše konzervativních základů. V hodnotových, společenských, zemědělských, environmentálních i velké části ekonomických a mezinárodněpolitických otázkách se limitně blížilo stanoviskům

⁴⁶⁸ Most. *Program strany MOST-HÍD*. 2010 s. 27

EPP. Silný sociální apel navíc zkombinovalo s důrazem na vlastenectví. Ze strukturálního hlediska lze vzhledem k postavě silného lídra financujícího partaj s omezeným počtem členů označit za stranu podnikatelského typu, jak již uvedla řada autorů. Například trojice Vít Hloušek, Lubomír Kopeček a Petra Vodová⁴⁶⁹ nebo Juraj Marušiak.⁴⁷⁰

Je však třeba zdůraznit specifičnost tohoto subjektu v rámci celé předkládané práce. Druhá nejvyšší shoda s programatikou EPP může být u OĽaNO zapříčiněna zkrácením v podobě zařazení programu pro volby 2020 do zkoumaného vzorku. Přidán byl proto, aby mělo hnutí ve sledovaném období alespoň tři programové dokumenty. I členství v EPP stojí na méně pevných základech než u ostatních čtyř zkoumaných stran, ostatně OĽaNO jako jediné svou evropskou afiliaci během zkoumaného období změnilo. Na druhé straně, nezařazení programu 2020 by mohlo analýzu zkruslit i opačným směrem. Do EPP totiž OĽaNO vstoupilo až v roce 2022, a pokud by zkoumaný vzorek obsahoval pouze programy pro volby 2012 a 2016, šlo by již o nepřilíš relevantní komparaci.

Hypotéza číslo 1 se nepotvrdila: *Strany se slovy „křesťanská“ či „křesťanskodemokratická“ (KDH, SDKÚ-DS) ve svém názvu budou do křesťanskodemokratické stranické rodiny patřit spíše.* Hypotéza číslo 2 však ano: *S určitostí je do křesťanskodemokratické stranické rodiny zařaditelná pouze KDH, zatímco ostatní partaje se pohybují spíše na pomezí jiných stranických rodin.*

Další možný výzkum na tomto poli by se v budoucnu ubírat například směrem, jak slovenské strany naplňují své programové cíle. Zvláště v případě hnutí OĽaNO by taková analýza usnadnila jeho ideologické zařazení. Zjednodušeně řečeno, metody a koncepty užitá v analytické části nedokáží reagovat na případ, kdy si daná partaj sice píše detailní programové dokumenty, reálně ale pak u moci prosazuje úplně jinou politiku.

⁴⁶⁹ HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír a VODOVÁ, Petra. *The Rise of Entrepreneurial Parties in European Politics*. Cham: Springer International Publishing, 2020. s. 101–113

⁴⁷⁰ MARUŠIAK, Juraj. *Political Entrepreneurs as a Challenge for the Party System in Slovakia*. Politologický časopis-Czech Journal of Political Science. 2017, 24(2). s. 196–197

Summary

The primary conclusion of the presented master's thesis was to examine whether the political programs of selected Slovak parties in the first two decades of this millennium corresponded to their classification within the factions of the European Parliament. Specifically, the parties examined were KDH, SDKÚ-DS, SMK-MKS, Most-Híd, and OĽaNO, all of which have been or are members of the largest European political party and parliamentary group, the European People's Party (EPP).

The theoretical framework of the thesis includes the concept of political party families, particularly the Christian Democratic family, introduced by German political scientist Klaus von Beyme in the 1980s. Subsequent authors, such as Paul G. Lewis and the trio of Michael Gallagher, Michael Laver, and Peter Mair, have built upon and revised the concept in their theoretical approaches. The authors generally consider Christian democracy as a distinct ideological family, with EPP serving as its standard-bearer at the European Parliament level. As Beyme himself noted, parties classified within the same ideological family are expected to exhibit similar behavior, ideological-political orientation, and overall proximity.

The theoretical section of the thesis contains the presentation of the concept of party families, focusing specifically on the Christian Democratic family, and traces the development of the Slovak party system since 1989, with a particular emphasis on the examined parties and their European dimension. This includes the history of the European People's Party in the European Parliament and a brief subchapter on the results of four European Parliament elections experienced by Slovakia. The thesis then explores 20 key programmatic points of the EPP. These points are derived from the analysis of EPP's programmatic documents, primarily A Union of Values (2001) and the EPP Manifesto 2019, framing the observed period of the first two decades of this millennium. These 20 points cover crucial values of the EPP.

In the second half of the thesis, a detailed qualitative content analysis of the programmatic documents of the five Slovak parties for the elections to the National Council of the Slovak Republic was conducted using a comparative method. The analysis was then compared with the 20 key points. The comparative analysis revealed that, during the observed period, KDH demonstrated the highest programmatic compatibility with the EPP, with a consensus in 17.5 out of 20 cases. Following in order were OĽaNO with 15.5

and SMK with 15 points. The least programmatic alignment, approximately two-thirds agreement, was observed in the cases of SDKÚ and Most, both scoring 13.5 points.

Complete alignment with the EPP and all five examined parties occurred in points 3, 11, 13, and 19. These points emphasized strengthening the position of families with children, a pro-Western orientation, further enlargement of the EU to the Western Balkans, and caution regarding Turkey's accession, as well as support for small family farms producing local and healthy food. Conversely, the greatest divergences were noted in points 6, 14, and 15. None of the five Slovak parties fully endorsed the concept of a social market economy. None entirely shared the vision of further integration of the EU in foreign, security, and defense policy areas. In point 15, emphasizing peace at home and abroad, only SMK demonstrated compatibility with the EPP's programmatic stance.

KDH can be classified as a party belonging to the Christian Democratic party family, a consensus widely acknowledged in the political science community. This is due, in part, to its long-term institutionalization in Christian democratic or conservative transnational organizations. In the 1990s, KDH attained observer status within the EPP, and its programmatic orientation has traditionally been strongly Christian-oriented. According to the analysis presented in this thesis, KDH aligns with the EPP on its foundational values, social issues, albeit to a lesser extent in the economic realm, while exhibiting distinct skepticism towards further European integration in foreign policy. In the areas of migration, security, agriculture, and the environment, KDH is entirely in line with the EPP.

SDKÚ has been classified into various party families by different authors, including Christian Democratic, conservative, and liberal. Political scientist Lubomír Kopeček, for instance, categorized it as a liberal party in 2007. However, the analytical part of this thesis reveals that programmatically, SDKÚ is not highly compatible with the Christian Democratic party family, scoring only 13.5 out of 20 points, indicating roughly two-thirds programmatic overlap. Especially in economic and social matters, SDKÚ, as a right-leaning party, took a different direction. It significantly diverged from EPP, particularly in its approach to migration, as it did not address issues such as tightening the asylum system or providing assistance in the places of origin for migrants. SDKÚ also demonstrated a more tepid stance on environmental protection compared to other parties.

SMK identified itself as an ethnically-oriented party, placing extraordinary emphasis on the regions of southern and eastern Slovakia, inhabited by the Hungarian minority. This would automatically suggest its inclusion in the ethnic and regional party family. Content analysis of programmatic documents and a comparison with EPP revealed compatibility in three-quarters of cases. SMK differed in its stance on abortions and euthanasia, partially on migration, and its economic programs were also distinct. However, the main reason for this deviation was surprisingly brief and non-specific economic chapters in SMK's programs. The value and societal alignment with EPP can be traced back to the influence of the Christian democratic legacy within SMK. Before unification into a single party, the political representation of many Slovak Hungarians was handled by the Hungarian Christian Democratic Movement (MKDH).

Most defined itself as a civic party. While advocating for the defense of the Hungarian minority in its programs, its focus was not as exclusive as that of SMK. Most aimed to be a "party of reconciliation between Hungarians and Slovaks, among Hungarians themselves, and among other national minorities and ethnic groups." Consequently, its classification into a specific party family may be more challenging. Similar to SDKÚ, Most exhibited little compatibility with the EPP's programmatic positions. Most did not align with the EPP on values, parts of economic policies, parts of foreign policy, and migration issues, which were barely addressed in its programs.

The inclusion of OĽaNO is the most complicated among all the observed parties. The movement consistently emphasized rejecting traditional politics, combating corruption, and advocating populism for direct democracy. Based on the analytical part presented in this work, it can be stated that in many programmatic aspects, OĽaNO derives from Christian democratic and rather conservative foundations. In terms of values, societal issues, agriculture, environment, and a significant portion of economic and international political matters, it aligns with EPP's positions. The party has combined a strong social appeal with an emphasis on patriotism. From a structural perspective, considering a strong leader financing the party with a limited number of members, it can be labeled as a business-type party.

However, it is crucial to highlight the specificity of this subject within the entire presented thesis. The second-highest alignment with EPP's programmatic stance in the case of OĽaNO may be caused by distortion in the form of including the program for the 2020 elections in the examined sample. It was added to ensure that the movement had at least three

programmatic documents during the observed period. Furthermore, OĽaNO's membership in EPP stands on less solid ground than the other four examined parties, especially since OĽaNO changed its European affiliation during the observed period. On the other hand, the exclusion of the 2020 program could potentially distort the analysis in the opposite direction. OĽaNO joined EPP only in 2022, and if the analyzed sample included only programs for the 2012 and 2016 elections, it would be a less relevant comparison.

Hypothesis number 1 was not confirmed: *Parties with the words "Christian" or "Christian Democratic" (KDH, SDKÚ-DS) in their name will not necessarily belong to the Christian Democratic party family.* However, hypothesis number 2 was confirmed: *Only KDH can be definitively classified into the Christian Democratic party family, while the other parties tend to fall on the fringes of other party families.*

A potential future research direction in this field could, for example, focus on how Slovak parties fulfill their programmatic goals. Particularly in the case of the OĽaNO movement, such an analysis would facilitate its ideological classification. In simpler terms, the methods and concepts used in the analytical part may not adequately respond to cases where a party writes detailed programmatic documents but implements an entirely different policy while in power.

Bibliografie

EPP. *A Union of Values*. 2001.

EPP. *EPP Manifesto. Let's open the next chapter for Europe together*. 2019.

KDH. *Volebný program Kresťanskodemokratického hnutia*. 2002.

KDH. *Za slušný život na Slovensku*. 2006.

KDH. *Cesta pre Slovensko. Volebný program Kresťanskodemokratického hnutia*. 2010.

KDH. *Silnejšie Slovesko. Začína to prácou. Cesta pre Slovensko. Volebný program Kresťanskodemokratického hnutia*. 2012.

KDH. *Slovensko. Bezpečný domov. Spokojené rodiny. Volebný program KDH*. 2016.

SDKÚ. *Volebný manifest SDKÚ. Program pre volby do Národnej rady Slovenskej republiky*. 2002.

SDKÚ-DS. *Ide o úspešné Slovensko. Volebný program SDKÚ-DS pre parlamentné volby 2006*. 2006.

SDKÚ-DS. *Pre silnejšiu strednú vrstvu, pre moderné Slovensko*. 2010.

SDKÚ-DS. *Pre viac práce na Slovensku. Volebný program SDKÚ-DS pre voľby*. 2012.

SMK *Volebný program Strany maďarskej koalície. Dôvera spája*. 2002.

SMK. *Volebný program Strany maďarskej koalície na volebné obdobie 2006–2010*. 2006.

SMK. *Program SMK-MKP*. 2010.

SMK 2010. s. 3, 15 & SMK. *Volebný program SMK-MKP k marcovým voľbám 2012*. 2012.

SMK. *Spoločná voľa. Volebný program Strany maďarskej komunity*. 2016.

Most. *Program strany MOST-HÍD*. 2010.

Most. *Programové ciele strany MOST-Híd pre parlamentné volby*. 2012.

Most. *Občianska vízia*. 2016.

OĽaNO. *Volebný program hnutia OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti pre voľby do NR SR*. 2012.

OĽaNO. *Program za ľudské a rozumné Slovensko*. 2016.

OĽaNO. *Úprimne a odvážne pre ľudí*. 2020.

BALÍK, Stanislav, KOPEČEK Lubomír. *Slovenské volby 2002 – Překročení Rubikonu?* Středoevropské politické studie, ročník IV. č. 4.

BARŠA, Pavel. *Křesťanský personalismus proti liberalismu a totalitarismu*. In: FIALA, Petr (eds.). *Křesťanské alternativy v politice*. Brno: CDK 1997

BEYME, Klaus von. *Parteien in westlichen Demokratien*. München: R. Piper & Co. Verlag 1982.

BEYME, Klaus von. *Transition to Democracy in Eastern Europe*. London: Macmillan 1996.

BÍRÓ-NAGY, András, BÚTOROVÁ, Zora, GALAZKA, Marta, GYÁRFÁŠOVÁ, Oľga, MESEŽNIKOV, Grigorij, RÓNA, Dániel, SPÁČ, Peter a WASZAK, Marcin. *Alternative Politics? The Rise of New Political Parties in Central Europe*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2013.

BÚTORA, Martin a BÚTOROVÁ, Zora. *Slovenské voľby '10: šanca na zmenu*. Bratislava: Inštitut pre verejné otázky, 2011.

DOLNÝ, Bronislav a MALOVÁ, Darina. *Organisation structures of political parties in Slovakia: Parties not for members*. s. 406 In: SOBOLEWSKA-MYŚLIK, Katarzyna, KOSOWSKA-GĄSTOŁ, Beata a BOROWIEC, Piotr. *Organizational Structures of Political Parties in Central and Eastern European Countries*. Krakov: Jagiellonian University Press, 2016

DUFEK, Jan. *Strana-firma jako nový typ politické strany – ověření konceptu na vybraných případech*. Plzeň, 2021. 78 s. Diplomová práce (Mgr.). Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filozofická. Katedra politologie a mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Cabada Ladislav, Ph.D. s. 76

FIALA, Petr, HOLZER, Jan a STRMISKA, Maxmilián (eds.). *Politické strany ve střední a východní Evropě. Ideově – politický profil a role politických stran v postkomunistických zemích*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2002

FIALA, Petr a MAREŠ, Miroslav. *Evropské politické strany*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001.

FIALA, Petr, MAREŠ, Miroslav a SOKOL, Petr. *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principál, 2007.

FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Pojetí stranicko-politických rodin v postkomunistickém středoevropském a východoevropském kontextu*. Středoevropské politické studie – Central European Political Studies Review. Číslo 4, ročník III., podzim 2001.

FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Spřízněny volbou? Křesťansko-demokratické a křesťansko-nacionální strany v postkomunistických pluralismech*. Politologický časopis, č. 3, 2001. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

GALLAGHER, Michael, LAVER, Michael a MAIR, Peter. *Representative Government in Modern Europe: Institutions, Parties and Governments*, McGraw-Hill Education, New York, 2001.

GEHLER, Michael, KOSICKY, Piotr H. a WOHNOUT, Helmut (eds.) *Christian Democracy and the Fall of Communism*. Leuven University Press. 2019.

GEHREROVÁ, Ria. *18 koalických poslancov porušilo koaličnú zmluvu a hlasovalo za návrhy kotlebovcov*. Denník N, [online] 15.7.2020 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://dennikn.sk/1969416/18-koalicnych-poslancov-porusilo-koalicnu-zmluvu-a-hlasovalo-s-kotlebovcami/>

HAVLÍK, Vlastimil a PINKOVÁ, Aneta. *Populist Political Parties in East Central Europe*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2012.

HEINZ, Antor. *Hermeneutický kruh*. & RÜDIGER, Ahrens. *Hermeneutika*. In. NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. *Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce – osobnosti – základní pojmy*. Brno: Host, 2006.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.

HLOUŠEK, Vít. *Konfliktní linie v postkomunistických systémech politických stran*. Politologický časopis, roč. 7, č. 4, 2000.

HLOUŠEK, Vít a KOPEČEK, Lubomír. *Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. 2010. Praha: Grada.

HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír a VODOVÁ, Petra. *The Rise of Entrepreneurial Parties in European Politics*. Cham: Springer International Publishing, 2020.

HUTKO, Dominik. *Matovič hľadá hlasy všade. Zatiaľ neuspel*. Pravda, [online] 16.9.2019 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/volby-2020/clanok/525988-nazivo-tlacova-konferencia-olano-plan-ako-opozicia-porazi-vo-volbach-mafiu/>

CHLEBANOVÁ, Alexandra. *Dopad volieb do Národnej rady SR 2016 na formovanie vlády*. e-Polis, [online] 12.7.2016 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.e-polis.cz/clanek/dopad-volieb-do-narodnej-rady-sr-2016-na-formovanie-vlady.html>

JOHANSSON, Karl Magnus a ZERVAKIS, Peter. *European Political Parties between Cooperation and Integration*. Baden Baden, 2002, nomos Verlagsgesellschaft.

JUST, Petr. *Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016*. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018.

KLÍMA, Michal. *Politické strany v moderních demokraciách*. Praha: Radix. 2003.

KONÍK, Juraj. *Skutočným víťazom je KDĽ, po Smere je druhé najsilnejšie, SaS je hlboko za nimi*. Denník N [online] 5.11.2017 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://dennikn.sk/932179/skutocnym-vitazom-je-kdh-po-smere-je-druhe-najsilnejsie-sas-je-hlboko-za-nimi/>

- KOPEČEK, Lubomír. *Budoucnost slovenské křesťanské demokracie*. Středoevropské politické studie. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2000, 2(1)
- KOSICKY, Piotr H. a ŁUKASIEWICZ, Sławomir. *Christian Democracy across the Iron Curtain*. Pgrave Macmillan, 2018.
- KREMPASKÝ, Ján a SITA. *Sulík odišiel v europarlamente od liberálov*. SME, [online] 1.10.2014 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7415410/sulik-odisiel-v-europarlamente-od-liberalov.html>
- KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 1. vyd. Terminologický slovník. 2006.
- LEWIS, Paul. *Political Parties in Post-Communist Eastern Europe*. New York: Routledge. 2000.
- LIPSET, Seymour Martin a ROKKAN, Stein. *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. New York: The Free Press, 1967
- MAIR, Peter a MUDDE, Cas. *The Party Family and its Study*. Annual Review of Political Science. Volume 1. 1998.
- MARUŠIAK, Juraj. *Political Entrepreneurs as a Challenge for the Party System in Slovakia*. Politologický časopis – Czech Journal of Political Science. 2017, 24(2)
- MIKUŠOVIČ, Dušan. *Focus: Spoločnú kandidátku OĽaNO a SMK nechce ani väčšina voličov týchto strán*. Denník N, [online] 29.9.2019 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://dennikn.sk/1598760/focus-spolocnu-kandidatku-olano-a-smk-nehce-ani-vacsina-volicov-tychto-stran/>
- MUDDE, Cas. *Stranická rodina: rámcová analýza*. Politologická revue, VI, č. 1, 2000.
- MESEŽNIKOV, Grigorij a KOLLÁR, Miroslav (ed.). *Slovensko 2000. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky.
- MESEŽNIKOV, Grigorij a KOLLÁR, Miroslav (ed.). *Slovensko 2003. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky.
- MESEŽNIKOV, Grigorij, GYÁRFÁŠOVÁ, Oľga a BÚTOROVÁ, Zora (eds.). *Alternative politics?* Bratislava: Institute for Public Affairs. 2013.
- MRKLAS, Ladislav a SOKOL, Petr. *Evropské stranické rodiny a eurostrany*. Praha: Jalna, 2009.
- PALKO, Vladimír. *Čo sa stalo v KDĽ. týždeň* [online] 2.3.2008. [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.tyzden.sk/casopis/1821/co-sa-stalo-v-kdh/>
- PRAUS, Lucia. *Figel: Nepôjdeme s tými, ktorí zakrývajú korupciu*. SME, [online] 16.4.2015 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7755978/figel-nepojdeme-s-tymi-ktori-zakryvaju-korupciu.html>

PRUŠOVÁ, Veronika. *Lipšic končí v KDH, založenie novej strany odsúva na leto*. SME, [online] 27.5.2012. [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/6393418/lipšic-konci-v-kdh-zalozenie-novej-strany-odsuva-na-leto.html#ixzz5tkcBrZ1H>

PŠEJA, Pavel. *Sociální encykliky Jana Pavla II. a jejich politické aspekty*. In: FIALA, Petr, HANUŠ, Jiří a VYBÍRAL, Jan (eds.): *Katolická sociální nauka a současná věda*, Brno-Praha: CDK a Vyšehrad 2004.

RYBÁŘ, Marek: *Medzi štátom a spoločnosťou. Politické strany na Slovensku po roku 1989*. Bratislava, DEVIN printing house, s.r.o. 2011

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace.

SCHERER, Helmut. *Úvod do metody obsahové analýzy*. In. REIFOVÁ, Irena. et al. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2., přepracované vyd. Praha: Karolinum, 2004.

SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 3., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011.

SLIZ, Martin a Ladislav BARIAK. *Rozhodnuté: Veronika Remišová odchádza od Matoviča a jeho Obyčajných ľudí*. Aktuality.sk, [online] 18.6.2019 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/701715/veronika-remisova-odchadza-od-obycajnych-ludi-igor-matovic/>

STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, 2005

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010.

Nesignováno. *History of EPP*. [online, cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.epp.eu/who-we-are>

Nesignováno. *História KDH*. KDH.sk [online] cit. 17.11.2023. Dostupné z: <https://kdh.sk/historia-kdh/>

Nesignováno. *KDH vo vláde so Smerom? Inak to nemôže skončiť, tvrdí Jozef Mikloško*. Aktuality.sk, [online] 5.2.2019. [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/270978/kdh-vo-vlade-so-smerom-inak-to-nemoze-skoncit-tvrdi-jozef-miklosko/>

Nesignováno (ČTK). *Orbánův Fidesz opustil poslanecký klub Evropské lidové strany. Hrozilo mu vyloučení*. iROZHLAS.cz, [online] 3. 3. 2021 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/fidesz-orban-evropska-lidova-strana_2103031151_pj

Nesignováno (ČTK). *Topolánek: Vznik nové frakce v EP závisí na výsledku voleb*. Euroskop.cz, [online] 01.06.2009 [cit. 17.11.2023] Dostupné z:

<http://www.euroskop.cz/8629/12273/clanek/topolanek-vznik-nove-fracce-v-ep-zavisi-na-vysledku-voleb/>

Nesignováno (SITA). *Fidesz otvorene podporil SMK*. Pravda, [online] 12.5.2010 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/166228-fidesz-otvorene-podporil-smk/>

Nesignováno (SITA). *Kaliňák a Matovič sa urážali a skoro sa pobili*. SME, [online] 9.9.2010 [cit. 17.12.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/5542168/kalinak-a-matovic-sa-urazali-a-skoro-sa-pobili.html>

Nesignováno (SITA). *LS-HZDS je riadnym členom Európskej demokratickej strany*. SITA, [online] 10.9.2009 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://sita.sk/ls-hzds-je-riadnym-clenom-europskej-democratickej/>

Nesignováno (SITA). *Vláda Smeru musí skončiť, Bugár predstavil alternativu*. SITA, [online] 28.3.2015 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://www.webnoviny.sk/vlada-smeru-musi-skoncit-bugar-predstavil-alternativu/>

Nesignováno (SITA). *Wikileaks: Hrušovský uvažoval o koalícii so Smerom*. Pravda [online] 6.9.2011. [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/171662-wikileaks-hrusovsky-uvazoval-o-koalicii-so-smerom/>

Nesignováno (TASR). *Bugár ponúkol SMK miesta na kandidátke, Berenyi chce koalíciu*. HN, [online] 9.11.2011 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/442007-bugar-ponukol-smk-miesta-na-kandidatke-berenyi-chce-koaliciu>

Nesignováno (TASR). *Pollák z OĽaNO sa pridáva k frakcii európskych ľudovcov*. SME, [online] 5.6.2019 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/22138424/pollak-z-olano-sa-v-europarlamente-prida-k-fraccii-ludovcov.html>

Nesignováno (TASR). *Mikloško sa ospravedlnil za odhad koalície KDĽ a Smeru*. SME, [online] 16.4.2015 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7754277/miklosko-sa-ospravedlnil-za-odhad-koalicie-kdh-a-smeru.html>

Nesignováno (zp). *Bugár: Csáky od Fica žiadal výhody*. Pravda, [online] 20.4.2008 [cit. 17.11.2023] Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/157546-bugar-csaky-od-fica-ziadal-vyhody/>

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS

Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.
Jméno: Jakub Grim
E-mail: 66617658@fsv.cuni.cz
Specializace (uved'te zkratkou)*: BAS
Semestr a školní rok zahájení práce: Letní semestr 2020
Semestr a školní rok ukončení práce: Zimní semestr 2023
Vedoucí diplomového semináře: doc. PhDr. Luboš Švec, CSc.
Vedoucí práce: prof. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.
Název práce: Slovenské politické subjekty v rámci frakce Evropské lidové strany pohledem teorie stranických rodin
Charakteristika tématu práce (max 10 řádek): Diplomová práce se s využitím kvalitativní obsahové analýzy zabývá pěti slovenskými politickými stranami a hnutími v rámci Evropské lidové strany (EPP). Analytická část pomocí komparativní metody srovnává programatiku EPP s programy KDĤ, SDKŮ-DS, SMK-MKS, Most-Híd a OĽaNO. Cílem je zjistit, zda jejich zařazení do EPP programově odpovídá. V práci je také použit koncept stranických rodin, jelikož EPP je na evropské půdě představitelem křesťanskodemokratické stranické rodiny.
Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Jedinou významnější odchylkou od původně schváleného projektu diplomové práce je změna primární literatury. Původně mělo jít o analýzu stranických programů pro volby do Evropského parlamentu, nakonec však byla přehodnocena na analýzu programů pro volby do Národní rady Slovenské republiky (a to v období 2002–2016, v případě OĽaNO i 2020). Jde o kombinaci praktického důvodu, jelikož jsou tyto programové dokumenty snáze k dostání, a předpokladu, že zatímco v evropských programech by se strany mohly stylizovat podle obrazu frakce, do které chtějí patřit, v domácích programech mohou být upřímnější.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): Úvod (charakteristika tématu, cíl práce, metodologie, struktura práce) 1. Teoretická část (koncept stranických rodin, vývoj slovenského stranického systému s důrazem na zkoumané strany, EPP v Evropském parlamentu, křesťanská demokracie, programatika EPP) 2. Metodologie 3. Analytická část (analýza programů KDĤ, SDKŮ-DS, SMK-MKS, Most-Híd a OĽaNO) Závěr
Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek): Z analytické části práce komparující klíčové body programatiky EPP a pěti slovenských stran afiliováných k EPP vyplynulo, že největší překryv má s EPP a její programatikou KDĤ, ke shodě došlo v 17,5 bodech z 20 zkoumaných. Dalším v pořadí bylo OĽaNO s 15,5 body a SMK s 15. Nejmenší, tj. dvoutřetinovou shodu, měly strany SDKŮ a Most, v obou případech to bylo 13,5 bodů. Potvrdila se tak hypotéza číslo 2, že do křesťanskodemokratické stranické rodiny

by bylo možné zařadit pouze KDH, zatímco ostatní partaje se budou pohybovat spíše na pomezí jiných stranických rodin, případně křesťanskodemokratické a jiné další rodiny. Hypotéza číslo 1, která předpokládala nejvyšší shodu u KDH a SDKÚ, se nepotvrdila, druhá jmenovaná strana naopak skončila na opačné straně zkoumaného spektra.

Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):

BEYME, Klaus von. Parteien in westlichen Demokratien. München: R. Piper & Co. Verlag 1982.

BEYME, Klaus von. Transition to Democracy in Eastern Europe. London: Macmillan 1996.

FIALA, Petr, HOLZER, Jan a STRMISKA, Maxmilián (eds.). Politické strany ve střední a východní Evropě. Ideově – politický profil a role politických stran v postkomunistických zemích. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2002.

GALLAGHER, Michael, LAVER, Michael a MAIR, Peter. Representative Government in Modern Europe: Institutions, Parties and Governments, McGraw-Hill Education, New York, 2001.

GEHLER, Michael, KOSICKY, Piotr H. a WOHNOUT, Helmut (eds.) Christian Democracy and the Fall of Communism. Leuven University Press. 2019.

HLOUŠEK, Vít. Konfliktní linie v postkomunistických systémech politických stran. Politologický časopis, roč. 7, č. 4, 2000.

JUST, Petr. Pod Tatrou sa blýska: strany, vlády a koalície na Slovensku v letech 2006 až 2016. 1. vyd. Praha: Metropolitan University Prague Press a Libri, 2018.

KREJČÍ, Oskar. Nová kniha o volbách. 1. vyd. Terminologický slovník. 2006.

LEWIS, Paul. Political Parties in Post-Communist Eastern Europe. New York: Routledge. 2000.

Etika výzkumu:**

Jazyk práce:

Český

Podpis studenta a datum

Jakub Grim, 3.1.2023

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí práce

Vedoucí diplomového semináře

Vedoucí specializace

Garant programu

* BAS – Balkánská a středoevropská studia; ES – Evropská studia; NRS – Německá a rakouská studia; RES – Ruská a eurasijská studia; SAS – Severoamerická studia; ZES – Západoevropská studia.

** Pokud je to relevantní, tj. vyžaduje to charakter výzkumu (nebo jeho zadavatel), data, s nimiž pracujete, nebo osobní bezpečnost vaše či dalších účastníků výzkumu, vysvětlíte, jak zajistíte dodržení, resp. splnění těchto etických aspektů výzkumu: 1) informovaný souhlas s účastí na výzkumu, 2) dobrovolná účast na výzkumu, 3) důvěrnost a anonymita zdrojů, 4) bezpečný výzkum (nikomu nevznikne újma).